ప్రతులు ౧౦౦౦

మొదటి కూర్పు

వెల : 1-0-0

మన్మథ

1955

వరలక్ష్మీ ముద్రాశాల, విజయవాడ-2

గౌ॥ బెజవాడ గోపాలరెడ్డికి

నీ పెండ్లి సర్వ మంకితమును జేసితి
గోపాలోదాహరణమ్మును
నీ ప్రధాన మంత్రిత్వ
శ్రీ పరిణత శుభ వేళను
ఈ పాముపాట నిచ్చెద
దీపిత సంగీతకృతిని
ఆ రవీంద్రు శిష్యత్వము
నా రవీంద్రు తారముగా
తెనుగు చేసి యందిచ్చితి
పునుగుతోడి తిలకమువలె
వంగకవి జగచ్చంద్రుని
సంగీతాత్మయ్యెఁబోలెఁ దె
లుంగు కవి జగచ్చంద్రుని
సంగీతాత్మయు నీయెడ
సంగీకృతి నెఱపెనోయి!
భృంగీ మధురావంబుల

పాము పాట

(సంగీత రూపకము)

తొలి రంగము

స్థలము:- ఒకవీధి. ఒకగ్రామములో

త్రైలోక్యసుందరి:

నీ వెవ్వ రని నన్ను నెలతలారా! మీరు
గుమిగూడి యడిగెదరు గుసగుసలు పోయెదరు
కాంతిమాచిన రాచకన్నెలా తోఁచెడిని
వింతగా మెయినిండ వెలిబూది పూసినది
ఒక్కపాముల బుట్ట నొత్తి నెత్తినబెట్టి
సారబుద్ధి లేకుండ తిరుగుచుండె నటంచు
నావంక గనుగొంచు నలినాక్షి యొకర్తు

మడచి క్రీఁబెదవి వమ్మతిలేక పరిశోడిసి
నీళ్ళునిండిన కడవ నెలత యొక్కతె చంక
నిడికొని నావంక నెకసక్కెముగఁ జూచు
అంగనామణి యోర్తు రింగుబువారగా
క్రీఁగంటనను తిరస్కృతిమీరి గాంచెడిసి
అకట మీ రనుకొన్నయట్లుగా కానమ్మ
ఆదరమ్మున విందు రా యేసి చెప్పెదను
సౌరాష్ట్రదేశంబు చానలారా! మాది
ఆరాజు నాతండ్రి యతడు రత్నాంగదుడు
నాతల్లి నాతండ్రి నన్నుదిగ నిచ్చిరా
చేతులందుంచి పెంచిరె పైడిబొమ్మగా
అల్లారుముద్దుగా నారీతి పెంచబడి
తల్లులారా! యిట్టి దశపొందితిని నేడు
ఎవ్వారికేనాటి కేది వ్రాసెనొవిధి
ఎవ్వరికైన తానెట్లుగా తెలియునే!

నాగమ్మ :

(పాట)

నమ్మటానికి వీలులేదమ్మా ॥నిమాట॥

నమ్మకము కలిగించలేదమ్మా
కొమ్మయొచ్చటనైన క్షోణిపతికూతురిటు
దిమ్మరై దేశాల తిరుగుచుండుట కలదే? ॥నమ్మటానికి॥

లక్ష్మమ్మ:

చాప చెడినదనుగాని చదరయాగదవమ్మ
ఊపగిది రాచవారింటి యాముదియాన ॥నమ్మటానికి॥

త్రైలోక్యసుందరి:

తొలినుండి తుదిదాక తోయజేక్షణలార
కలరూపు వినియుష్ట కాదనవలెగాని
మొదలుపెట్టకమున్నె మది నమ్మకము మాకు
కుదురలేదనుట మీకును న్యాయ మగునమ్మ?

నాగమ్మ:

వినెదము తుదిదాక వినిపింపు మమ్మా!
కనెదము నీమాట కల్లయో నిజమో;
బుట్టలోపల పాము పట్టి తెచ్చితివి

మడచి క్రిందైదవి వమ్మతిలేక వెరిసేడిసి
నీళ్ళుసండిన కడవ నెలత నెత్తికెత్తె చంక
నిడికొని నావంక నెకసక్కెముగఁ జూచు
అంగనామణి యోర్తు రింగులువారగా
క్రిగంటనను తిరస్కృతిమీరి గాంచెడిసి
అకట మీ రనుకొన్నయట్లుగా కానమ్మ
ఆదరమ్మున వింటు రా యేసి చెప్పెదను
సౌరాష్ట్రదేశంబు చానలారా! మాది
ఆరాజు నాతండ్రి యతడు రత్నాంగదుడు
నాతల్లి నాతండ్రి నన్నుదిగ నిచ్చిరా
చేతులందుంచి పెంచిరె పైడిబొమ్మగా
అల్లారుముద్దుగా నాకీతి పెంచబడి
తల్లులారా! యిట్టి దశపొందితిని నేడు
ఎవ్వారికేనాటి కేది వ్రాసెనో విధి
ఎవ్వరికైన తానెట్లుగా తెలియునే!

నాగమ్మ:

(పాట)

నమ్మటానికి వీలులేదమ్మా ॥నీమాట॥

నమ్మకము కలిగించలేదమ్మా
కొమ్మయెచ్చటనైన క్షోణిపతికూతురిటు
దిమ్మరై దేశాల తిరుగుచుండుట కలదె? ॥నమ్మటానికి॥

లక్ష్మమ్మ:

చాప చెడినదిగాని చదరయా గదవమ్మ
ఈపగిది రాచవారింటి యాడుదియానె ॥నమ్మటానికి॥

త్రైలోక్యసుందరి:

తొలినుండి తుదిదాక తోయజేక్షణలారా
కలరూపు వినియప్డు కాదనవలెగాని
మొదలుపెట్టకమున్నె మది నమ్మకము మాకు
కుదురలేదనుట మీకును న్యాయ మగునమ్మ?

నాగమ్మ:

వినెదము తుదిదాక వినిపింపు మమ్మా!
కనెదము నీమాట కల్లయో నిజమొ;
బుట్టలోపల పాము పట్టి తెచ్చితివి

ఎట్టులో నమ్మ్రట యెరుగరాదయ్యో
అయిన చెప్పగనైన యవియెల్ల చెప్పి
మానవతుల్ మీరు మాటాడవలదు

త్రైలోక్య సుందరి:

ఇవ్వురులోపల సన్నయీనె తోచినయట్లు
కవురు నామెయి వింతకాంతి తోచినదమ్మ
లేమావి పూచినలీల నాకనుతుదఁ
లేమలారా! పిసాళించెనే జిగులతో
అదిచూచి నా తండ్రి అంబుజేక్షణలార!
మదినెంచె నొక రాకుమారున కీయంగ

నాగమ్మ:

(పా ట)

సొగసుల సొగసుల పలుకుల
సొగటాలాడకు బాలా;
కతయేమో తొందరగా చెప్పుము
నతాలకావలి రమాహేలా ॥సొగసు॥

త్రైలోక్యసుందరి:

కాశ్మీరదేశాన కనకాపురం బేలు
ధర్మాంగదుం డన్న ధారుణీనాయకుడు
సరగ తత్పుత్రునకును సంబంధమును వెదుక
ధరణిదేవతలు నాతండ్రి దగ్గర వచ్చి
నను జూచి సర్వలక్షణములు నాకు
అతనికి సరిపోయె నని నన్ను నడుగ
ధర్మాంగదుడు మహాధర్మాత్ముఁ డనుమాట
అందరు నెఱిగినదే దాన నాతండ్రి
నన్నిత్తు నని చెప్పినా డమ్మ సతులార!
కన్నులందున సిగ్గు కలుగఁగా నను జూచి.

లక్ష్మమ్మ:

అంత రాజు కోడలవా ?
ఇంతీ యీదశ యేమిటి?
పుంతలు పుట్టల గుట్టల
పురుగు పుట్ర మోసెదవే

త్రైలోక్యసుందరి :

అంత రాజు కోడలనై
అంత రాజుకూతురనై
ఇంతీ నీ వన్నట్టుల
యీ దశ పట్టినది నాకు

నాగమ్మ :

తరువాత జరిగినదాని చెప్పగదె
సరె యిత్తునన్నాడు జనకుండు నిన్ను
అతని ముకుట మొగమ్ము నరయకుండగనె
అతనిపై వలపు నీ కంకురించినది

త్రైలోక్యసుందరి :

తరువాత నే నాట జరుగని పోకడల్
జరిగెనే నాతల్లి జరిగె నెన్నో కథలు
తరలి వచ్చిరిని వందలమంది పెండ్లి వా
రరుణాయతేక్షణలార సాగర మట్లు

అసలు పెండ్లికుమారు డరుదెంచనేలేదు
నుసలక వారన్నమాట లబ్బుర మయ్యో
వారింటిలో కానువాఋత లేదంట
ఔర పెండ్లికుమూరు డరుదెంచు టన్నది
కత్తికి మరి బాసికము కట్టినారమ్మ
పైడి కత్తికి తలంబ్రాలు పోసితి నమ్మ
కత్తికే మాతండ్రి కాళులు గడిగెను
కత్తికే మాతండ్రి కట్నాలు చదివించె
ఆనాడు నాబ్రతు కయ్యెయో నగుబాట్ల
కైనదే నా తల్లులార! యే మని చెప్ప

నాగమ్మ:

(పాట)

అబ్బురము లేదమ్మ యిందూ – పెండ్లిండ్లు
ఆకీతి జరుగు నందందూ
మాయూరి రాచకుమారైకి ఖ్లే జరిగె
నా యమ్మమగడు యోధానుయోధుడు సువ్వే! ॥అబ్బు॥

లక్ష్మమ్మ :

అట్లే నీ మగడుకూడ
నధికుండై యుండవలయు
గట్లు పొంగునది విధాన
కాల్వలు కట్టెదవుగాని

నాగమ్మ :

చెప్పదలచినయట్టి కథయంతా
చెప్పనీయుం డమ్మ చెలు లంతా
ఎప్పటప్పటి కడ్డమైనంతా
తప్పిపోదుము వినగ నీ వింతా!

త్రైలోక్యసుందరి :

అత్తవారింటికే నరిగినా నాశ్నైసి
అత్తమామలు నన్ను ఆదరించినరీతి
చిత్తమం దిపుడైన చింతజేసితినేని
అత్త మిల్లెడు మోహానానంద వీచికలు

అంత బ్రహ్మానంద మయ్యో నా మగవాడు
సుంత చూచుటకైన చూడగా రాడయ్యో
అతనిమాట గృహాన నన్నవారే లేరు
కుతిలపడి యతని ననుకొన్నవారే లేరు
ఎవరైన ననుజూచి యే మనుకొందురో
ఔర నాభర్త యేడని యెట్లు అడుగుదు
పడతులారా! ముళ్ళపై నున్నయ ట్లయ్యో
గడియ యుగమ్ముగా గడచె నా ప్రొద్దెల్ల
ఎంత దీర్ఘముగాగ నెసలారె నాకోర్కె
అంతగా ప్రొద్దు వాటాకు నీడలుసాగ
ప్రొద్దుక్రుంకిన యంత ముస్తాబు చేసికొని
ముద్దియలార! నే మురియుచుంటిగదమ్మ.

నాగమ్మ :

(పాట)

ఏమేమిరా నగలే — ఓ రాచకన్నె
ఏమిరా తాల్చితివే
మీరా రాచవారీ — నగలెల్ల

మేలూగా చెప్పవే — వినుటకును
నా చెవులూ నారీ — పొంచుకొని
నారాచములుగా — నిలచినవి — ॥ఏమేమి నగలే!

నాగమ్మ :

రాచవారి కేమమ్మా — నగలవి
తోచినన్ని కలవమ్మా — ఎచ్చట నెది
చూచినంత చాలునుగద — నిముసములో
సొమ్ములు చేయించుకొంద్రు ॥రాచవారి కేమమ్మా॥

త్రైలోక్యసుందరి :

రత్నాలు చెక్కిన రాగిడీ శశిపూవు
చేర్పుక్కబొట్టుతో చెన్నొందు శశివంక
పాపటబంతీలు బవిరెయా చెవిపూవు
దుద్దులు జమకాలు మద్దికాయలు రాళ్ళ
చిమ్మటి బావిలీల్ చిన్నారి నీలాలు
కోసల బావిలీల్ కొప్పులగొలుసులు
మీల్ బుటారైకయు మురుగులు గొలుసులు

ముకుడీలు పోచీలు ముందరిగాజులు
బాజు బొందులు మరి బాగైన కడియాలు
గొప్ప కుత్తిగంటు కొసతేరు నడ్డిగలు
నవరత్నహారాలు నవచంద్ర హారాలు
చిలుకల తాళీలు గిలుక సరిపేటలును
పులిగోరు పతకమ్ము వరహాలపేరులు
మేల్మిబంగరుబేరు కారాణిగుళ్ళును
మిరియాలబేరులు నల్లపూసల దండ
సంకుపూసలపేరు సన్న ముత్తెపుపేరు
పద్మాలు దిద్దిన పట్టు తాబొందులును
సింహామధ్యము బోలు చిన్నారి నడుమునకు
నూలు వడ్డాణమ్ము రాలవడ్డాణమ్ము
గంట లొడ్డాణమ్ము క్రాలు వడ్డాణమ్ము
చిలుక వడ్డాణమ్ము జీరు వడ్డాణమ్ము
ఆపైన పాదముల యందో నెలతలారా!
అందెలు మువ్వలు అనువైన పిల్లేళ్ళు
పాంజీరులను తొడిగి పావడాలనుబెట్టి
తుమ్మకాయలుపెట్టి తోరమ్ముగా నంత

అడిగినా రసి మీారలవి చెప్పితిస గాని
పడతులారా! అవ్వేభావమ్ము నందున
ఇపుడు తోచినయంత యేమందు గుండెలో
ప్రాయ్యిరా జేసిన పొలుపుగా నున్నదే
అంతటి ముస్తాబు వ్యర్థమైపోయెనే
బూదియరాశిలో పోసిన పన్నీరు
నాకైన ముస్తాబుకంటె వాసనగలది

నాగమ్మ:

ఏమికష్టము వచ్చెనమ్మా - నాతల్లి
నీ మనసులో నింత నెగులు నెకొనుటకై - ఏమి

త్రైలోక్యసుందరి:

రెండుజాములు దాటె రే నందఱును నిద్ర
పండుకొన్నారు నాభర్త జాడయెలేదు
అపుడు సిగ్గున నిద్రపోనా - సతులార!
అత్తమామల నడుగునా!
ఇదిఃఆకు నాభర్త నేజూచి యున్నచో

నాకర్మ మనుకొందుగానీ - పూర్వమ్ము
అతని చూడక యుంటచేతా - పగ లెల్ల
అతనిపాడయే లేనిచేతా - ఎవ్వరును
అతనిఊసే లేనిచేతా - మనసులో
ఆందోళనము గల్గి యర్ధరాత్రము వేళ
అత్తమామల లేపినానూ సతులార!
అత్మ భర్తను అడిగినానూ.

లక్ష్మమ్మ :

దొంగపెళ్ళి చేసినారో
తోయజాక్షి నీకు వారు
అంగజాతు ములికివంటి
అంగనా శిరోమణికిని

నాగమ్మ :

ఏమన్నా రేమన్నా
రేమన్నా రమ్మా ?

త్రైలోక్యసుందరి:

అనుగరాని దాని నడిగినట్లుగ నేను
ఒకరి మొగము చూచు చొకరు నిలువబడిరి
మెలతలార! యింట మేలుకనియ యుండి
కలతలేక దాను లచట నచట నక్కి
అపుడు నా కపస్మారకము కలిగెనే
అంతలోపల కోప మరుదెంచెనే
కత్తికి బాసికము కట్టించినారూ
ఉత్తమాటలు చెప్పి ఉరిబెట్టినారూ
రేపు మాపని చెప్పి త్రోపెట్ట నేను
మగవాని చూపించి మరి కదలు డంటి

నాగమ్మ:

బలేగా అన్నావు బాలామణీ!
సరే యేమియన్నా రసాధుల్ చెలీ! వారు

త్రైలోక్యసుందరి:

(పాట)

రయంబార నన్ను కంచు కన్నులందు
రాజీవాక్షులారా!
భయంబంది అంతబాజు అంతరాణి
పద్మాపాంగలారా!
అయ్యో తల్లి యేమి చెప్పవలయు నమ్మ
అంచూ రాజురాణీ
దయాధీనదృక్కు లంత పలికి వారు
తెల్లాడిల్లినారూ.

లక్ష్మమ్మ:

ఇది బాగున్నదిలే
ఇంతీ! నీ పతి చూపక
ఎంతో బాల్లి యేడుపు లేమ్పట
ఇద బాగున్నదిలే

త్రైలోక్య సుందరి :

ఒక్కగది చూపించి ఉవిదరో నీ భర్త
అక్కడ నున్నా డటంచు చెప్పిరి నాకు
గదిలోన కేగి నల్గడల జూచితిగాని
కదలిక యున్నది కన్పించ దచ్చోట

నాగమ్మ :

మఱల పోయి యడుగక పోయితివా?
మగువా! చూపించుడు నామగని నీని మేమ మంద
యంచును ॥మఱల॥

రగడ చేసి యూరెల్లను
రమణీ! చేసిన యన్యాయము
తెగునా? ధర్మాంగద రాజువంటి
ధర్మాత్ముల కని వీధినిబడి ॥మఱలపోయి॥

త్రైలోక్య సుందరి :

అట్టులే చేసియుండెద నేమొ నేను
అధికమ్ము చేసియుండెద నేమొ నేను

ఓ పతివ్రతలార! ఓ తల్లులార!
ఓ భారతీయ స్త్రీభద్రలార!
ఇంతలో నా చెవికి నే మూలనోయుండి
వింతయౌ నీలగా వినిపించె నమ్మా!
ఆ యీల నా గుండెలోయలో దూరాన
కోయిలకూతగా కుసిలించె నమ్మా!
ఆ యీల నా గుండె యంతరాంతరమందు
మ్రోయించె నమ్మ సమ్మగ్ధ వేణువులు
ఆ యీల నా గుండె యవిసి ముక్కలలోన
హాసించె నమ్మ సంపంగివాసనలు
కడలందు పరికించి కనుగొంటి కనుగొంటి
పడతులారా! నెత్తిపై నున్న యీబుట్ట

నాగమ్మ:

పాముబుస్సులు కొట్ట పతియీలవలె నీకు
వినిపించెనా
ఆపైన నే మైనదే
ఏ మైనదో చెప్పవే యెమ్మెలాడీ!

త్రైలోక్యసుందరి:

ప్రాణేశ్వరిని వచ్చి పతి కౌగిటంబూను
పగిది నిది పెనవేసి పట్టె నీ భుజగమ్ము
నా గుండెలోన మానవతులారా! భీతి
యే గల్గదాయె నదేమి చిత్రమొగాని

నాగమ్మ:

పూర్వజన్మలో నీ వేమొ
భుజగాంగనవే సుందరీ!
నీకై వెదకుచు నీ మగ డేమొ
నీకై వచ్చెనె సుందరీ!

త్రైలోక్యసుందరి:

మఱి యంతలో నత్తమామలు వచ్చి
తరుణులారా! నన్ను తమ బిడ్డనుంగాంచి
మురిసిపోయిరి భీతి మునిగిపోయిరి దుఃఖ
భరముచే నురిసిపోయిరి జాలిపడినారు

లక్ష్మమ్మ :

పతి యంత నచ్చితే పాముటిల్లాలా!
మరి యిల్లు వదలగా మన్నించి తేలా!
పాము మసలకాలలకు పట్టుపాన్పులు తగవా?
కామినీ కొండలును కానలునువలెనో ॥పతియంత॥

త్రైలోక్యసుందరి :

పరాచికము లే లమ్మా భామలాగ నాతో ?

నాగమ్మ :

నవ్వేచు నన్నది కానీ అవ్వలి కథ చెప్ప వమ్మ
చిలవలు పలవలుగా నో
చెలువ! నీదుకథ నడచెడు — నవ్వేచు నన్నది

త్రైలోక్యసుందరి :

సంతానము లేకపోయి
చింతాక్రాంత మనస్కులు

ఎంతో యారాటం పడి
ఇంతులార! పరితపింప
కొన్నాళ్ళకు మా యత్తకు
సన్న సన్న గర్భం బౌ
చిన్నెలు కనిపించె మామ
మిన్ను ముట్టి మురిసిపోవ
నవమాసంబులు నిండిన
నాగరాజు లుదయించిరి
అబ్బబ్బా రాజు రాణి
గుబ్బిస లాడుచు నుండగ
ఇదియేమి చిత్రమే ఇదియేమి కర్మమే ?
తొలుత గర్భములోన మెలికలై తిరిగెనే
అదవ పామని త్రోయ నాగదే మనసులో
ఇదియేమి కడుపుతీపెంతటి కాంతయో!

నాగమ్మ:

(పాట)

కడుపు తీపంతే నమ్మా!
కడుపు తీపంతేలే
రాయిగాని రప్పగాని
రమణీ కడుపున బుట్టిన
బ్రతుకులోని పరమార్థము పడసిన యట్లేయుండును.
॥కడుపుతీపం॥

లక్ష్మమ్మ:

ఊరు ఊరంతటను గుప్పు మనలేదా?
పాము పుట్టిన దంచు పడతిరో యిపుడు
అది యెట్లు దాచిరే యంభోజనేత్రా!
నీ కెట్లు తెలియలేదే? కోమలాంగీ!

త్రైలోక్యసుందరి:

వారి మంత్రి యున్నాడొక డారా యొక యుగంధరుడు
ఊరిలోన కిక్కురు మన లే దొక్కడు తెలిసె నేస

అంత కప్పిప్పుచ్చినారె యీ వార్తను నగరిలోన
అంతకు మా మామగారి యౌదార్యము కారణమై

నాగమ్మ :

(పాట)

పాము పుట్టిన దనుట సరియే బాలా!
పామునకు పెండ్లెట్లు చేశారే?
ఆ మామ పొగడలే కస్తుపిస్త య్యేవు
ఏమిపని యిది చెప్పవే — మగ డన్న
నీ మక్కువే చిత్రమే!

త్రైలోక్యసుందరి :

త్రికాలవేదులు బ్రాహ్మణు లంతట
భుజంగపతి జాతకమును చూచిరి
వివాహ మాతనికిని చేసినచో
మనుష్యు డగు నని చెప్పినార లట
సౌరాష్ట్ర దేశంపు భూనాథు కూతురు
త్రైలోక్యసుందరీ తా భార్య యగు నని

ఆయమ్మ యీ పాము నొదలం దాల్చికొని
వేయి క్షేత్రములలో విహరింపఁబోవు నసి
ఒకచోట నీ పాము రాజకుమారుడై
సకియయు నతడును సౌఖ్య మందెద రసి
అని చెప్పినా రటే యీ బ్రహ్మవేత్తలు
అన్నా రనుచు చెప్పి ర త్త మామలును

లక్ష్మమ్మ:

ని న్నేదో యనుకొంటిమి
అన్నా! క్షమియింప వమ్మ
ఇ న్నాథుని కైకొని చని
ఎన్ని క్షేత్రముల కేగితో

త్రైలోక్యసుందరి:
(పాట)

ఆశీర్వదించు డమ్మా! నను మీరు ఆశీర్వదించు డమ్మా!!
సౌభాగ్యవతులైన సతులదీవనలతో

సాధ్యమ్ముకాని దే మమ్మా సతులార!
ఆశీర్వదించు డమ్మా!

ఇ ద్ద రు :

బ్రాహ్మణులే అట్లాడిన పడతీ నీ వొక వేల్పువు
భగవంతుని యుద్దేశ్యమె ముగుదా అ ట్లున్నదికన
మాదీవన లేమి కొఱత
మగువా క్షేత్రము లేగుమా
చిలువరాజు మానవుఁగ
చేసికొనవె మాయమ్మా!
సెల విప్పింపవె నాకును
చెలువా మము మఱచిపోకు

పాము పాట

(సంగీత రూపకము)

మలి రంగము

స్థలము:- ఒక అడవి

త్రైలోక్యసుందరి:

నలినాక్షు లందఱును నను వదలి చనినారు
కలిసి బంధుగులట్లు పలుకరించనవారు
ఎన్నెన్ని క్షేత్రమ్ము లేగితినొ యీపటికి
చిన్న నా స్వామికి చిలువరూపము పోదు
బుట్టలోపలి స్వామి బుస కొట్టుచున్నాడు
అట్టి యాకలి వేయు ననుకొందు నీయనకు
ఏ యింట నైన పాలిప్పించు డని నేను

పోయి తప్పక యమునగఁబోయి నీ పాటికిని
బుట్టసింపితి గాలి పోసికో నయ్యా!
బెట్టుసేయుకు పడగ విప్పి లేవయ్యా!
అదిగో; అదే స్వామి యదియె వద్దన్నాను
కదియఁబడి కంఠమ్ము కౌగిలించగబోకు
పాడిగోంచు బుగ్గపై ముద్దు లిడఁనట్లుగా
ఇనునాల్క లాపించి యూల వేయఁగఁబోకు
ఎవరైన చూచి పోయెద రయ్యా నా స్వామి!
సౌరింత నీ పాపజాతికి సరిపోయె
అదిగో అల్లంతలో అంతటి కోపమ్ము
ఒదిగి పోయినట్టు లూరకయె ప్రాలెదవు
పామైన నీతోనె బ్రతుకలే కున్నాను
ప్రభు రాచబిడ్డవై బ్రతుక నిత్తువె నీవు
నలుసంతమాట యన్నా నని కోపమె
కులకాంత యింత మాత్రముకూడ ననరాదొ
ప్రభు! నీకు యిష్టమ్ము వచ్చినట్లే యుండు
చీమంత యనరాదొ చిలువరాజను నిన్ను
నవ్వుచు నన్నాను నాగరాజా! అంత

నాకుమాత్రము ప్రేమ లేకపోయెనే స్వామి!
ఇదిగో! కోపము పోవునది యిప్పుడు నీకును
కదలించెదవు సన్నగా ఫణాబింబమ్ము
ఓ నాగరాజా: సహించకోయ్
తలపై పడగవిప్పి తగ రాగిడివోలె
అప్పళించెదు స్వామి అది చాలులేవోయ్
ఓ నాగరాజా! కుసిలించకోయ్
పారాడి కురులపై పాపటబిళ్ళగా
నొసట వ్రాలెదు స్వామి దూసికిల్లవోయ్
ఓ నాగరాజా! ఇది చాలుతేవోయ్
నడుమునకు చుట్టుకొని నగల యొడ్డాణమ్ము
జిగిజీవరేఖ పడగవిప్పి నను చూచెదవు
ఓ నాగరాజా! వదలించవోయ్
ఎవరో వచ్చెదరయ్యా!
వదలవయ్యా నా స్వామి
ఎవరో వచ్చెడివారలు ఋషులవలె కనిపింతురు
తగిలి నీవు మానవుడవుటకు
దారి యేదో చెప్పెదరేమొ! ॥ఎవరో వచ్చెదరయ్యా॥

(ఒక ఋషి ప్రవేశము)

త్రైలోక్యసుందరి:

నమస్కార మయ్య స్వామి నలిననూతి సమ తేజా!
నమస్కార మయ్య శోకజలధిమగ్న సురభూజా!

ఋషి:

(కీర్తన)

ఒంటిగా నీ యడవి నేగెదవా ఓ యందకత్తె!
వెంటనే యెవరైన లేరమ్మా?
కంటి కచ్చరవోలె కనిపించెదవు నీవు
దంట. ఒక్కతెవు కాంతారమ్ములం దేగ ||ఒంటిగా||
ఎవరమ్మ నీవు మీ యింటియాయన యెవరు?
నవలామణీ నీవు నాగకన్యక వేమొ ||ఒంటిగా||

త్రైలోక్యసుందరి:

ఓ మహాఋషి రాజ! యురగకన్యను గాను
స్వామి సౌరాష్ట్ర భూజానికూఁతుర నయ్యా

ఒంటిగా నీ యడవి తిరిగెదనూ! నా భర్త
కంటివా యీ భుజంగమురాజుగానూ
ఇతని జాతకములో నితనికి భార్యనై
ఇతనిని మనిషిగా నేను చేసెద నంట.
ఒంటిగా ఈశాన నేనూ తిరిగెదను
జంటగా పతిచేసికోనూ

ఋషి:

లోలాక్షి నీవు త్రైలోక్యసుందరి వగుదు
వీలాగు పామువై యెత్తంగ నొకజన్మ

త్రైలోక్య సుందరి:

ఓ త్రికాలవేదీ! ఋషిపతీ!
ఓ యథార్థవాదీ! ఋషిపతీ!
నా పురాకృతమ్మూ! ఓ ప్రభు
ఓపరాని దెట్లూ? ఓ ప్రభు
నీ పదాంబుజములా వ్రాలెద
ఆపవే యఘమ్మూ! ఋషిపతి ॥ఓ త్రికాలవేదీ॥

(కాళ్ళపై బడును)

ఋషి:

ఓ కాంత నీమీద నుదయించె జాలి
ఇంత లేవగదమ్మ ఈ కాళ్ళు వదలి
నిన్ను నీభర్తను నెలత స్వర్గమున
మున్ను శపియించెనే మునియొక్కరుండు
అతడు శాంతించియో యతివరో తుదకు
అతివ శాపాంతమ్మునాడె యీ పగిది.

త్రైలోక్యసుందరి:

(కీర్తన)

అదియేమి దోసగూ మానికోపా
స్పదమైన దోసగూ తెలియగ పలుకు స్వామి -
అదయేమిదోసగూ
తొలిజన్మలోన బుద్ధులు లేవెమాకూ మానిజనా
వలియుండు భక్తిలోపము పొందుటకునూ -
అదియేమి దోసగూ

ఋషి:

నీ తప్పు లేదమ్మ నెలతరో యందులో
మగుడ నీ భర్త కాముకత కారణ ముందు
మున్ను గంధర్వులే మగుడ మీా రిద్దఱును
ఎన్నంగ నీభర్త యెంతయో గాయకుడు
సంగీత విషయమున చాన నీ భర్తకును
శృంగియ న్పే రొప్పు ఋషికి వివాదంబు
కలిగి నీభర్త యంగన మౌని నోడించి
గెలుపు గర్వమున నా కెలన నుండిన నిన్ను
సభలోన చెక్కిట చానరో ముద్దిడె
సభలోన నందఱు చానరో నవ్వగా
అది చూచి శృంగి కోపాటోపమున రేగి
పొదలలో పామువై పుట్టుమని శపియించె

త్రైలోక్యసుందరి:

పొదలోపలి పాముకాదు
గద నా మగవాడు స్వామి

త్రిదివేశ్వరునివంటి రాజ
సదనంబున జన్మించెను.

ఋషి :

స్వర్గములో మీ యిద్దఱి సరసములు ప్రసిద్ధములు
స్వర్గములో మీ యిద్దఱి వలపులును ప్రసిద్ధములు
వినను నీ వినయమ్మును నందము పాతివ్రత్యమ్మ
మానసమున నందఱకును మన్నన కలిగించిన యువి
పాలతి ఋషీశ్వర పాదాంభోజమ్ములపై వ్రాలితి
లలితములౌ పలుకులతో లాలనగా బ్రతిమాలితి
ఆ ఋషి కోప మ్మడిగి దురాత్మా! నిను క్షమియించితి
ధారుణి నాథుని మణిగృహధాత్రి పుట్టు మని చెప్పెను
నీ వప్పుడు ముసరాప్పుద నీరజాతములు వదలక
నీవు నచట జన్మించగ నిన్ను చెట్టు మని కోరితి
నిన్ను పతివ్రత గన్గొని నీరజాత నిభ్రుతాక్షి
నీ వీ గతి భర్త బ్రతుకు నిర్మించగ ముని యాడెను

త్రైలోక్యసుందరి :

మునీంద్రచంద్ర! యెన్ని తీర్థములను మున్గినానో

ఫణీంద్రరూప మితడుగాని పాయునట్లు లేదే
మునీంద్రుడైన శృంగిమాట మోసమేమో యోప్రభూ!
కనగి కనులనీళ్లు తుడువగా వచించె నేమొకో!

ఋషి :

అతనిమాట వమ్ముకాదె యంభోజాయతలోచన
పతిని మనసి చేసికొందు ఫాలామృత కిరణకలా!

త్రైలోక్యసుందరి :
(కీర్తన)

ముని జగత్పతివి! నుతమతి - నా తండ్రి నీ
మృదుపదాశ్రితను మునిపతీ!
కృపగనే దారి వటంచు
నవపథమునుండి నేను
ఇపుడె యాశ్రయించినాను ఏలవే మునిపతీ ॥ముని॥
ఎన్నినదుల గ్రుంకినానో
యెరుగ నయ్య మానిరాజ!
నిన్ను వదలి దిక్కు లేదు నిలుపవే మునిపతీ ॥ముని॥

ఋషి :

కాలము పండగవలెనే కార్యమ్ములు ఫలియించగ
కాలాహి నరుం డగుటకు కాలగళుని దయ కావలె
ఇచటికి నొక యామడలో నెసగు బ్రహ్మగుండ మనుచు
ప్రచిత మహాసుకృతమ్ముల పాదైన మహాక్షేత్రము
శివుడు పూర్వ మచట తపసుచేసి కాలకూటవహ్ని
కవురు కుత్తుకందు నిలిపె కంజాత సుధాలోచనా!
అచట బ్రహ్మగుండమందు అహిరాజును మునిగింపుము
పరమ రాజపురుషు డట్లు బయటవచ్చు నీ పురుషుడు
(కనిపించకుండ పోవును)

త్రైలోక్యసుందరి :

ఇంతలో కనిపిత్తు రింతలో కనిపించ
రెంతో తేజశ్శాలు రీ మహాఋషులు
కాలమ్ము పంట యాకారమందిన యట్లు
శాలీన నవజటా సస్యమంజరులు
నా కష్టములు మాసినాథకృపామతి

క్షేత్రమ్ములో పంటచేసి కొగ్గినవి
నాహిం శాపాంత దినము లాసన్నమై
వినాఘుస మితిజల్లించగాబడియె
పాములుసంతి భావ్ర కమ్ములూమరి
కాము భాపమునకు ఖను కాటచేస
గంధరు డైయుంత కాము కాడగోటచే
ముంధదమ్మగ పాముమాదిరియయ్యె
వికాసపములర్థ ముహితమ్మకాగదా
ఆబుద్ధి కామేను రనుకూలమైనట్లు

పాము పాట

(సంగీత రూపకము)

మూఁడవ రంగము

స్థలము:— ఒక శివాలయముముందు — బ్రహ్మగుండము.

త్రైలోక్యసుందరి:

ఇదె యెట్టయెదురుగా హృదయమ్మలో నున్న
భక్తిభావమ్ము రూపమ్ము కట్టినయట్టు
కనిపించెడు త్రిశూలకాంతిచే నాకాశ
ఘనమార్గ మిది మూఁడుగా చీలినట్లు

కొందరు భక్తులు:

(కీర్తన)

శివగిరిచాప విభో! విభో విభో.!
శివగిరిచాప విభో!

కనక భూమిధర కర్మచాప ధర
కామాక్షీ హృదయాధినాథ! గురు ॥శివగిరిచాప॥
భసితలేప మధురాభిరామ తను
బాలచంద్ర శకలాభిరామ శిర
వారాహీ కృత సేవ దేవగురు! ॥శివగిరిచాప॥
చాముండీ కర తాళ నాట్యపద
జలజమోహ నాకార గురు! గురు
శర్వాణీ మధురార్ధభాగ మృదు ॥శివగిరిచాప॥

(ఘంటా నాదములు)
త్రైలోక్య సుందరి :
(కీర్తన)

పాహిమాం శివ శంకర శ్రీకర
మేరు ధరాధర ధర దీనదయాళో!
పాహిమాం
ఘోరదనుజ కాంతార వైశ్వానరా
పారావార గంభీరా పరాత్పర
సారజలధి గంభీర మహేశా ॥పాహిమాం॥

స్వామి నాపతీ! యాకార మీ రీతిగ
సౌరా మారగా చేయు కృపాకరా!
నీకు చరణభక్తి నిలుపు మహేశా! ॥పాహిమాం॥
ఇది బ్రహ్మగుండమ్ము ఋషిరాజు చెప్పినది
ఇంతలో నా భర్త సంపు మీరగ ముంప
మానసి యీ నస మహనీయుడు వచించె
శంభో మహాదేవ సత్కృప చూపవే.
భుజగరాజా! నను చూడనీవయ్య
మునుక లాడకముందు భుజగరాజా!
ఋషి చెప్పినట్లూ నిజముగా మనిసి వైతే నీవు
నీమేని తలతలలు నే నింక కనలేను
నీవు నను ప్రేమగా
చుట్టలు వేసికొని సుడిగొను వైఖరుల్
నాకు కరవౌనూ నా స్వామి!
నాగరాజా! నిన్ను నగవోలె ధరియించి
ఇన్నాళ్ళు పార్వతి యేమైనా యనన్నేను
మన్నానయా
మనిసి వయ్యేద వంచు మదిలోన నా కోర్కె

యెంత యున్నదో స్వామి అంత దుఃఖము గలదు.
మనసివ్తైతే నన్ను మానిపోయెద నంచు
ఇప్పుడు నను వదలి యెచ్చట పోలేవు
అప్పుడు నిను నేను నాపగా నెట్లైను
నిను బ్రహ్మగుండాన నే ముంచ నే ముంచ
అహితోడ నీతోడ నఖిలసీమలయందు
సంచరించెదనూ!
సొరిది సిక్క మెడలోన సొంపుగా వేసికొని
సొక్కిపోయెదను

నా మేన నీవు సన్నగ ప్రాకుచుండగా
మోసులెత్తిన పసపుంతోటవలె నైన
నామేని పులకలు నాగరాజా! చూచి
కొని సంతసంపడు దినములు నా స్వామి!
వెళ్ళిపోయినవి.
ఏమి స్వార్థము నాది ఎన్నాళ్ళు నా స్వామి
పాముగా నుండగావలయు? నట్టులగాదు
బ్రహ్మ గుండములోని పాపరాజా నిన్ను

మునుక లెత్తించు చున్నాను మానిసిరూపు
పొందవయ్యా! ప్రభూ! పొందవయ్యా!

గంధర్వులు:
(కీర్తన)

అల ప్రజాపతి తొట్టతొలుతా – సృజియించె
తెలిపాములను నిరాకులతా – అపైన
పత్నులను సృజియించె పైన దీక్షితవాద
మహిమమ్ము వెలయించె మనుజలోకమునందు
క్షితికిని స్వర్గానికిని సచ్చెనలు కట్టె
తొలిసృష్టి పాములయ్యెగా – నిజముగా
మలిసృష్టి మనుజు లయ్యెగా
వితతముగ స్వఃపురీ వీధులందున లేని
సంగీత సాహిత్య సౌందర్య సారస్య వైశాల్య భావంబు
అప్సరస్సంతాన మాలపించెదరో
వితతముగ స్వఃపురీ వీధులందున లేని
శృంగార సామ్రాజ్య సౌభాగ్యసౌహార్ద రాశిక్య భావంబు
సురవిటావళి నిట్ట స్తుతియింతురో

పా ము పా ట

(సంగీత రూపకము)

తు ది రం గ ము

స్థలము :– శివాలయము ముందర.

త్రైలోక్యసుందరి :

జలధి మథించిన సమయంబందున
ధన్వంతరి యుదయించిన తెఱగున
హార కిరీట విహార మనోహర
చారుమూర్తి యుదయించెడు నా పతి
వేగుబోక తెలికాంతుల వాగుల
తూరి రేక విరియించిన పొలుపున
తమ్మిపూవు పసి దిమ్మచుట్టునను
క్రమ్ము తేనెవలె కదలెడు నాపతి

చిత్రాంగదుడు:

(ప్రవేశించి)

ఏ ఋషియో శపియించెను
ఏదో యేదో యైతిని
ఏదియు జ్ఞాపకము లేదు
ఇపు డిచ్చట నుదయించితి

త్రైలోక్యసుందరి:

కాశ్మీర దేశాధిపతి ధర్మ రూపుండు
ధర్మాంగదుండు తత్తనయుడ వీవు

చిత్రాంగదుడు:

కాశ్మీర దేశాధిపతి ధర్మ రూపుండు
ధర్మాంగదుండు తత్తనయుడ నేను

త్రైలోక్యసుందరి:

అర్మిలీదేవి మీయమ్మ మహారాణి
నీ పేరు చిత్రాంగదుడు యువరాజవు

చిత్రాంగదుడు:

అశ్మలీదేవి మాయమ్మ మహారాణి
నా పేరు చిత్రాంగదుడు యువరాజను

త్రైలోక్యసుందరి:

సౌరాష్ట్ర దేశ భూజాని రుక్మాంగదుడు
ఆయన కూతురు త్రైలోక్యసుందరి
ఆమె నీ భార్య చిత్రాంగద భూపాల!

చిత్రాంగదుడు:

సౌరాష్ట్ర దేశ భూజాని రుక్మాంగదుడు
ఆయన కూతురు త్రైలోక్యసుందరి
ఆమె నా భార్య నా ఆత్మలో వెలుగు
ఆ నా త్రైలోక్యసుందరి
అంగనామణి యెచట నున్నది?

త్రైలోక్యసుందరి:

ఆ నీ త్రైలోక్యసుందరి
అంగనామణి నేన స్వామి!

చిత్రాంగదుడు:

మన మిట నెందుల కుంటిమి
మగువా పద పోదము మఱి
మన సీమకు నిది యెచ్చట!

త్రైలోక్యసుందరి:

మన సీమకు మన మేగిన
మనల నమ్మెదరా నమ్మరొ
ఒక పామై పుట్టితి వకట కటా నన్ను నిచ్చి
పెండ్లి చేసినారు కత్తికి బాసికము కట్టి
నిను నానాతీర్థమ్ముల మునిగించితి నిచట నీవు
మానిసిరూపము పొందితి మహీపాల సంతానమ

చిత్రాంగదుడు:

(కీర్తన)

ఎంత శ్రమం పడితివే
ఇంతి నన్నె మనసిగా

సంతరించుకొనగ నాడు
జన్మ సఫల మయ్యెనే ॥ఎంత శ్రమంపడితివే॥
ఈవు నా బ్రతుకు ఫలము
వీవు నా శిరోమణివె
ఈవ నా యిహము పరము
నీవ నా కోర్కె మూర్తి ॥ఎంత శ్రమంపడితివే॥
నీ ఫాలమున ముద్దిడెదను
నీ చెక్కిలి చే నొక్కెద
అలసిన నీ పాదమ్ములు
ఒలనా నత్తెన చేతుల ॥ఎంత శ్రమంపడితివే॥

త్రైలోక్యసుందరి:

ఇది పరదేశము స్వామీ ఎవరైనను చూచిపోదు
రింటికి చేరిన యాపై నీ మాటల నాడవచ్చు

చిత్రాంగదుడు:

మనలను నమ్మరంటివి మన మేటికి పోవలె నట
వనములలో కొండలలో మనసిజసుఖముల గాంతము

త్రైలోక్య సుందరి:

తనరార ధర్మ నిధానమ్ము మీ తండ్రి
తనరార ధర్మ నిధానమ్ము మీ తల్లి
కానక కన్న సంతానంబు నీవు
అందులో పామువై యవతరించితివి
నేను పెండ్లి చేయుదు మానిసి నంచు
ఏను వచ్చెద నంచు నెదురు చూచెదరు
ఇంటికి పోవలె నెల్ల రాజ్యంబు
దంటవై పాలింప తగుగదా సుఖము.

చిత్రాంగదుడు:

మనలను వారలు నమ్మవందువును
మగువా! యింటికి పోద మందువును
మనలను నమ్మెడు మార్గ మున్న నే
చనుదెంతును నిశ్చయముగ నింటికి

త్రైలోక్య సుందరి:

నీ వొక గంధర్వుండవు
నిన్ను శపించెను శృంగియను ఋషి

డాసకి పామై భారుణి పుట్టితి
ని నెలతను నే సను బ్రతికింపగ

చి త్రాంగ దు డు:

(కీ ర్త న)

ఋషి న న్నెందుకు శపించె నే?
హృషీకేశ్వరీ
ఋషు లన్నను నా కెంతో భవ గౌరవ
మన లెందుకు కోపము వచ్చినదో ॥ఋషిన న్నెందుకు॥
ఆ ఋషి యిప్పుడు కనపించినచో
చే షమింపు మటంచును నడిగెద ॥ఋషినన్నెందుకు॥

ఋ షి:

(ప్ర వే శిం చి)

త్రైలోక్యసుందరి తరుణీమణీ!
మేల్ మేల్ భ ర్తను మానిసి చేసితివి
అచ్చరల్ నీ కీ ర్తి నాలపించెదరు

చిత్రాంగదుడు:

మహాఋషీ! నమస్కారము
అహో ఋషీ! నా తప్పేమిటి?
అహా! మరి తప్పే యుండిన
మహాత్ములును బిడ్డల క్షమియింపరే

ఋషి:

ఓయి చిత్రాంగదా! ఓయి గంధర్వా!
నీ యతిలోక సంగీతపాండితి చేత
నన్ను గెల్చితి వయ్యా మున్ను స్వర్గమున
కన్ను కానక నన్నగౌరవించితివి
చెలగి నీ యొలనాగ శీలమ్ము చేత
చెలగు నీ వినయమ్ము చేత నిప్పుడును
నేను సంతోష మందితి నోయి గంధర్వా!
నీ వింటి కేగుము నీ తల్లి దండ్రు
లీ నీ లతాంగి పాతివ్రత్య మహిమచే
నిన్ను నమ్మెద రయ్యా నిశితగాన రహస్య
వారాశీ! ధాత్రికి రాజవై వెయ్యేండ్లు
పాలించెదవు నీవు భార్యయు నీవును
సుఖము నందెదరును సుతుల గాంచెదరు
తరువాత మీరు గంధర్వులై మరల
కడువడి స్వర్గలోకమ్ము చేరెదరు.

(పాముపాట — అయిపోయింది)

చిన్ని మబ్బులు

కన్నె కాటుకకళ్ళు
చిన్న నాథుని చూచి
కదలు లాడిన వేళ
కందళించిన వేళ
ఆకాశమధ్యాన అట నొక్క తెలిమబ్బు
మెరుపులా మెరిసిందిలే
వెలుగుతో వొరిసిందిలే.

తొలి చిన్నచూలాలు
కొలసిగ్గు ప్రేమతో
విభుని చూచిన వేళ
విన్నబోయిన వేళ
బలపుమిన్నులలోన ఒక నీలి తెరమబ్బు
సంజలో తారిందిలే.
జాలుగా మూరిందలే.

తొలికాన్పు పసిపాప
సాకనేరని బాల
తెలవోయి పతిఁజూచి
కళవళించిన వేళ
తూరుపుకోనలో తొంగలించినమబ్బు
తెగపరుగులెత్తిందిలే
సొగసుల్లు పోయిందిలే.

రచన : 1926

2

చిన్ని తలపు

ముదురాకు రాలేటి ముదిమినాళులలోన
తొడిగేటి చిగురాకు పసుచుపొద్దులలోన
ఆకునైనా కానుగా

అయినచో

సోకేది చిఱుగాలి నన్ను
మెల్ల, తాకేది మిణుగురుల పొన్న.

మొగిలుకన్నెల గుంపు దగదగని మెరిసేటి
చిగురువన్నెల కాంతిసొగసు సంజలలోన
మొగిలునైనా కానుగా

అయినచో

ఎగిరి యుందును వింటికొనల
మెల్ల, తగిలి యుందును వెల్గుసొనల.

తొలిప్రేమ రుచి చూచు నెలప్రాయపుంగన్నె
తలిరుమెత్తని బేల వలపులో తలపులో
ఊహనైనా కానుగా

అయినచో

వలచేది నను చిన్నచూపు
మెల్ల, కలచేది చిన్నదానితూపు.

రచన : 1926

ఉషస్సు - సంధ్య

ప్రాగ్దిక్కన్యకయ చిట్టిబొట్టు పెట్టెను బాల
మాయ మర్మములేని మంచు చల్లని చూపు
కొసలం దుషఃకన్య కోర చూచింది
పసలం దుషఃకన్య పారువోయింది.

కొడుకు కోడండ్ర మ్రొక్కులు గ్రహించెడి చాన
మాతృమూర్తిక శాంతమధువు లూరెడి కంటి
కొసల సంధ్యాదేవి కోరగించింది
పసల సంధ్యాదేవి భక్తి మోచింది.

రచన : 1926

బానిస సముద్రము

బానిసగూడెము పజ్జను
పయోరాశి యెందులకో?
పయోరాశి వీచివాత్య
పరువు లిడుట యెందులకో?

4

బానిసతన మొకడు వదలి
బహుచర్చా విషయుంబులు
కవనము, దేవుడు, సంఘము
జగత్తు నడిచెడు వ్యవహారంబులు.

సాయంవాహ్యాళి యిట్లు
చర్చాలుబ్ధులకును బానిసలకు
రివ్వు మంచు జలధివాత్య
కవ్వించెను వాడివోలె.

అతడు సైనిక ప్రతినిధి
ఎదురులేని హిరణ్యాక్షుడు
నదురులేని కంసరాజు
బెదురులేని దశకంఠుడు

భార్యతోడ వాహ్యాళికి
వచ్చెను పయోరాశివాత్యకు
విచలత్సికతామయ ధూమ్యాకు
ప్రతినిధి సతిపై ప్రణయము.

5

ఒక్క వెఱ్ఱిగాలి వీచి
చిక్క పట్టుకొనియుక
పెళ పెళ నాయము చీరయు
నెగిరెను తెరచాపవోలె.

శానిసతనమును గూడ పటా
పటా బ్రద్దలు చేసెడి
ప్రకృతిసిద్ధమైన వాంఛ
పరిమళించె వారి కనుల

అంతట ప్రతినిధి కన్నుల
అగ్గిలేదు బుగ్గిలేదు
ప్రక్కన వ్రేలాడు కత్తి
పరపర గొంతులు కోసెను.

పాతిక ముప్పది శవముల
ప్రవహించిన నెత్తురుతో
బుద్ధి వచ్చినట్లు గాలి
సద్దు మణగి యూరకుండె.

గంట గడిచె మఱల నల్లె
గాలి ఝురాగతి వీచెను
కవనము దేవుడు సంఘము జ
గత్తు చర్యాసంగతి సాగెను.

బానిసగూడెము పజ్జను
పయోరాశి యిందులకా?
పయోరాశి వీచివాత్య
పరువు లిడుట యిందులకా?

ఉయ్యాల త్రాళ్ళు

ఇవి యేమి మోపులే
ఇవి యేమి మోపులే
బండ్లపై నెచ్చుటికి బంపింతురే
ఎడ్ల మెడలను గంట
ఎడ్ల కనులను గంత
లెచ్చుటికి తోలుకొని యేగింతురే

అమ్మా, నీ గోల నీ
దశిగినది చెప్పవే
ఎచ్చటికి దోలుకొని యేగింతురే
బండ్లపై నెచ్చటికి బంపింతురే.

మన కెందుకా మాట
మన కెందుకా జోలి
బండ్లపై నెచ్చటికి బంపింతురో

ఊరుకోరా తండ్రి
ఊరుకోరా బాబు
ఎచ్చటికి దోలుకొని యేగింతురో

ఎవరైన వినిపోదు
రెవరైన వినిపోదు
నెచ్చటికి దోలుకొని యేగింతురో
బండ్లపై నెచ్చటికి బంపింతురో. .

ఎవరైన విన్నచో
ఎవరైన కన్నచో
కొంపమీదికి వచ్చి కూర్చుండునా

8

అని యేమి మోపు లని
అని యేటకు బోవు నని
అడిగినంతనకూడ నపరాధమా

పెదవి కదిపిన తప్పా
యెదియు నడిగిన తప్పా
కొంపమీదికి వచ్చి కూర్చుండునా
అడిగినంతనకూడ నపరాధమా.

ఉయ్యాల త్రాళ్ళోయి
ఉయ్యాల త్రాళ్ళోయి
కొంపమీదికి వచ్చి కూర్చుండునోయ్
త్రాళ్ళు కట్టలు కట్టి
తరలించుచున్నారు
అడుగు టద్దియుగూడ నపరాధమోయ్

అమ్మనా రుత్సవము
లాపివేశా రోయ్
కొంపమీదికి వచ్చి కూర్చుండునోయ్
అడుగు టద్దియుకూడ నపరాధమోయ్.

అమ్మవా రుత్సవము
లాపివేయుట యేల
అమ్మ మాన్యపు పంట లయిపోయెనా!
ఎడ్ల మెడలను గంట
లేల కట్టిరి తల్లి
ప్రోత దిక్కులయందు ప్రోగించరా!

ఎడ్ల కన్నుల గంత
లేల కట్టిరి కల్లి
అమ్మ మాన్యపు పంట లయిపోయెనా
ప్రోత దిక్కులయందు ప్రోగించరా.

ఎచటి మాన్యపు పంట
లచటనే తిని వేసి
రమ్మ మాన్యపు పంట లయిపోయెనోయ్

ఎడ్ల గంటల ప్రోత
లేమొ పండినయట్లు
ప్రోత దిక్కులయందు ప్రోగింతురోయ్

ఎడ్ల గంతలు కట్టి
యింత తిననీయరోయ్

అమ్మ మాన్యపుపంట లయిపోయెనోయ్
ప్రోత దిక్కులయందు ప్రోగింతురోయ్.

పూజారులునుగూడ
పోవుచున్నారమ్మ
సరి దొంగతన మంత సాగింతురా

వెట్టి నాయకు లల్లె
వెంట నేగెద రమ్మ
అంత నిర్భయముగా నాడింతురా

అమ్మవా రుత్సవము
లాపియే వేసినా
సరి దొంగతన మింత సాగింతురా
అంత నిర్భయముగా నాడింతురా.

అది యొక్క యెత్తోయి
అది యొక్క యొడుపోయి
సరి దొంగతన మల్లె సాగింతురోయ్.

అందఱును కట్టుకొని
ఆటలాడెద రోయ్
అంత నిర్భయముగా నాడింతురోయ్

అమ్మవా రుత్సవము
లవి జరుగు చున్నట్లై
సరి దొంగతన మట్లై సాగింతురోయ్
అంత సర్భయముగా నాడింతురోయ్.

ఎడ్ల నాపెదనమ్మ
ఎడ్ల తోలెదనమ్మ
ఎవ రడ్డమయి వత్తురో చూతునే

ఎడ్ల గంటలు విప్పి
ఎడ్ల పొలముల తోలి
ఎల్లరను నదలింపగా పోదునే

అమ్మవా రుత్సవము
లవి మరల జరిగింతు
ఎవ రడ్డమయి వత్తురో చూతునే
ఎల్లరను నదలింపగా పోదునే.

ద్రాళ్ళ నడుమ తుపాకి
దాచినా రో తండ్రి
అడ్డ మేగిన కాల్తురో నాయనా

తాళ్ళ నడుమను మందు
దాచినా రో బాబు
అది యింతలో పేల్తురో నాయనా

ప్రాజాకులను త్రావ
బోసినా రో తండ్రి
అడ్డ మేగిన గాల్పు రో నాయనా
అవి యింతలోఁ దేల్పు రో నాయనా.

నేను చచ్చిన నేఁడు
నీ కడుపు చల్లగా
ఉన్న నెప్పటికైన నోడ్డక్కదా?

ఒకరి తరువాతగా
నొక్కరము మే మెల్ల
అడ్డుపెట్టుచు బండి యాగింతుమే.

ఇపుడు కాకుంటేను
ఏనాటి కైననూ
అమ్మవా రుత్సవము లాడింతుమే
యుదరి ఉయ్యాల త్రాళ్ళూగింతుమే.

రచన : 1938 ఆగస్టు

కాఁడు. నారదుని శిష్యుఁడైన మణికంధరుఁడు. ఆతనికడ మా సౌందర్య ప్రదర్శనములు, మా టక్కుటమారములు నేమాత్రము పనికిరావు. నేను నా కున్న సౌందర్యముచే వానిని మోహింపఁ జేయఁగలను నమ్మక మిసుమంతయు లేక యున్నది. వాని మాట విన్నంతనే శరీరము గజగజ వణఁకు చున్నది. దేవా! యీ కార్యమునకు నన్ను వదలి మఱి యొక యచ్చర లేమను నియోగింపఁ బ్రార్థించుచున్నదాన" నని వేఁడుకొనెను.

ఆమె పల్కుల కింద్రుఁడు వెఱగంది "రంభా! ఈ రీతి పేలవైై కాదని యెప్పుడును బల్కినదానవు గావు. ఈ నాఁ డెందులకో భయపడుచున్నావు. ఇట్టి కార్యములను నెఱవేర్చుటలో సమర్థులు మా కొలువునందు నీకంటె నితరు లెవరు కలరు? ఎప్పుడును విని యెఱుంగని పిఱికిమాటలు పల్కుచుంటివేమి? ఎట్టి యింద్రియ నిగ్రహము కలవారినైన మోహింపఁ జేయుటలో నీ సౌందర మే చాలియుండునది. నీవే యిటుల పల్కుచున్న మఱి యంగీకరించువా రెవరు? ఆతని వలపించుటకు నీ సౌందర్యము చాలదేని నింతకంటె నధిక సౌందర్యము కల్గునట్లు వర మొసంగెద. కాదనక శీఘ్రముగా వెడలి యాతని మనోనిగ్రహమును జెఱచి, నీ సౌందర్యమునకు దాసునిగాఁ జేసికొని యీ కార్యము గట్టెక్కింపుము" అని యానతిచ్చి సౌందర్యము వృద్ధియగు నట్టి వరమును బ్రసాదించి పంపెను. ఆమెయు మాఱు మాటాడఁజాలక అట్లేయని తన గృహమునకు వెడలెను.

ఇంద్రుని వరప్రసాదమువలన నధిక సౌందర్యవతియై యద్దమునఁ దనరూపముఁ జూచి మురుసుకొనుచు నీ రూప సంపదతో నాతని తపమునకు భంగము కలిగింపఁజాలుదుమని నిశ్చయించుకొని చెలికత్తియలతోఁగూడఁ బయనమైయాతని యాశ్రమమును బ్రవేశించి మెల్ల మెల్లగా మణికంధరునిసమీపించిచూడ నా మహనీయుఁడు గాఢతపములో నిమగ్నుఁడై యుండెను. పాప మా రంభ మణికంధరుని నిశ్చల తపమునుగాంచి భీతిఁజెంది యింద్రుని కార్య మెట్లు నెఱవేర్తునాయని కొంతతడవాలోచించి తుదకు ధైర్యమూని చెలికత్తియలతోఁగూడి పాటలుపాడుచు నాటలాడుచు నచటనే విహరింప నారంభించెను.

కొంతకాలమునకు మణికంధరుఁడు సమాధిని జాలించి కన్నులు తెఱచి చూచునప్పటికి కెట్టయెదుట సౌందర్యరాశియైన రంభ కనుపించెను. ఆ తళుకుబెళుకులు చూచునప్పటికి కాతని మనస్సు చంచలమై యామె నే ఱెప్పవాల్పక చూడఁ దొడంగెను. ఆతని మనోవికారమును గనుగొనిన రంభ యింద్రునికార్యము నెఱవేఱినట్లే భావించి ముసిముసినవ్వులు నవ్వుచు, నావలికేగి మధురరస మొలుకునట్లు గానము చేయుచుఁ గనులకు విందు చేకూర్చు నాట్యము సల్పుచుఁ దిరుగుచుండెను.

మణికంధరుఁ డామె సౌందర్యమునకు ముగ్ధుఁడై యామె పొందుకంటె వేఱు మోక్షము లేదనియు, నీమెయే తన తపఃఫలమనియు నెంచి యా ప్రదేశమునుండి లేచి

రంభ విహరించు ప్రదేశమునకు వెడలి "సుందరీ! నీ వెవతెవు? ఎచటినుండి యిచ్చటికే తెంచితివి? ఈ వనమున విహరించుటకుఁ గారణమేమి? ఈ వృత్తాంతమంతయు విని పించి నను ధన్యుం జేయు"మని వేఁడుకొనెను. అంతట నామె "మోహనాకారా! నేను దేవదాసిని. ఇంద్రు నాటపాటలచేఁ దృప్తిఁ బొందించుచుండుదానను. రంభ యనుపేరుగల దానను. మీ సౌందర్యముఁగాంచి చొక్కి మీతోఁగూడి సంతోషము లనుభవింపఁ దలఁచి వచ్చియున్నదాన" అని చెప్పెను. ఆమె సమాధానమునకు మిగుల సంతసించినవాఁడై యిట్టి సుందరి తనను వరించి వచ్చుట తన జన్మను సార్థకము చేయుటకే యని యెంచి సందియ మిసుమంతేనియు లేక యామె కరమునుబట్టి నంకించెను. ఆమెయుఁ జేతికిఁ జిక్కినట్లే నటించుచు మెల్ల మెల్లగా నచటికి సమీపమున నున్న పొదరింటఁ బ్రవేశించెను.

మణికంధరుఁ డామెను విడచి క్షణకాలమైనఁ గడపఁ జాలక యా పొదరింటిలోనికే తానును బ్రవేశించెను. ఆమె మణికంధరుని గాంచి "ఇంద్రుఁడు ప్రసాదించిన సౌందర్యముచే నీతని ననాయాసముగ వశపఱచుకొంటిని. ఇఁక నీతనిని సరససంభాషణములతో సంతృప్తిపఱచి యెట్లో తప్పించుకొని వెళ్లుదు" నని తలఁచి "ఆర్యా! తపస్సంపన్నులగు తా మీపొదరింటఁ బ్రవేశింపనేల? వసత యొంటరిగానుండఁదమ బోంట్లిట్లు రాఁదగునా" యని వచించెను. "సుందరీ! నీ యందమున కానంద మొంది నీపొందుఁగోరి యేతెంచిన న

న్నీ రీతిఁ బల్కుట న్యాయమా?'' యనుచు నామెను సమీపించెను. ఆమె దూరదూరముగా వెడలుచు ''మహానుభావా! మీ రీ రీతి తపోభంగముఁ గావించుకొనుట పాడిగాదు. మీరు మీ ప్రదేశమునకు వెడలి మీ యిష్టదైవమును గూర్చి నిశ్చలమైన మనస్సుతోఁ దపము చేయుఁడు'' అనుచు మందలించెను. ఆ మాటల కాతఁ డులికిపడి ''సుందరాంగీ! నా యిష్టదైవమువు నీవనియే భావించి నీయందే నా మనస్సు నిశ్చలము చేసితిని. ఇఁక నీవు ప్రసన్నురాలవై నా వాంఛిత మీడేర్చుటయే మిగిలియున్న'' దనుచు సమాధాన మిడెను. ఆమె సంతసించినట్లునటించుచు ''అందకాఁడా! దైవము మనో నిశ్చలతను బరిశీలించిన పిదపఁగదా ప్రసన్నమగుట. అందు లకుఁ గొంత కాలము వేచియుండుట యవసరముకదా? మన సుంచిన దైవముకాక మరెవరు ప్రత్యక్షమగును'' అనుచు మధురోక్తులతోఁ గాలము గడపుచుండెను. అతఁడును నామె పొందు నపేక్షించి కాలమున కెదురు చూచుచుండెను.

ఇట్లు రెండు మూఁడుదినములు గడచినపిదప రంభ నిక్కువముగ నాతని తపోభంగమయ్యెనని నిశ్చయించుకొని నలకూబరునియందు మక్కువ కలదియై యాతనినే మనమున ధ్యానించుచు నాతనియందుఁ దనకుఁగల ప్రేమను మాటలతో వెలిబుచ్చుచు మణికంధరునియం దయిష్టమును సూచింప నారంభించెను.

అపుడు మణికంధరుఁ డామె తనయందుఁ గృత్రిమ ప్రేమను జూపుచు నలకూబరునియందు గాఢానురాగము

కల్గియుండుటకు వగచి "అయ్యో! యీమె మోసకత్తెయని తెలిసికొనఁజాలక సంకువంటి తపమును భంగ మొనర్చుకొంటిఁగదా? ఇఁక నేమి చేయువాఁడ ? మఱలఁ దపము సల్పుటకు వెడలుదమా యన్న నది చేతకాని పనియైనది. ఈమెను వశపఱచుకొనుటయా యంతకంటె నసంభవము. ఆహా! ఇత కాలము తపము సల్పియు నా పరాత్పరునకు దూరస్థుఁడ నైతికదా! ఇఁక నేమి చేయువాఁడ? తుదకు దైవము నన్ను వంచించెనుగాదె! మాటలను బట్టిచూడ నామెకు నలకూబరునియందే ప్రేమ యధికమై యున్నట్లు అర్థమగుచున్నది. కనుక నిటనుండి వెడలిపోవుటయే యుచితము" అని తలంచి యామెతో మాఱుమాటాడక కొంతదూర మేగి బాగుగఁ జింతించి యొక యుపాయ మాలోచించి మోసమునకుఁ బ్రతిమోసమే శరణ్యమని నిశ్చయించుకొని చెట్లతో దట్టమైన ప్రదేశమునకు నెళ్ళి నఁకూబరుని వేషమును ధరించి యా రంభను మోసగింప సిద్ధముగా నుండెను.

౪

ద్వారకానగరమునఁ గాపుర ముండు కలభాషిణి యను వేశ్యకాంత యలనాఁడు నలకూబరుని గాంచినప్పటి నుండి యాతనియందే యధికానురాగము కలదియై నలకూబరునిఁ బొందుటకు మార్గమును వెదకుచుండెను. ఆమె యట్టి విచారముతోనుండ నొక సిద్ధుఁడు మృగేంద్రవాహన యను దేవికొక గానకళావిశారదను బలియీయ సంకల్పించు

కొని దేశము లన్నియు దిరిగి తిరిగి ద్వారకానగరమునకు వచ్చి కలభాషిణి గృహముం బ్రవేశించెను. ఆమెయు నా సిద్ధుని సత్కరించి లోనికిఁగొంపోయి యుచితాసనముపైఁ గూర్చుండఁజేసి "మహానుభావా! మీరు లోకములన్నియు సంచరించుచుండు మహాయోగులుగదా? లోకములో దాము చూచిన విశేషములం దెల్పి నన్ను ధన్యురాలింజేయుఁ"డని ప్రార్థించెను.

సిద్ధు:—బిడ్డా! లోకవృత్తాంతములఁ జెప్పుటకు మాకు లోకసంచారముతోఁ బనిలేదు. మేము సిద్ధుఁడ మగుటచే యోగదృష్టిచే సర్వము నెఱింగి లోకమున జరుగు వృత్తాంతములను, ఆగతానాగతములను జెప్పఁజాలుదుము.

కల:—స్వామీ! అట్లయిన నా మనమునఁ గల తలంపెద్దియో తెల్పుఁడు, చూతము.

సిద్ధు:—ఈ ప్రశ్నవలన నా శక్తి సామర్థ్యముల నరయఁదలంచితివి కాఁబోలు.

కల:—దేవా! అట్టి కోరిక నాకు లేదు. మీ శక్తి సామర్థ్యములను బరిశీలింప నేనెంతటిదానను? అది గాదు. నా యభిమతము సాధించుటకే యిట్లడిగితిని.

సిద్ధు:—బిడ్డా! నీవట్టి యుద్దేశ్యమే కలిగియున్నఁ జెప్పెద నాలింపుము. నీ మనమున నలకూబరునిపై వలపు దప్ప మఱేమియు లేదు.

కల:—స్వామీ! యథార్థమే వచించితిరి. మానవ మాత్రురాలనగు నాకు నలకూబరునితోఁ బొందిక యెట్లు

సమకూరఁగలదో తోఁపకున్నది. అదియుఁ దమ యను గ్రహామువలననే నెఱవేఱవలసియున్నది.

సిద్ధు:—అంమలకు భయపడకుము. అనతికాలముననే నీకోరిక యీడేరఁగలదు. దానికేమిగాని, సంగీతవిద్యయందు నీ వసమాన ప్రజ్ఞకలదానవు కదా! మణికంధరుఁడు పద్మనాభక్షేత్రమున నున్నపుడు మాత్రమే గానామృతమును గ్రోలియుంటిని. అతఁడు తపస్సునకు వెడలినపిదప మఱల వినుట సంభవించ లేదు. ఏదీ, కొలదికాలము వీణాగానము చేసి నా కానందము చేకూర్పుము.

కల:—అయ్యా! మణికంధరుని సంగతి చెప్పితిరి. ఆతని వృత్తాంతమెద్దియో వినిపించుఁడు.

సిద్ధు:—ఆతఁడు నారదుని యుపదేశానుసారము దివ్యక్షేత్రములను దర్శించి తుదకుఁ బద్మనాభక్షేత్రమును జేరి పద్మనాభస్వామి నర్చించుచుఁ గొంతకాలముండెను. తన కెంతకాలమునకును భగవంతుఁడు ప్రత్యక్షము కాకపోఁగాఁ దపస్సుచేసికొనుటకై యీ సమీపారణ్యమునకు వెడలెను. కలభాషిణీ! మేము వచ్చి చాలకాలమైనది. సిద్ధులమగు మే మొక చోటనుండుట ధర్మము కాదు. ఇఁక వెళ్ళి వత్తుము.

కల:—మహానుభావా! ఈ దీనురాలిని విపత్సముద్రముఁ బడద్రోసి వెడలుట తగవు కాదు. నాయందుఁ గనికరముంచి నాకోర్కె యీడేర్ప వేఁడుచున్నదాన.

సిద్ధు:—నీ యిష్టమెద్దియో స్పష్టముగాఁ దెల్పిన నది తప్పక చేయుదును.

కల:—గురువర్యా! తమ రెట్లులైన నన్నా నలకూబరునిం జేర్చి ధన్యురాలిం జేయఁ బ్రార్థించుచున్న దాన.

సిద్ధు:—ఆ నలకూబరుఁడును పద్మనాభక్షేత్రమునకు సమీపముననున్న యరణ్యముననే యున్నట్లు నా యోగ దృష్టికి గోచరమగుచున్నది. కాని నిన్నచటికిఁ గొనిపోవు టెట్లాయని విచారించుచున్నాఁడ. నేనెల్లపుడును సింహ వాహనముమీఁదఁ బ్రయాణము చేయుచుందును. దాని మీఁదనే నిన్నును దీసికొనిపోవుదమన్న లోకులునన్ను నిందింతురు. ఇంతకన్న నిన్ను దీసికొనివెళ్లుటకు వేఱు సాధన మెద్దియుఁ గాన్పింపదు. కానిమ్ము, ఎవరేమనుకొనినను ననుకొననిమ్ము. నాతో వచ్చుట కంగీకరింతువేని యట్లే తీసికొనివెళ్ళుదును.

కల:—తమ రెట్లాజ్ఞాపించిన నా విధముగాఁ జేయ సిద్ధముగ నున్నదాన.

ఈరీతిఁ గలభాషిణి పలుక నాతఁడును నంగీకరించి తానెక్కిన సింహముమీఁదనే కూర్చుండఁబెట్టుకొని యాకాశ మార్గమున మహా వేగముతో ననేక పర్వతములను, పెక్కు పట్టణములను దాఁటివెళ్లుచుండెను. ఆ విధముగాఁ గొంత దూరము వెళ్ళునప్పటి కాసింగ మెంత ప్రయత్నించినను గదలక నిలచిపోయెను. సిద్ధుఁ డది కదలకుండుటకుఁ గారణ మూహించి దానిని మెల్లగా భూమిపైకి దించి మృగేంద్ర వాహనాలయము సమీపించి "అమ్మా! ఈ దేవి చాల ప్రభావముకలది. ఈమెకు మ్రొక్కిన నెట్టికోరికలైన నీడేరఁ

గలవు. కనుక మన మీదేవికి నమస్కరించి తర్వాత వెడలు దము" అని చెప్పి యా సింహాసనుండి దిగి దేవాలయముం బ్రవేశించి యామె నొక మంటపమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి పూలు తెచ్చుటకై వెడలెను.

ఈ లోపల నొక ముదుసలివచ్చి "తల్లీ! ఈ దుర్మార్గునకు నీ వెట్లు చిక్కితివి? నిన్ను శక్తికి బలియిచ్చి తన కోర్కెలను సిద్ధిపఁజేసికొనుటకై తెచ్చినాఁడు. వాఁడు వచ్చులోపలనే తప్పించుకొనిపొమ్ము" అని చెప్పుచుండఁగనే యాతఁడు వచ్చి "బిడ్డా! చాల తడవైనది. త్వరగా నాలయములోనికి వెడలి దేవి నర్చించి వెడలుదమురమ్ము" అనునప్పటి కామె భీతిఁజెంది "అవ్వా! నావెంట నీవును ర"మ్మని యా ముదుసలిని బ్రార్థించెను. ఆ పల్కులను విని సిద్ధుఁడీదియంతయు నీ ముసలిదాని దుర్బోధయే యని యెంచి, ఇఁక జాగుచేసిన కార్యము చెడిపోవునని తలఁచి "ఓసీ! ఈ ముసలిదియా నిన్ను గాపాడునది! చూతములే" యని యువతి కొప్పుబట్టుకొని లాగుచుండఁగా నావృద్ధాంగన అడ్డముగ నిలచెను. అచటనే యామెను జంపనెంచి తన చేతియందలి కత్తితో నామె కంఠమును నఱుకఁబోగా నా ముసలిది తన కంఠ మడ్డు పెట్టెను. ఆ కత్తి దెబ్బచే ముసలిదాని కంఠము తెగి క్రిందపడెను. దేవి సాక్షాత్కరించి "ఓరి పాపీ! యిట్టి వృద్ధాంగన నటరా బలియిచ్చుట? ఛీ పొమ్ము" అనుచు నా సిద్ధుని దన్నెను. ఆ తన్నున కాతఁడు శిలభాషిణితోఁగూడ మణికంధరుఁడు రంభతోఁగూడియున్న యరణ్యమునం బడెను.

అతఁడు కొంతసేపటికిఁ దెప్పరిల్లి సుస్థితముగా నుండియు భయముచే దుఃఖపడుచున్న కలభాషిణిని బలాత్కరింప నామె యెలుఁగెత్తి "ఈ దుర్మార్గుఁడు నన్ను బలవంతముగాఁ బట్టఁ జూచుచున్నాఁడు. కాపాడుఁడు. కాపాడుఁడు" అని కేకలు వేసెను.

ఈ సమయముననే యట మణికంధరుఁడు నలకూబర వేషము వేసికొని రంభను మోసముచేయ సిద్ధపడి సమయమున కెదురుచూచుచుండెను. అప్పుడా యార్తనాదము విని, యాతఁడు మహాకోపముతో "ఓరీ! దుర్మార్గా! అబలను, ఒంటరిదానిని బట్టి బాధింపఁ జూచుచున్నావా! నిలునిలు" మనుచుఁ గత్తి చేతధరించి వెళ్లినప్పటి కాతఁడు పాఱిపోవ నారంభించెను. ఆమెయు సమీపముననున్న పొదలచాటున కేగి యావచ్చుచున్న వానిం గాంచి, యాతఁడు తాను ప్రేమించిన నలకూబరునిగఁ దెలిసికొని, అప్రయత్నముగాఁ దనకోర్కె యీడేర్చుకొను సమయ మేతెంచినదిగదా యని యువ్విళ్ళూరుచు నారదుఁడిచ్చిన వరప్రభావముతో రంభ వేషమును ధరించి, యెదురుగా వచ్చి యాతని ననేకవిధముల నుపలాలించెను. మాయ నలకూబరుఁడును నామెను రంభ యనియే భావించి తన కోర్కె యీడేరినది కదా యని సంతసించుచు మాయ రంభతోఁగూడ నొక పొదరింటిలోనికి వెడలి యామెతో సమస్త సుఖము లనుభవించుచుండెను.

వీరిట్లు సుఖించుచుండఁగా నిజమైన రంభవచ్చి "నాథా! అది రంభ కాదు. నా రూపమును ధరించి నిన్ను

వంచించుటకు వచ్చిన మోసకత్తె.'' అని గద్గదస్వరముతోఁ బల్కుచు గొన్ని రహస్యములను జెప్పెను. అతఁ డా రహస్యములనుబట్టి యీ వచ్చినదియే నిజమైన రంభయని నిర్ణయించుకొని యా మోసకత్తెను వెడల నడచెను. ఆమె వెడలిపోయినపిదప మాయ నలకూబరుఁడు నిజమైన రంభతోఁగూడి యందే జరిగిన మోసమునుగూర్చి చెప్పుకొనుచు సుఖించుచుండెను.

వీ రిట్లు సుఖముగఁ గాలము గడుపుచుండ నిజమైన నలకూబరుఁడు వచ్చి వారింగాంచి నివ్వెఱఁబోయి ''రంభా! నా యెదుటనే పరునిగూడియుంట నా కవమానము కాదా? అతఁడు నిజమైన నలకూబరుఁడుగాఁడు. ఎవఁడో మోసకాఁడు. నా రూపముతో వచ్చి నిన్ను వంచించియున్నాఁడు. ఇపుడైన వానిం ద్రోసిపుచ్చి యీవలకు రమ్ము'' అని పలుకఁగా రంభ యాశ్చర్యపడి వా రిరువురిలో నిజమైన నలకూబరుఁ డెవఁడో, మోసకాఁ డెవఁడో తెలిసికొనఁజాలక దూరముగా నిలచియుండెను. అంతట వా రిరువురును ఘోరముగాఁ బోర నారంభించిరి. ఎంతకాలము పోరాడినను నిరువు రొకరికొకరు తీసిపోకయుండిరి. అపు డామె వారింగాంచి ''శూరులారా! ఎంతకాల మీరీతిఁ బోరాడెదరు? మీ యిరువురి నొక రహస్యవిషయ మడిగెదను. అద్దానిం జెప్పినవాఁడు నిజమైన నలకూబరుఁడని భావించి వానిం జేపట్టుదును'' అని చెప్పెను. వా రిరువు రందుల కంగీకరించి, పోరాడుట మానిరి. అంత నా రంభ వా రిరువురిని దూర

దూరముగా నిల్చి యొకఁ్కనికడకు వెళ్ళి "మన కిరువురకుఁ గలపూర్వోక్తమైన ప్రసంగ మెచటఁ గలిగెనో చెప్పు" మని యడుగఁగా మొదటివాఁడు పూసఁగ్రుచ్చినట్లు చెప్పెనే కాని రెండవవాఁడు చెప్పఁజాలకపోయెను. రంభ రెండవవానిం గాంచి కోపముతోఁ గన్నులెఱ్ఱఁజేసి, పెదవు లదర "ఓరీ దుర్మార్గా! ఇట్టి మాయవేషముఁ దాల్చి నన్ను మోసము చేయవచ్చితివటరా! ఛీ! నీ ముఖము చూడరాదు. వెడలి పొమ్ము" అని పల్కుచు మొదటివానిం జేరి చెట్టపట్టి నిలచి యుండెను.

అప్పుడు నిజ నలకూబరుఁడు వానింగాంచి మహాగ్రహముతో "ఓరీ! పాపీ! యెంతటిమోసమున కొడిగట్టితివిరా! ఇట్టి నీ శరీరము ముక్కలు ముక్కలుచేసి కాకులకు వైచినను పాపము లేదు." అని నిందించుచు "అల్పాయుష్కుఁడవై భూలోకమున జన్మింతువుగాక" అని శపించి తన ప్రేయురాలితోఁగూడ వెళ్ళిపోయెను. అంత మణికంధరుఁడును నలకూబరరూపమును వదలి తన పర్ణశాలవైపునకు వెడలి యొకచోటఁ గూర్చుండి "ఔరా! తపమా, చెడిపోయె. రంభయా, దక్కదాయె. తుదకీ గంధర్వరూపమునుగూడ విడనాడి భూలోకమున జన్మించవలసివచ్చినదిగదా! నా జీవిత మెన్ని కష్టముల కాలవాలమైనవి!" ఇఁక నేమి చేయుదును! ఎవరిని శరణుజొత్తును!" అని విలపించుచు నా ప్రదేశమునుండి మనసొప్పక తిరిగి పద్మనాభక్షేత్రమునకు

వెడలి యా పద్మనాభస్వామినే ధ్యానించుచు గాలము పుచ్చుచుండెను.

ఆ స్వామిని సేవించుట కనేకమంది కవులును, పండితులును, గాయకులును, భక్తులును వచ్చుచుఁ బోవుచుందురు. మణికంధరుఁడా క్షేత్రముననుండి స్వామిని సేవించుచున్నపుడెందఱో మహాకవులువచ్చి వారివారి కవితాపాటవమును జూపుచు హృదయంగమముగ ధ్యానించుచుండుట విని తానును సత్కవిత్వమును సంపాదింపనెంచి యచటికి వచ్చిన కవిపుంగవుల నడుగఁగా వా రాతనిం గాంచి "భక్తాగ్రేసరా! నీకుఁ గవిత్వ మభ్యసించుటయం దభిరుచిగలదేని, ఇచటికి సమీపముననే కాళికాక్షేత్ర మొకటి గలదు. అందలి కాళికాలయములో నుత్తరదిశయందొక శిలాశాసనము కలదు. అద్దానిం జదివి దానిలోఁ జెప్పినరీతిగాఁ జేసితివేని ఆ తల్లి మెచ్చి సత్కవిత్వ మలవడఁజేయును" అని చెప్పి వెడలిరి.

మణికంధరుఁడును వారు చెప్పినవిధముగాఁ గాళికాలయమునకు వెడలి యందున్న శిలాశాసనములోఁ జెప్పిన విధముగా సర్వము నిర్వర్తింప నాతనికి సత్కవిత్వమబ్బెను. అట్టి కవిత్వమునుబడసి పద్మనాభక్షేత్రమునకువచ్చి స్వామి దర్శనముచేసికొని యచటకువచ్చిన పండితుల శుశ్రూషచేసి వారి యనుగ్రహమును సంపాదించి సర్వశాస్త్రముల నచిరకాలముననే యభ్యసించెను.

అంతటితో నాతఁడు తృప్తిఁజెందక ఆగమవేత్తలున్న ప్రదేశములకు వెడలి యాగమరహస్యములను దెలిసికొనెను. అటుపిదపఁ గాళికాదేవి యనుగ్రహామువలనఁ బడసిన కవిత్వము కాశ్మీర దేశములోని శారదాపీఠమునను్న పండితులకు వినిపించి వారిమెప్పు పడసినఁగాని సార్థకము కాదనియెంచి, పయనమై కొన్ని ప్రయాణములలో నాదేశమునకువెడలి శారదాపీఠపండితులలో నొకఁడు శిష్యులకుఁ బాఠములు చెప్పుచుండ నా మహానీయుని దర్శించి నమస్కరించి యటనే నిలచియుండెను. పండితోత్తముఁ డతని వినయసంపదకు మెచ్చి యాతని కులగోత్రాదులడిగి తెలిసికొని "శిష్యులారా! పూజ్యుఁడగు నీ మహానీయుఁడు వచ్చినందున నీ దినము పూర్వానధ్యయనముగ నెన్నఁబడు" నని పల్కి పాఠములు చెప్పుట మానెను.

ఆ సమయముననే యొక శిష్యుఁడు పుస్తకము నొకదానిని దెచ్చి గురువున కొసఁగెను. "ఓయీ! యింతయాలస్యమేల చేసితి" వని గురువుగా రాతనిని ప్రశ్నించిరి. అప్పు డాతఁడచ్చట జరిగిన విశేషముల నిట్లు చెప్పనారంభించెను:

"గురూత్తమా! మీరు నన్ను పుస్తకమునకై పంప దారిలో నెక్కడను మసలక శాలీనుని గృహమునకు వెడలి కనుగొనఁగా నా పండితుఁడు భార్యతోఁగూడ నుపవనమున నున్నట్లు తెలిసికొని యటనుండి బయలుదేరి యా తోటలోనికి వెడలితిని. ఆ సమయమున నా మహానీయుఁడు భార్య పాదము లొత్తుచుండఁగా నొక పూఁబోదరింటఁ బవ్వ

ళించి యుండెను. నేనచ్చటికి వెడలి శాలీనునకుఁ గన్పించు నప్పటి కాతఁడునవ్వి, "ఉపాధ్యాయులు పుస్తకమునకుఁ బంపి యుండిరా? అది యిచటనేయున్నది. క్షణకాలమాగుము. ఇచ్చిపంపెదను. అంతవఱకు నా మామిడిగున్న నీడయందుఁ గూర్చుండుము." అని చెప్పెను. అట్లే యా చెట్టునీడనఁ గూర్చుండియుంటిని.

అపుడు శాలీనుఁడు సుగాత్రింజూచి "కాంతా! అమృత మేమైనఁ ద్రాగితివా యేమి? నీకు లేఁబ్రాయమంతకంతకు వృద్ధియగుచున్నది. ఈ రీతి శరీరసౌందర్య మతిశయించుటకుఁ గారణమేమియో చెప్పు" మని యడిగెను. ఆమె సిగ్గుతోఁ దలవంచుకొని "నాకేమియుఁ దెలియ" దనిసమాధానమిడెను. "ప్రియా! నీకీ జవ్వన మతిశయించుటకు నేనే కారకుఁడను. అది నీకుఁ దెలియకున్నఁ జెప్పెదవినుము. నీకు నిత్యసౌందర్యము వర్ధిల్లుటకుఁగాను గర్భము కలుగకుండునట్లు దేవిని వరము వేఁడ నా తల్లియు నట్లేయగునని యభయమిచ్చెను. అందువలన నీకు సౌందర్యము వృద్ధిపొందుచున్న" దని నుడివెను. ఆమె యావృత్తాంతమును విని "నాథా! నేనును లోకమాతను బుత్రసంతానము కల్గునట్లు వరమిమ్మని యర్థించితిని. అందుల కాతల్లియు సమ్మతించినది కదా? ఇఁక నా జవ్వన మెట్లు కొఱవడకుండును?" అని యడిగెను. ఆమె మాటలు విన్నంతనే శాలీనుఁడు మండిపడుచు "నాయిష్టమునకు వ్యతిరేకముగ దేవిని వరమడిగి పడసియుంటివి. అది యెట్లు నెఱవేఱునో చూతముగాక." అనుచు లేచి వడివడిగా

వెడలి యాతోటలోని శతతాళఘ్నమను సరస్సులో దుమికెను. వెంటనే సుగాత్రియు వెడలి యేమియు దిక్కుతోచక పతిలేని బ్రతుకేలయని వాపోవుచు నామెయు నందేపడెను. ఆ పెనుమ్రోత విని గ్రామములోనివారు పెక్కండ్రు వచ్చి వారిని దీయుట కెంతయో ప్రయత్నించిరిగాని యెంత వెదకినను వారి యాచూకే కన్పింపకపోయెను. ఇంక చేయునదిలేక యెచ్చటివారచ్చట వెడలిపోయిరి.

నేనును వారి మరణమునకు విచారపడుచు నటనుండి లేచి శాలినుండున్న పొదరింటికేగి యుందాక మూలనున్న గ్రంథమును దీసికొనివచ్చియుంటిని. ఇదియే నా యాలస్యమునకుఁ గారణము.'' అని విన్నవించెను. ఆ వృత్తాంతమును వినినంతనే యట్టి యుత్తమదంపతుల కిట్టి దుర్గతిపట్టినదికదా యని గురువర్యుడును మిగుల విచారపడెను. అచ్చటనున్న శిష్యబృందముకూడఁ బరితపింప నారంభించిరి.

వారందఱీతీ విచారసాగరమున మునిఁగియుండుట చూచి మణికంధరుఁడు తన కవిత్వము ప్రదర్శించుట కిది యదనుకాదని యెంచి యటనుండుట కిష్టపడక యా గురువర్యునితో ''స్వామీ! తమ దర్శనమువలన ధన్యుఁడనైతిని. ఇంక వెళ్ళివత్తును. సెలవొసంగుఁ'' డనుచుఁ బ్రార్థించి వారి యనుమతింబడసి యటనుండి బయలుదేఱి తిరిగి పద్మనాభక్షేత్రమునకే వెడలి యేమఱక భగవత్సేవఁ జేయుచునుండెను. కాని యాతని మనస్సునందలి విచారముమాత్ర మధికము కాఁజొచ్చెను.

నానాఁటికి మానవజన్మ యెత్తవలసివచ్చెగదా యను చింత యధికమగుటచే నిఁక నా క్షేత్రమున నుండఁజాలక యటనుండి బయల్వెడలి మృగేంద్రవాహనాలయమున కేగెను. ఆ యాలయముననే కలభాషిణియు, సిద్ధుఁడును గాన్పించిరి. వారిని జూచునప్పటికి మణికంధరునకు సంతోష మధికమయ్యెను. అంత వా రొకరి వృత్తాంతము నొక రామూలాగ్రముగాఁ దెలిసికొని సంతోషపరవశులై యటనే నివసించుచుండిరి.

౨౩

మృగేంద్రవాహనాలయమున నా ముప్వురును దేవీ సేవతోఁ గాలము గడపుచుండ నొకనాఁడు కలభాషిణి యొంటరిగాఁ గూర్చుండి యిట్లాలోచింప నారంభించెను : "మృగేంద్రవాహన సిద్ధునకు ఖడ్గమొసంగుచు 'ఓయీ! దీనిచే మొదట నెవరి కంఠము తఱుగ యత్నింతువో యయ్యది తప్పక వాని కంఠమును నఱికివేయఁ తీఱును. దీని శక్తి యప్రతిహతము' అని చెప్పినట్లు వినియుంటినికదా! సిద్ధుఁ డా ఖడ్గమును నా మెడ తఱుగుటకే మొదటయత్నించి ముసలిదాని యడ్డంకివలన వ్యర్థప్రయత్నుఁడై నాఁడు. అట్లయ్యును నది యడ్డులేని శక్తికలదగుటచే నేనాటికైన నది యుత్తరించివేయ తీఱవలెను. కాలయాపనచేసినందున లాభములేదు. కనుక నాకంఠ ముత్తరింప సిద్ధునే వేఁడు కొందును." అనుచు సిద్ధుఁడును మణికంధరుఁడును నేదియో ముచ్చటించుకొనుచుండ వారికడకేగి సిద్ధునింగాంచి "మహాను

భావా! మీ ఖడ్గమున కేనాటికైన నాకంత మొరగాక తప్పదుకదా! మీ చేతులతోనే యీ కార్యము ముగించి నన్ను దరింపఁజేయ వేఁడుచున్నదాన. అట్లు చేసితిరేని మీ కోరికయు నీడేరఁగలదు'' అని ప్రార్థించెను.

అపుడా సిద్ధుఁడు ''సుదతీ! మొదట నీవొసఁగఁ దలచినపుడు ముసలిది అడ్డమువచ్చి లోకమాతపై నొట్టుపెట్టి నీ కంఠమును దునుమకుండఁ జేసినది. ఇపుడు నా మనస్సు మాఱుటచే నే నాపనిని జేయఁ జేతులాడకున్నవి. కనుక మణికంధరుఁడే యీ కార్యమును ముగించి రాజ్యలక్ష్మిని బడసి సుఖించునుగాక. ఈ ఖడ్గ మాతనికే యిత్తు'' నని చెప్పెను. మణికంధరుఁ డాతని మాటలను విని ''అయ్యా! కలహంబరునిశాప మనుభవింప సిద్ధముగానున్న నాకీ స్త్రీహత్యాపాతకముకూడ నేల? ఈ పనికి నే నొడఁబడఁజాలను'' అని నుడివెను. అపుడా సిద్ధుఁడు మణికంధరునిజూచి ''ఆర్యా! ఇయ్యది పాపహేతువుకాదు. ఈ కార్యమును జేయుటవలన నీకును కలభాషిణికిని మేలుకలుగఁగలదు. ఈ విషయములో సందేహమునొందకు.'' అని చెప్పుచుఁ దనచేతనున్న ఖడ్గము నాతని చేతికందీయ మణికంధరుఁడు సిద్ధుని యాదేశమును శిరసావహించి యా ఖడ్గమును గ్రహించి యుభయులకు మేలు చేకూర్చు కార్యమగుటచే నద్దానిం జేయ సంసిద్ధుఁడై నిలచియుండెను.

కలభాషిణియు ధైర్యమవలంబించి గంధమాల్యాదులను ధరించి దేవికి నమస్కరించి నిశ్చలహృదయముకలదియై

మోకరించి తలవంచి యుండెను. మణికంధరుఁడు మొదట ధైర్యమవలంబించియు సందేహముతోఁ గొంతతడ వాలోచించి తుదకుఁ గలభాషిణి కంఠమును ఖండించెను. వెంటనే యా మృగేంద్రవాహన ప్రత్యక్షమై "గంధర్వరాజా! నీ వేదియో సందియముతో నొకింత యాలస్యము చేసితివి గాన ఈ జన్మలోఁ గాక మఱుజన్మలో రాజ్యభోగముల ననుభవింతువు" అని పల్కి యంతర్ధానమాయెను.

మణికంధరుఁడు దేవిమహిమ కచ్చెరువొంది యా లోకమాతకుఁ బ్రదక్షిణ నమస్కారము లాచరించి యటనుండి బయల్వెడలి యొక చోటఁగూర్చుండి, నలకూబరుని శాపము దేవియనుగ్రహము నొకరూపముఁ దాల్చియున్నది కనుక వేఱొక జన్మ యెత్తక తప్పదు అని తలఁచి మఱల సిద్ధుని కడకు వెడలి తన మెడయందలి మణిమాలను సిద్ధునకొసఁగి, తన వీణను దేవ్యాలయముననే యుంచి యక్కడినుండి శ్రీశైల క్షేత్రమునకు వెడలి మల్లికార్జునస్వామి నారాధించుచుఁ గొంతకాలముండి యొకనాఁడు పర్వతశిఖరమునుండి పడి మరణించుటకు సిద్ధమై యుండెను.

స్వభావసిద్ధుఁడను రాజా పర్వతమందలి మల్లికార్జున స్వామిని సేవించి యందలి విశేషములు చూచుచు నా ప్రదేశమునకు వచ్చి శిఖరమునుండి పడి మరణించుటకు సిద్ధముగానున్న మణికంధరుని గాంచి "ఓయీ! నీ వెవ్వఁడవు? ఇట్టి సాహస మేల చేయసిద్ధపడితివి?" అని యడిగెను. మణికంధరుఁడు తలయెత్తి వానింగాంచి "మహానుభావా! నేనొక

నిర్భాగ్యుఁడను. నా సంగతి మీరడిగితిరిగాన చెప్పెద నాలింపుఁడు. హేమకూటమున జన్మించిన యొక గంధర్వ కుమారుఁడను. గురువైన నారదమహర్షి యాజ్ఞప్రకారము భూలోకముననే నివసించి దివ్యదేశము లన్నియుఁ దిరిగి, కొంతకాలము తపస్సుచేసి, రంభచేఁ దపోభంగము చేయఁబడి, తండ్రి వలకూబరునివలన శాపమును బొంది, ఆ శాపము ననుభవించుటకై యిప్పుడీ కొండశిఖరమునుండి పడి చచ్చుటకు సిద్ధముగ నున్నాఁడను" అని తన వృత్తాంతము నంతటిని చెప్పెను. వాని వృత్తాంతమును వినిన స్వభావ సిద్ధుఁడు "గంధర్వకుమారా! ఈ ప్రయత్నముఁ జాలించి నామాట వినుము. నీకుఁ దప్పక మేలుకలుగును. నీవు భూలోకమున జన్మించవలసినట్లు నీ మాటలవలనఁ దెలియు చున్నది. సామాన్యకుటుంబమున జన్మించి కష్టములు పడుట కంటె నొక రాజకుటుంబమున జన్మించి భోగము ననుభవించుచు సుఖముగానుండుట యుచితముగదా? కనుక నా యల్లుఁడైన మణిస్తంభునకును, కూఁతురైన సుముఖాసత్తికిని బుత్రుఁడవై పుట్టి మహాప్రభావవంతుఁడవై రాజ్యభోగముల ననుభవించుచు, శత్రువర్గమును జయించి సుఖముండుము" మనుచు వేఁడుకొనెను. మణికంధరుఁడు వాని ప్రార్థనమునువిని "మహాత్మా! మీప్రభావమువలన నేను రాజుగ జన్మించినను శత్రువులను జయించుట మాత్రము కడు దుర్లభమైన కార్యము. కనుక ఇందులకు నే నొల్ల"నని విన్నవించెను. "మణికంధరా! ఆ విచారము నీకేల? నీకు విజయమును చేకూర్చు నొక ధనుస్సును, నుత్తమ బాణములను, నొక

దివ్యమణిని నీ కొసంగెదను. వానివలన నీవు సమస్తరాజలోకమును జయించి సర్వసుఖము లనుభవించఁగల్గుదువు. నీవు జన్మించినవెంటనే యౌవనవంతుఁడవై యలరారఁగల్గుదువు. ఆ సమయమున వానిని నీ కొసంగెదను. నామాట కాదనక యంగీకరింపుము." అని చెప్ప మణికంధరుఁ డందుల కంగీకరించి యా ప్రయత్నమును విరమించినవాఁడై స్వభావ సిద్ధునకు నమస్కరించి వెడలిపోయెను.

మణికంధరుఁడు సిద్ధుని యాజ్ఞప్రకారము భూలోకమున నాదంపతులకు జనింపఁ గోరికకలవాఁడై యా పర్వతముమీఁదనే నివసించుచుండెను. ఈ శరీరము విడచిన గాని యాదంపతుల గర్భమున జనింప వీలుండదుగాన నెట్లు శరీరమును విడచుటయా యని కొంతతడ వాలోచించి తుదకుఁ గొండచరియనుండి పడుటకే నిశ్చయించుకొని యొకనాఁ డొరులకుఁ దెలియకుండ పర్వతశిఖరమెక్కి పడ సిద్ధముగానుండెను. ఇట్లుండ నెచ్చటనుండియో యొక పెద్ద మోఁతవినవచ్చెను. మణికంధరుఁ డా ధ్వనినివిని వెఱగంది నలుదిశలు పరికించుచుండ నొక యువతి పరుగిడుచువచ్చి యొకకత్తినిచ్చి "మహానుభావా! నా వెంటనంటివచ్చు దుష్ట రక్కసుని వధించి నన్నీ యాపదనుండి కాపాడవలసిన"దని చెప్పుచుండఁగనే యొకమూలనుండి బాణవర్షము కురియ నారంభించెను. "అమ్మా! యీబాణవర్షమేమి? ఈ కత్తితో నేమిచేయుమందువు? నీ వెవ్వరిదానవు?" అని మణికంధరుఁ డడుగ నామె గజగజ వణఁకుచు "అయ్యా! నేనభినవకౌముది

యను నచ్చరలేమను. మృగేంద్రవాహనను దర్శింప నాలయమునకు వెడలఁగా నట నొక క్రూరదానవుఁడు నన్ను బట్టుకొనుటకై వెన్నంటివచ్చుచున్నాఁడు. వాఁడే ఈ బాణ వర్షమును గురిపించుచుండెను. కనుక జాగుచేయక ఈ ఖడ్గ ముతో నా బాణవర్షము నాపి, యేదుపందిరూపమును ధరించి వచ్చుచున్న యా క్రూరరాక్షసుని సంహరించుము.'' అని ప్రార్థింప నామె నోదార్చి యా ఖడ్గముతో నా బాణ వర్షము నాపుటకు యత్నించుచుండగనే భయంకరరూప ముతో నా రక్కసుఁడు వచ్చుచుండెను. మణికంధరుఁడు వెంటనే వానిపై కత్తికి యా కత్తితోనే క్రూరదానవుని సంహరించెను. రక్కసుని జంపుతొందరలో బాణవర్షము నాపుటకు వీలుకానందున నందొక బాణము మణికంధరుని మర్మములు భేదింప వెంటనే యాతఁడును మరణించెను.

ఆ రీతి మరణించిన మణికంధరుఁడు స్వభావసిద్ధుని యాదేశానుసారము సుముఖాసత్తి గర్భమున జన్మించి సద్యోయౌవనుఁడై 'కళాపూర్ణుఁ'డను పేరుతో విరాజిల్లు చుండెను. సుముఖాసత్తి మణికంధరు లాబిడ్డ రూపసంపదను గాంచి యానందపరవశులై యుండిరి. ఆ సమయముననే స్వభావసిద్ధుఁడును వచ్చి తాను నుడివినరీతి బాణ, బాణాసన ములను, దివ్యమణిని నొసంగి వెడలిపోయెను. అంతటఁ గొలది దినముల కభినవకౌముదియు వచ్చి ఆతని సౌందర్యము గాంచి ముగ్ధురాలై ''మహారాజా! నే నభినవకౌముదియను నచ్చర కాంతను. తమ దర్శనమునకై వచ్చియున్నదాన'' ననుచు

వెనుక జరిగిన వృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పి యటనే నిలచి యుండెను. అంతఁ గళాపూర్ణుఁ డామె సోయగమున కచ్చెరు వొంది యా లేమను గాంధర్వవిధితో వివాహమయ్యెను. అప్పటినుండియు నా యభినవకౌముది స్వర్గలోకమునకు వెడలక యిటనే నివసించి కళాపూర్ణునితో సమస్తసుఖముల ననుభవించుచుండెను.

౬

దేవాలయమున మణికంధరునిచేఁ దల నఱుకఁబడిన కలభాషిణి పూర్వజన్మమున సరస్వతీదేవి పెంచిన రామ చిలుక. ఒకనాఁడు సరస్వతీబ్రహ్మలు ఏకాంతమున నుండి రహస్యసంభాషణలు గావించుకొనుచుండిరి. ఆ చిలుకయు నా గృహముననే యుండుట కతన వారి సంభాషణములను విని, బ్రహ్మదేవుని సేవకై వచ్చిన రంభతోఁ జెప్పనారంభించెను. ఆ రీతిఁ జెప్పుచుండఁగా సరస్వతీదేవి విని కోపించి "ఓసీ! చిలుకా! నీవెట్టి రహస్యములనైన వెల్లడించుచుండుట యాగడమైనది. నాచేఁ బెంచఁబడిన నీవు నా రహస్యమునే వెల్లడించితివి గాన భూలోకమున వేశ్యకాంతవై జన్మించి యనేక కష్టముల నొందెదవు గాక" అని శపించెను. బ్రహ్మ యా ఘోరశాపమును విని జాలిఁజెంది "సరస్వతీ! నీకింతటి కోపమేల?" అని యడిగెను. "నాథా! యీ చిలుక దుండగములను గంటివా? మన మేకాంతమున ముచ్చటించుకొనిన రహస్యము నీ చిలుక రంభతోఁ జెప్పినది. ఇఁక కోపపడక యేమి చేయుమందు" వనుచు సరస్వతి సమాధానము చెప్పెను.

"అయ్యో! యీ జ్ఞానము లేని జంతువునా, జ్ఞానముగల నీవు శపించుట! ఔరా! యెంతటి భయంకర శాప మొసంగి యుంటివి? ఇట్టి క్రూర కార్యము తగునా?" యనుచు జిలుకపై జాలిగొని "శుకరాజమా! విూ యమ్మ యిచ్చిన శాపము కాదన నేరికిని వీలుకాదు. తర్వాతి జన్మలో మదాశయుఁడను రాజునకుఁ బుత్రికవై జనించి మధురలాలసయను పేరుతో వర్ధిల్లుచుఁ గళాపూర్ణునకు భార్యవై సమస్తభోగముల ననుభవించుచుఁ బరమపతివ్రతవై పోగడ్త కెక్కఁ గలవు" అని యోదార్చి వెడలిపోయెను.

ఆ సరస్వతీదేవి శాపమువలన నామచిలుక భూలోకమున ద్వారకానగరమందు వేశ్యాకుటుంబమున జన్మించి కలభాషిణియను పేరుతోఁ బెరిగి యామెయే మణికంధరుని చేఁదల నఱుకఁబడినపిదప బ్రహ్మదేవుఁడనుగ్రహించినవిధముగా మదాశయుఁ డను రాజునకు రూపానుభూతియందు జన్మించెను. ఆ దంపతు లా బిడ్డకు మధురలాలసయని పేరిడి యల్లారుముద్దుగఁ బెంచుచుండిరి. ఆ బాలిక దినదినాభివృద్ధి నొందుచు బాల్యమున గురూపదేశము లేకయే సమస్త శాస్త్రములను, గాంధర్వవిద్యను, కావ్యశిల్పమును నేర్చి యౌవనవతియయ్యెను.

మదాశయుఁడు పరాక్రమవంతుఁడై దేశములన్నియు జయించి కాసారపుర మేలుచున్న కళాపూర్ణునిమీఁదకుదాడి వెడలఁగా నాతఁడు మదాశయు నోడించెను. అప్పుడు మదాశయుఁడు ప్రార్థింపఁగా జాలిఁదలఁచి యాతని రాజ్య

మాతని కిచ్చెను. అప్పటినుండి మదాశయుఁడును, రూపాను భూతియుఁ దమరాజ్యమునకు వెడలక కళాపూర్ణునే సేవించు చుండిరి. ఇచ్చటనున్నపుడే వారికి మధురలాలస జన్మించినది. కళాపూర్ణుఁడు, తనకు స్వభావసిద్ధుఁ డిచ్చిన మణిని దారమునకుఁ గ్రుచ్చి బహుమానముగా నా బాలిక మెడయందు వేసెను. ఆ మణి సోకినంతనే యామెకుఁ బూర్వ జన్మస్మృతి కలిగి యన్నివిషయములు చెప్పుచుండెడిది. ఈ విధముగా నుండ మదాశయునకును, కళాపూర్ణునకును మనస్పర్థ లుప యింప నాతఁడు తన భార్యాబిడ్డలతోఁ దిరిగి క్రముక కంఠో త్తరపురమునకే వెడలి యందే నివసించుచుండెను.

మధురలాలస యౌవనవతి యైనప్పటినుండియుఁ గళాపూర్ణుని శౌర్యసాహసాదులు, రూపసౌందర్యాదులును వినియుండుటచే నాతనినే వివాహమాడనిశ్చయించి దినములు గడచినకొలది ప్రేమ యధికముకాఁగాఁ గృశింప నారంభించెను. తల్లిదండ్రు లామె నెంతగ నోదార్చినను ప్రయోజనము లేకయుండెను. బిడ్డమనోవిచార మేమియో తెలియఁ జాలక యామె చెలికత్తియలంబిల్చి మధురలాలసయొక్క దుఃఖకారణమెద్దియని ప్రశ్నించిరి. వారు కళాపూర్ణుని యందుఁగల మక్కువయే యామె కృశత్వమునకుఁ గారణమని చెప్పిరి. ఆ సంగతిని వారెఱిగి యీబిడ్డకోర్కెఁదీర్చుట యెట్లాయని తహతహపడ నారంభించిరి.

ఒకనాఁడు కళాపూర్ణుఁడు డేగలవేటకై యరణ్యమునకువెళ్ళి డేగలనుగొట్ట నారంభించెను. అందొక డేగ

బీతిఁజెంది మధురలాలసయున్న యుద్యానవనమునఁ బ్రవేశించెను. రాజును దానిని వెన్నంటి యా యుపవనమును జొచ్చి యెచట వెదకినను నాడేగ కన్పింపకపోయెను. దానిపై నిరాశఁజెంది తిరిగి వచ్చుచుండఁగా నొక పూఁబొదరింటి యందుఁ దామరతూళ్ల దారములతో నిర్మింపఁబడిన శయ్యయందుఁ బరుండి విరహవేదనపడుచున్న యొక సుందరాంగిని జూచి యామె సౌందర్యమున కచ్చెరువంది. తెప్పవాల్పక చూచుచుఁ గొంతవడి యటనే నిల్చెను. మధురలాలసయు నామనోహరాకారునిఁగాంచి యాతఁడే కళాపూర్ణుఁడుగ నిశ్చయించుకొని కనుల తనివిదీరఁ జూచుచుండెను. ఈ రీతి వారిరువురును బరస్పరాలోకనములచే నొండొరులను సత్కరించుకొని రేకాని వాక్కులచే సత్కరించుకొనఁజాలకపోయిరి. ఇంతలోఁ బరివారము తనను వెదకుచు వచ్చుచుండ రాజకిశోరము మీఁద మనసు మరల్చుకొని మెలమెల్లగ వెడలి తన పరివారముతోఁ గలిసి యా నాఁటికి వేటఁ జాలించి తన పురమునకు వెళ్లెను.

మధురలాలస రాజు వెడలుటఁ గాంచి యేమిచేయను దోఁపక నిట్టూర్పుల వెతఁగుందుచు "ఔరా! ఆ మనోహరుని దర్శించినపుడే యేలముచ్చటింపకపోతినా" యని వగచుచు మనోవేదనయధికముకాఁగా నంచేపొరలుచుండెను. చెలికత్తియలు వచ్చి యామెయవస్థఁగాంచి యెంతయో యోదార్పనొసఁగి ప్రసన్నురాలై తాను గాంచిన మనోహరు విషయ

మును వివరముగాఁ జెప్పెను. వారును కళాపూర్ణునితోఁటి సమాగమమున కుపాయము వెదకుచునుండిరి.

కళాపూర్ణుఁడు తన నగరమును బ్రవేశించినప్పటి నుండియు నెవరితో మాటలాడక, రాచకార్యములను విచారింపక నిద్రాహారములను వదలి చింతాక్రాంతుఁడై యుండెను. ఇట్లాదినమంతయు నెట్లోగడపి వేఁగినపెదపఁ గాలకృత్యములం దీర్చుకొని యేకాంతగృహముంజేరి తన ప్రియవయస్యుని బిలిపించుకొని యాతనితో నిట్లు ముచ్చటింప నారంభించెను.

కళా:—వేడుక చెలికాఁడా! మొన్న జేగల వేటకై వెళ్ళినప్పుడు క్రముకకంఠో త్తరపురమునకు సమీపముననున్న ప్రమదోద్యానవనమున నొక సుందరాంగిని జూచితిని.

చెలి:—మహారాజా! తమ కెప్పుడును సుందరాంగులు కన్పడుచునే యుందురు. నాకు మోదకములయం దిష్టమున్నట్లే నీకు సుందరాంగులయం దిష్టముండును. అందుకనియా యీరీతి విచారముతో నుండుట?

రాజు:—నీ యెగతాళిమాటల కేమికాని యామె సౌందర్యము వర్ణనాతీతము సుమా! ఆమె యందమున రతిదేవినిగూడ నతిశయించియున్నది. ఆపె యెవ్వరో తెలిసికొని వచ్చి నా సంతాపమును దీర్పుము.

చెలి:—స్త్రీలు కన్పడినంతనే రాజులకు విరహతాప మతిశయించుచుండును. ఇందుఁ గ్రొత్తయేమి?

రాజు:—చెలికాఁడా! స్త్రీలను జూచినంతమాత్ర మున నే నేను ప్రేమించువాఁడనేనా? ఆ యువతి రూపలావణ్యాదులం గాంచి ముగ్ధుఁడనైతిని. కాదనుకొనినను మనము వదలకున్నది. ఇట్టి విషయములను గనుగొనుటలో నీవతిసమర్థుఁడవు కదా? ఏదీ చూతము, నీ నైపుణ్యమంతటిని జూపి యీమె యెవ్వరో తెలిసికొని రమ్ము.

చెలి:—తెలిసికొనివచ్చుట కెచ్చటికి వెళ్ళవలెను? ఆమె నీ మనస్సులోనే యున్నది కదా? అడిగి తెలిసికొనక పోతివా?

రాజు:—ఎప్పుడును నిట్టిహేళనతో నే కాలముఁగడపి నన్ను బాధింపక వెంటనే యీ వృత్తాంత మారసిరమ్ము.

చెలి:—ప్రియవయస్యా! ఆ సుందరాంగి యెవరో నాకు బాగుగఁ దెలియును. చెప్పెద నాలింపుము. ఆ సుదతి సింగారాదరణమునకుఁ బాత్రుఁడై క్రముకకంఠోత్తరపురము నేలు మదాశయుఁడనురాజుకుమార్తె. మధురలాలస యను పేరుకలది. ఆమెను బాల్యమున నీవు చూచియే యుంటివి. ఆమెయుఁ జిన్ననాటినుండి మీగుణగణాదులను విని మిమ్ములనే వివాహమాడఁదలఁచియున్నది. మీరు కన్పించినప్పటినుండియు విరహానలమునకు గురియై యామె బాధపడుచున్నది. ఆమె బాధను జూడఁజాలక యింతకుముందుగనే యామె చెలికత్తియలు నా కడకు వచ్చి సర్వముఁ జెప్పియున్నారు. వయస్యా! మీకింతకన్నఁ గావలసిన దేమున్నది? ఇఁక మీకార్యసిద్ధి నేతిలోఁ బడినట్లే.

రాజు:—రొట్టెవిఱిగి నేతిలోఁ బడినంతమాత్రమునఁ బ్రయోజనమేమి? అది యనుభవమునకు వచ్చినపుడు గదా దాని ప్రయోజనము?

చెలి:—రాజులు తలఁచిన ననుభవమునకు రాక పోవునా? దీనికింత సందియమేల?

రాజు:—చెలికాఁడా! అంతయు నటుండనిమ్ము. ఆమెను బరిణయమాడుట కభినవకౌముది యంగీకరించునా?

చెలి:—ఆ తల్లి మిగుల సుగుణవతి. ఒరులకష్టమును జూచి సహింపఁజాలదు. ఇఁక మీరీరీతిఁ గష్టపడుచున్నా నామె యెట్లు సహించఁగలదు? మీరు మీ మంత్రులద్వారా యీ వృత్తాంతమును దెల్పితిరేని తప్పక యంగీకరించును.

రాజు:—మంచి యుపాయము చెప్పితివి. అట్లే చేయుదును.

అని చెప్పి యాతనిని బంపివైచి వెంటనే మంత్రులం బిలిపించి వారి కీ వృత్తాంతమును వినిపించి, అభినవకౌముది యంగీకారమును బడసివచ్చుటకై వారిని బంపెను.

మంత్రులు వెంటనే బయలుదేఱి అభినవకౌముది యుండు భవనమునకు వెళ్ళగా నామె వారికి నమస్కరించి యుచితాసనములఁ గూర్చుండఁజేసి "మంత్రిపుంగవులారా! మీరు వచ్చిన కారణమెద్దియో తెల్పుఁ" డని యడిగెను. "మహారాణీ! మన మహారాజుగారు తమకొక విషయము విన్నవింపఁబంపినారు. దానిం జెప్పెద మాలింపుఁడు. క్రముక కంఠోత్తరపురమును బాలించు మదాశయుఁడను రాజునకు

మధురలాలసయను నొకపుత్రిక కలదు. రాజుగారు వేటకై వెడలి యుద్యానవనములోనున్న యా కన్యనుగాంచి మోహించియున్నారు. ఆమెయు కళాపూర్ణని రూపరేఖా విలాసములకుఁ జొక్కి యాతనియందే ప్రేమగలదియై యున్నది. ఆమెను వివాహమాడుటకై మీ యంగీకార మును గోరుచు మమ్ములను మీకడ కంపినారు. కనుక తమ సమ్మతిని దెలుపఁ బ్రార్థించుచున్నార''మని విన్న వించిరి. అపు డామె''మహామంత్రులారా! నేనొరులమనస్సు కష్టపెట్టుదాననుగాను. నా భర్త కభిమతమగు రీతిఁ బ్రవ ర్తించుటయే నాకు సమ్మతము. వారీ విషయములో నన్నింతగఁ గోరవలెనా? అవసరమైన నేనే యందుకు వలయు ప్రయత్నమంతయుఁ జేకుదును. కనుక తాము వెడలి నా యంగీకారమును నా నాథున కెఱిగింపవేడుచున్న దాన'' అని చెప్పి వారిని సబహుమానముగఁ బంపెను.

వారు రాణిగారి కోమలహృదయమునకు మెచ్చు కొనుచు రాజగృహమున కేగి అత్యాతురతతో నెదురుచూచు చున్న రాజును దర్శించి ''మహారాజా! రాణిగారిహృదయము మిగుల మృదువైనది సుమా! మే మివ్వార్త వినిపించు నప్పటికి సంతసముతో 'మంత్రులారా! ప్రియవయస్యుని సంతోషమే నా సంతోషము. అంతకన్న నాకుఁ గావలసిన దేమున్నది! వా రా సుదతిని వివాహమాడి సుఖించుటకు నేనెంతయు సమ్మతించుచున్నదాన. అవసరమైన నేనే యందు లకువలయు ప్రయత్నమంతయు జేయుదాన' నని పలు

మమ్ములను సబహుమానముగాఁ బంపిన” దని విన్నవించిరి. కళాపూర్ణుఁడును నామె గుణమునకు మెచ్చుకొనుచు మహదానందము నొందియుండెను. మంత్రులును రాజానుమతిం బడసి తమ గృహములకు వెడలిరి.

అంత మరునాఁడు కళాపూర్ణుఁడు జ్యోతిష్కుల రావించి ప్రయాణమునకు ముహూర్తమడుగ వా “రీనాఁడే యుత్తమముగనున్న” దని విన్నవించిరి. రాజు వారిని వస్త్రమాల్యాదులచే బహూకరించి, మంత్రులఁ బిలిపించి “ఆర్యులారా! యీ నాఁడే ప్రయాణమున కుత్తమమని జ్యోతిష్కులు సెలవిచ్చియున్నారు. మీరు క్రముక కంఠోత్తరపురమునకు వెడలి మదాశయుని దర్శించి నాకై కన్యక నర్థించి రండు. మీరు మహాప్రాజ్ఞులరు. అచ్చటఁ బలుకవలసిన విధము తమకు తేటుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. ఆతఁడంగీకరించెనేని యచటనే సుముహూర్తమును గూడ నిశ్చయింపుఁడు. ఈ జ్యోతిష్కులుకూడ మీతో వత్తురు. శీఘ్రముగా వెడలి కార్యమును సఫలము చేసికొని రావలసిన” దని యాజ్ఞాపించి పంపెను.

అంతట మంత్రులు జ్యోతిష్కులతోఁగూడ బయలుదేఱి మదాశయమహారాజు దర్శించి తమ నెఱిఁగింపఁగా వినయవిధేయతలతో వారిని సగౌరవముగా బహూకరించి కూర్చుండఁజేసి వచ్చిన కారణము తెల్పుఁడని వేఁడుకొనెను “ఆర్యా! మేము కళాపూర్ణమహారాజునకు మీకుమార్తె నిచ్చి వివాహము చేయ మిమ్ముల నర్థింపవచ్చితిమి” అని మంత్రులు

బదులు చెప్పిరి. వారి మాట వినునప్పటికి మదాశయుఁడు మహదానందమొంది, "పూజ్యులారా! మీ మహారాజునకు నాయందిట్టిదయ కలుగుటకెంతయు సంతసమగుచున్నది. వారి యాజ్ఞకు నేనెప్పుడును బద్ధుఁడనై యుండువాఁడ"ననెను. అంత రూపానుభూతి. మధురలాలసలను బిలిపించి యీ సంతోష వార్త జెప్పినప్పటికి వారును పరమానందమొందిరి. జ్యోతిష్కులు సుముహూర్తము నిర్ణయించి "నేఁటి కైదవదినము గ్రహసంపద కలిగియున్న" దని చెప్పి లగ్నపత్రిక వ్రాసి యీయ మదాశయుఁడు సంతోషముతో దానిని గ్రహించి వారిని వస్త్రాభరణాదులతో సత్కరించెను. వారు మదాశయుని యనుమతింబడసి కాసారపురమునకు వెడలిరి.

కళాపూర్ణుఁడు వారి రాక కెదురుచూచుచుండ మంత్రులు రాజును దర్శించి యీ శుభోదంతమును జెప్పి, మదాశయుని వినయవిధేయతలను వాకొనిరి. కళాపూర్ణుఁడు కార్యము సఫలమైనందుల కెంతయు సంతసించి వివాహ ప్రయత్నములు చేయ మంత్రుల కాజ్ఞాపించెను. పిదప అభినవకౌముదివచ్చి రాజునకు నమస్కరింప నాతఁడు జరిగిన దంతయుఁ జెప్పెను. ఆమెయు సంతసమంది కార్యభారమును దానవహించి సుముహూర్తమునాఁటికి సర్వప్రయత్నములు సిద్ధము చేయించెను.

అంతట నా శుభదినమునకు మంత్రిసామంతాదులతోను, బంధుమిత్రాదులతోను, దాసదాసీజనముతోను బయలుదేఱి క్రముకకంఠోత్తరపురముం జేరి మదాశయునిచే

సత్కరింపఁబడి కళాపూర్ణుఁడు మధురలాలసను మహావైభవముతో నగ్నిసాక్షికముగా వివాహ మాడెను. పిదప మామగారొసంగిన కట్నములంగైకొని మదాలసతోఁగూడఁ గాసారపురమునకువచ్చి బంధుమిత్రాదుల నుచితరీతి సత్కరించి యెల్లర నంపి, అభినవకౌముదీ మధురలాలసలయందు సమానాదరానురాగములుఁ కలవాఁడై దక్షిణనాయకుఁడు నా వాసిఁ గాంచుచుఁ బ్రజానురంజకముగా రాజ్యపాలనముఁ గావించి సమస్తసుఖము లనుభవించెను.

నేను - యికమీదపొరబడను - ఎరుగవెబాలా ॥సుం॥
కనులకన్నీరు గార్చెదవేల ।
ఇన - గంటిపున్నయదాసు - కడతేర్చుబాలా ॥సుం॥
పాపమీకీతి వెదజెందుటేల ।
పాటి - బండ్ల వీరయగురుని - భజియించుబాలా ॥సుం॥
చేతులార జేసికొంటివేల ।
తిరిగి - సేవించుపీరోజి - శ్రీ గురునిబాలా ॥సుం॥

25 శంకరాభరణరాగము - అటతాలము

మాయసంసారమునుదాటు ఉ - పాయమేమిర తమ్ముడా
ఏయుపాయముచేతనో నా - కేమిదెలియునె అక్కరో ॥మా॥
తెలియకుండిన జన్మమెత్తిన - ఫలమదేమిరతమ్ముడా ।
ఫలమొగిలమోరెండుదెలియక, బ్రతుకుచుంటినెఅక్కరో॥ మా॥
కుక్కనక్కలుబ్రతుకలేదా - యెక్కువేమిరతమ్ముడా ।
తక్కువెక్కువలేమిటో అవి - నొక్కిచెప్పవెఅక్కరో ॥మా॥
తిండినిద్రలు భయరతులు ఒక - తీరెగదరా తమ్ముడా ।
ఉండినవి యీనాల్గు అందరి - కొక్కతీరుగ అక్కరో ॥మా॥
జ్ఞానసంపాదనము మానవ - జన్మకెక్కువ తమ్ముడా ।
జ్ఞానమనగానేమిటో నా - కానతివ్వవె అక్కరో ॥మా॥
రాకపోకలులేక జన్మము - రద్దునేయుటతమ్ముడా ।
రాకపోకలులేని మర్మము - నాకుదెల్పవెఅక్కరో ॥మా॥
తనను తాగుర్తించి మోక్ష - స్థానమందుట తమ్ముడా ।
తననుతాగుర్తించగల సా - ధనమదేమో అక్కరో ॥మా॥
శుద్ధమైనబుద్ధియనెడి - అద్దమేగదతమ్ముడా ।
బుద్ధిశుద్ధముజేయగల్గిన - పద్ధతేమేఅక్కరో ॥మా॥

మదములేనిమిది అణచివేసే-మార్గమరయరతమ్ముడా ।
మదపుటేనుగగుంపులవియెటు-మగలిపోవునె అక్కరో ॥మా॥
వ్యసనముల నేడింటిగూల్చే-విషయమెరుగర తమ్ముడా ।
అసదృశంబగు జలధులవినా-కలవిగావే అక్కరో ॥మా॥
అరుగురుశత్రువులబట్టి-హాతము జేయరతమ్ముడా ।
ఘోరరాక్షసబృందమదినే-గొట్టజాలనె అక్కరో ॥మా॥
భ్రాంతులైదిటి నణచివేసే-పద్ధతెరుగర తమ్ముడా ।
వింతదూసర తీగెలవి నా-కంతుదెలియవె అక్కరో ॥మా॥
దుఃఖములనాల్గింటిగూల్చే-త్రోవదెలియరతమ్ముడా ।
దుఃఖములగూర్చుటకునాకెటు-త్రోవదొరుకునెఅక్కరో॥మా।
ఈషణంబులుమూడుద్రుంచే-యిరువుదెలియరా తమ్ముడా
ఈషణంబులు ద్రుంచుటకు నే-నెంతవాడనె అక్కరో ॥మా॥
ఎన్నిజెప్పిన తెలియదంటివి-ఏమిసేయుదు తమ్ముడా ।
ఉన్నవాస్తవమేమిదాయక-విన్నవించితి అక్కరో ॥మా॥
నీదుప్రారబ్ధమునకునే-నేమిసేయుదు తమ్ముడా ।
ఏదిజేసిన నీదెభారము-ఆదరించవె అక్కరో ॥మా॥
అచలపూర్ణ సుబోధయిదిగో-అనుభవించర తమ్ముడా ।
వచనరచనల కందదది నా-వశముగాదె అక్కరో ॥మా॥
సారమా అమనస్కమిదిగో-ఆరగించర తమ్ముడా ।
తారుమారుగనున్నదది నా - తరముగాదే అక్కరో ॥మా॥
అలరుసాంఖ్యవిచారమిదిగో-అందుకొనరా తమ్ముడా ।
పలురకంబుల భావమదినా-కలవిగాదే అక్కరో ॥మా॥
తారకామృత సారమిదిగో-జూరుకొనరా తమ్ముడా ।
దారిడొంకలులేనిదదినా-తరముగాదె అక్కరో ॥మా॥

శోరిసద్గురు నాశ్రయించితే దారిచూపుకును తమ్ముడా ।
ఏదినాకటువంటిగురువులు-యెకుకసరచవె అక్కరో ॥మా॥
ధారుణినియినగంటిపున్నయ-దాసునడుగర తమ్ముడా ।
నోగుపాయిలేని నేనెటు - వారినడుగుదు అక్కరో ॥మా॥
వీరగురుని కటాక్షముండిన-వివరమబ్బును తమ్ముడా ।
భారముంచి భజించెదనునా-ప్రాప్తమాపయి అక్కరో॥మా॥

26 సావేరిరాగము - అటతాళము

ఇదియేమి గొప్పతనమండీ !
మదిని-సదిలముగయోచించి-బదులుజెప్పండీ ॥ఇ॥
బదులుజెప్పెదమని - ఎదుగుబొదుగుదెల్పి ।
అదరించిబెదరించి - వదరకండీ ।
పదిమందిపెద్దలు - భళిరొసెబాపని ।
మదిసంతసింపంగ - మాటలాడండీ ॥ఇ॥
వచ్చివేరుసెనగ - పప్పుభక్షించితె ।
వచ్చేలాభంబేమొ - నచ్చజెప్పండీ ।
పెచ్చుగ పొలములలో - జొచ్చితెగదినె తోక ।
కుచ్చునక్కలకెల్ల - కుదిరినదాబుద్ధి॥ఇ॥
చప్పిడిదిగమ్రింగి - ఉప్పుగారముపులుసు ।
తప్పింపఫలమేమొ - చెప్పరండీ ;
ఉప్పుగారముపులుసు - ఎప్పుడెరుగని అడవి ।
దుప్పులకు కడతేరే - త్రోవదొరికినదా ॥ఇ॥
తెల్లవంచదార - నల్లబర్రెపాలు ।
కొల్లగమ్రింగితే - గుణమేమండీ ।
నల్లగండుచీమ - బొల్లిదున్నకుర్ర ।

మళ్ళిజన్మలులేని — మార్గమడిసినవా ॥ఇ॥
అన్నంబువర్జించి — అరటిపండ్లుదింటె ।
ఉన్నలాభంబేమొ — ఉపమజెప్పండీ ।
ఎన్నిపండ్లయినను — మెగురవేసిమ్రింగి !
తన్నుకొనెకోతులకు — సరియింపుగలదా ॥ఇ॥
ఆరోగ్యమంటెనిని — యనాంకుంచురుముక్తి ।
దారికంటేపెద్ద — లూనుకొనరు ।
ఈరీతిమనపూర్వ — లెవరైనాజేసిరా ।
నేరుపుతోమనమే యివి _ నేర్చుకొన్నామా ॥ఇ॥
భువిని శ్రీ యిసగంటి — పున్నయదాసుడు ।
వివరించితెల్పెడి — విధముదెలియండీ ।
భవరహితుడెపాటి — బాండ్లవిరయగురుని ।
శివజీవైక్యంబెరిగే — స్థితినిగాంచండీ ॥ఇ॥

27 నాదనామక్రియరాగము - అటతాలము

నీవెవడవో నీకు నిజముతెలియకముందే దేవునిదర్శింతువటరా।
ఓ వెర్రిజీవుడా—సావధానంబుగా।భావించినినునీవుగనరా ॥నీ॥
జననమరణములేని — మనసురూపములేని ।
ఘనుడునీకెటుగానబడురా ।
నినునీవుగనుగొన్న—తనకుతానేవచ్చి ।
కనుపించుయిదినమ్ముకొనరా ॥నీ॥
శుకశౌనకవ్యాస—సూతవాల్మీకులే। ఐకటవికటంబైరిగదరా ।
తకతకలగకవికలదర్శ—నంబబ్బునా।తత్వంబుశోధించుకొనరా॥నీ
పరమాత్ముడున్నాడో—మరియు లేకున్నాడో ।
యెరుగనేమెరుగవుగదా ।

హరిహరీ పాపపు-ణ్యములు రెండెరుగని।అర్థంబువ్యర్థమే గదరా॥సీ
నరజన్మమికనీకు-దొరుకునో దొరుకదో ।
త్వరజేసికొనిమేలుకొనరా ।
పరమగోప్యంబైన-పరమాత్మతత్వంబు ।
పరమహంసలవలనగనరా ॥సీ॥
భువిని శ్రీయినగంటి-వున్నయ్యదాసుని-వివరమడిగితెలిసికొనరా
వివరమడిగి తెలిసి-వీరగురుమహిమచే ।
భవహరునిదర్శించుకొనరా ॥సీ॥

28 కందార్థములు - పంచరత్నములు

1 నరులారవినుడివినుడీ।నరజన్మము లెత్తిమనమునారాయణుడా।
పరమాత్మునరయనేరక।పరిపరిదుఃఖములమునిగి బాధపడుటేలా
మోక్షముజెందేబాటగనమేల। హరిహర బ్రంహేంద్ర-సురసిద్ధ
సాధ్యకి।న్నరయక్షగంధర్వ వరలకందగరాని । పరమపదమిది
తెలియుటకు మన ।తరముగాదిక గురునిజేరక ।శరణు శరణని-
గురునిసన్నిధి । మరుగుజొచ్చి తరించలేక । బాధపడుటేలా-
మోక్షముజెందే-బాటగనమేలా ॥

2 గురుడనగాబ్రంహ్మసుమీ। గురుడనగావిష్ణుమూర్తి-గురుడు
శివుండున్ ।గురుడు పరబ్రంహ్మము మరి ।గురునకు సాటెవరు
లేరు-గురినిల్పిచూడ । సామాన్యులు-యెరుగరీజాడ।పరమార్థ
మదియెంతో-పరమ రహస్యము।దొరుకదు కనలేని - నరులకు
నిజముగ। పరమపావనమైన సద్గురు । కరుణకై పడిపంచగాచి ।
నిరతమునుగురుసేవజేసే।నరులకనుభవమానుసుమ్మీ।గురినిల్పి
చూడ-సామాన్యులు-యెరుగరీజాడ॥

3. మనకంటె ముందు వారలు । చనిపోయిరి కోట్లకొలది–జనులుః ధరిత్రిన్ । మనయెదుటనెంతకెందరో । చనిపోవుచున్న మాట–సత్యమేగాదా । మనకును చావు–నిత్యమేగాదా । కనుక నే కుక్క–న–క్కల చందమున మనము। తినితిరిగి నిద్రించి-దినములు గడుపక । మునుపు యెచ్చట నున్నవారమొ ॥ పుడమికెందుకు వచ్చినారమొ। యెనసిముందెటుబోవువారమొ । యెరుగకుండిన వ్యర్థ మాట । సత్యమేగాదా–మనకును చావు–నిత్యమేగాదా॥

4. దేవుడు కనబడకుండెను । గావునను న్నాడో లేడో–కనుగొనవలెనా । దేవుడు లేకుండినచో । ఏవిధమున జగములెల్ల –సృష్టిగాబడెను । స్త్రీపురుషుల వ్యష్టిగాబడెను । దేవాది దేవుడో–దేవుడు నిర్గుణుడు । గావున కనబడడు – కర్మజీవులకెపుడు – ఏవిధంబున జూడవలెనో । యెటుల ధ్యానము జేయవలెనో । సావధానముగాగలదు గురు సార్వభౌముని మహిమచేత । సృష్టిగాబడెను–స్త్రీపురుషుల–వ్యష్టిగాబడెను॥

5. గురుసంప్రదాయకుండై –గురుపీఠాధ్యక్షుడైన కోవిధవరుడౌ గురువరునిసమాజకీలక । మెరిగిన సద్భక్తులకును–యిక జన్మలేదు । అటుగాకున్న–నిదియులవిగాదు – వరలెడు శ్రీపాటి–బండ్ల వీరయ గురుని।చరణారవిందసంజనితామృతముగ్రోలి।ధరణిశ్రీయినగంటి పున్నయ । దాసుడొసగిన పంచరత్నము । తెరుకమరుపులులేని చెరగున –స్థిరముగా ముడివేసికొన్న। యికజన్మలేదు_అటుగాకున్న – నిదియులవిగాదు॥

29. కందార్థములు – నవరత్నములు

1. జనులార మీరుదేవుని । గనజాలక లేదటంచు–కర్మఠులోనై అనుమానించెదరేటికి। వినుడిక దెల్పెదను మీకు–విశదంబుగాను

దేవునిజూడ-వివరింతునేను। కనకంబుతో జేయు-కంకెలుకాసులు
ఘనమైన ఒడ్డాణాల్ గాజులుగొలుసులు।
మనమునను యోచించి పూర్వపు
కనకమును మరచినవిధంబున। తనవిలాసంబౌప్రపంచము
గనుచు దేవునిమరచినారు। విశదంబుగాను-
దేవునిజాడ వివరింతునేను॥

2. ఏడీదేవుడుగన్పడ। డేడీచూపింపుడనిన-నెటుజూపనగున్
చూడదలంచినవారలు।గాఢంబౌయుక్తి చేత-గమనించవలెను
పరిశోధనము-గావించవలెను।చూడనేరకయున్న లేడేమొగానిఆ
జాడదెలిసితెయున్న - వాడుసర్వమునిండి।
గూఢమైయున్నందునను యే
నాడుగూడ నిజస్వరూపము।చూడకయె గ్రహణంపుచంద్రుని
జూచిరాహువునెరిగినట్లు_గమనించవలెను॥
పరిశోధనము-గావించవలెను॥

3. తనకై తానెప్రపంచము।
జనియించినదే మొయనుచు - సకలవిధములన్
మనసారగయోచించిన।తనకైతావచ్చునట్టి-ధర్మంబులేదు
గారడివానిమర్మంబుగాదు।
కనుగొన్న మన్నునీ-ళ్లునునిప్పుమారుతము
ఘనమాయాకాశము-క్రమముగజనియించె।
వినగనాకసమునగశబ్దం
బనియునిశ్శబ్దబుబ్రహ్మం।బనియు వేదము దెల్పశబ్దము
తనకుతానైవచ్చునట్టి।ధర్మంబులేదు-గారడివాని-మర్మంబుగాదు

4. ఎన్నియుగంబులకైనను।కనులకగపడడదేమి-కారణమనినన్

కన్నులకగపడుసర్వము ।
సున్నగనశించుచుండు-చూచుచుండగనే
స్థిరమైనట్లుతోఁచుచుండగనే ।
ఎన్నడైననుమలిన-మున్న అద్దమునందు
తిన్నగముఖకాంతి-దెలియశక్యంబౌనె।ఉన్నదుర్గుణజాలములువి
చ్ఛిన్నమైవైరాగ్యయుతమై।తిన్ననైనసుబుద్ధివలన ప్ర
సన్నమౌ పరమాత్మరూపము ।
చూచుచుండగనే-స్థిరమైనట్లు-తోఁచుచుండగనే॥
5. ఎప్పుడు దేవుడుగలడని।చెప్పిన వాక్యంబెగాక_చెప్పిరివిబుధుల్
ఎప్పుడొఏవేళనో।తప్పక తానుండడనిరి-ధర్మబోధనచే
హాస్యాస్పదమౌ_కర్మసాధనచే। ఎప్పుడఖండమై-ఏకమైనిత్యమై
గొప్పకొంచములనక-గుణవిలక్షణుడగుచు ।
ఒప్పుచున్నపరాత్పరుని తా
మెప్పటికి గనలేక లేడని-చెప్పుచుండెడిమందమతులకు ।
తప్పకయె తానుండడనిరి ।
ధర్మబోధనచే-హాస్యాస్పదమౌ-కర్మసాధనచే॥
6. కనులకుగనపడుబాహ్యము।
గనినంతపరాత్పరుండు-గానంబడునా
కనబడుజ్ఞానమనియెడి ఘనమగుసాధనము లేక-కల్లమాటలకు
అల్లీబిల్లీ-పిల్లలాటలకు।మనసున వెలలేని-మంత్రాలు తంత్రాలు
గొణుగుచుయెదురుగ-గూర్చుండిచూచిన ।
అణగినవృత్తుల-యందు నూనెయు
పెనగిచేరకున పంచదారయు।మునిగిపాలను నెయ్యివచ్చునె
ముఖ్యమౌ సాధనము లేక।కల్లమాటలకు-అల్లిబిల్లి-పిల్లలాటలకు॥

7 దేవుడు లేడనిమీరలు।గావింపగబోవునట్టి-ఘనకార్యబున్ భావంబలరగ దెల్పిన।ఆవిధమునుజూచిఆర్యు-లానందించెదరు కావలెనన్న-అభినందించెదరు।
ఏ విధంబుననైన-యీప్రపంచమునుండి సావధానంబుగ-సాగిపోవుటకొరకే।జీవులందరు వేచియుండిరి గావునను తరియించుటెట్లో।ఆ విధంబును జూపనేరక-
దేవుడే లేడనినయెవరె।
ట్లానందించెదరు-కావలెనన్న-అభినందించెదరు॥

8. కష్టమొ నిష్ఠురమొ మీయిష్టమెగానిందు దేవు-డే లేకున్న కొ సృష్టికి మూలము జెప్పుడి। స్పష్టంబుగ జెప్పలేరు-సందేహమేలా పనిలేదా మీ కెందుకీ గోలా।
ఇష్టాగోష్ఠిగమీకై - యింకొక్క విధముగ దృష్టాంతమొసగిసందేహంబుదీర్చెద।సృష్టితనకై తానెవచ్చె యి కెవ్వడా దేవుండటన్నను। స్పష్టముగ వేదాంతశాస్త్రము సకల జగము పరాత్పరుండనె।
సందేహమేలా-పనిలేదా మీ-కెందుకీగోలా॥

9. పరమాత్ముడు లేడనియెడి। కొరతనుదీర్చితిని గాన-గురుజన హితులై।సురుచిరమతులై స్థిరముగ।తరియించెడి కవచమిదిగో-ధరియించుకొనుడీ।పలుమారిదియే-స్మరియించుకొనుడీ।వరలెడు శ్రీపాటి-బండ్ల వీరయగురుని।చరణారవింద సం-జనితామృతము గ్రోలి। ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ। దాసు డనుభవమెరిగి కూర్చిన। సరసమగు నవరత్నమాల।దొరికెనని శృంగారముగను। ధరియించుకొనుడి-పలుమారిదియే-స్మరియించుకొనుడి॥

30. వరాళిరాగము-ఆటతాళము

రాజ యోగానంద భోగీ !
మోక్ష - రాజ్యాధికార సంతోషసంభోగీ ॥రా॥
వేద వేదాంతంబులో యీ ।
నీకు - విహితగురుబోధ సిద్ధాంతంబులోయీ ॥రా॥
మఠములు మందిరములోయీ ।
నీకు - మాయలంటని హృదయమందిరములోయీ ॥రా॥
కాషాయ వస్త్రంబులోయీ ।
నీకు - గాఢనిద్రను దెలిపే శస్త్రంబులోయీ ॥రా॥
వెలిబూది ధారణమోయీ ।
నీకు - వెలుగులను వెలిగించే కారణమోయీ ॥రా॥
రుద్రాక్ష మాలికలోయీ ।
నీకు - క్షుద్రవిషయములణచే మూలికలోయీ ॥రా॥
దండ కమండలములోయీ ।
నీకు - దండి సూర్యాగ్ని శశిమండలములోయీ ॥రా॥
యోగదండ విశేషమోయీ ।
నీకు - రోగములంటని గురుశేషమోయీ । ॥రా॥
మరిజింక చర్మంబులోయీ ।
నీకు - పరమార్థమును దెల్పే మర్మంబులోయీ ॥రా॥
సిద్ధపద్మాసనము లోయీ ।
నీకు - బుద్ధి చెదరని ఘోర శాసనములోయీ ॥రా॥
పత్ర పుష్పాక్షతలోయీ ।
నీకు - పాపపుణ్యముల వివక్షతలోయీ ॥రా॥
కర్పూరాగరుగంధమోయీ ।

నీకు - కామక్రోధలోభ నిర్బంధమోయీ ॥రా॥
ధూపదీపాంబరములోయీ ।
నీకు - ఓపికగల నిరాడంబరములోయీ ॥రా॥
నారికేళ ఫలంబులోయీ ।
నీకు - కోరికలీడేరే సఫలంబులోయీ
తాంబూల దక్షిణలోయీ ।
నీకు - ధైర్యసాహసశాంత రక్షణలోయీ ॥రా॥
నిత్యనివేదనలోయీ । నీకు-సత్యజ్ఞానాంతసాధనలోయీ ॥రా॥
మంత్రపుష్ప నియోగమోయీ ।
నీకు - మన్మథబాధా పరిత్యాగమోయీ ॥రా॥
హారతీ మంగళములోయీ ।
నీకు - అండపిండాజాండాద్యంగుళములోయీ ॥రా॥
ఘంటాపాత్రోద్ధరణలోయీ ।
నీకు - ఒంటరిగ చరియించే ఆచరణలోయీ ॥రా॥
తీర్థప్రసాదంబులోయీ ।
నీకు - సార్థకమైన గురుపాదంబులోయీ ॥రా॥
పంచాక్షరీమంత్రమోయీ ।
నీకు - సంచితకర్మభంజన యంత్రమోయీ । ॥రా॥
అష్టాక్షరీ జపములోయీ ।
నీకు - కష్టసుఖములకోర్వగల ఉపములోయీ ॥రా॥
హంసరహస్యార్థమోయీ ।
నీకు - సంసారబంధ సంహారార్థమోయీ ॥రా॥
ఖేచరభూచరములోయీ ।
నీకు - సూచకవాచామగోచరములోయీ ॥రా॥

షణ్ముఖమధ్యంబులోయీ ।
నీకు - సచ్చిదానందసారథ్యంబులోయీ ॥రా॥
శాంభవీచిన్ముద్రలోయీ ।
నీకు - శంభువిష్ణు బ్రహ్మాస్తవనిద్రలోయీ ॥రా॥
భూమిమధ్యస్థలవాసమోయీ ।
నీకు - పూర్వకర్మ విమోచనాభాసమోయీ ॥రా॥
దశవిధనాదంబులోయీ ।
నీకు - తత్వశోధక తర్కవాదంబులోయీ ॥రా॥
నాదబిందుకళలోయీ ।
నీకు వాదభేదములేని సాధుకళలోయీ ॥రా॥
కోటిసూర్యవిలాసమోయీ ।
నీకు సాటిలేని జితేంద్రియాభ్యాసమోయీ ॥రా॥
ప్రాణాయామ విధానమోయీ ।
నీకు - బ్రహ్మసాక్షాత్కార ప్రజ్ఞానమోయీ ॥రా॥
కుండలీగమనంబులోయీ ।
నీకు - ఎండమావులభ్రాంతి శమనంబులోయీ ॥రా॥
లంబికాబంధనములోయీ ।
నీకు - అంబరాంతర్గతస్పందనములోయీ ।రా॥
పూరకరేచకములోయీ ।
నీకు - మేరుగిరిసంచార శోచకములోయీ ॥రా॥
లోవెలికుంభకములోయీ ।
నీకు - లోకాతీతసుదర్శనాంబకములోయీ ॥రా॥
ఇడాపింగళదంద్వమోయీ ।
నీకు - ఇహాచింతవిడుశాశ్వతానందమోయీ ॥రా॥

అలరుసుషుమ్న బిలమోయీ ।
నీకు - కలమెలుకువలులేని జ్ఞానబలమోయీ ॥రా॥
షట్చక్ర వివరంబులోయీ ।
నీకు - సకలభూత దయార్ద్ర సారంబులోయీ ॥రా॥
కమలాంతరాంకురములోయీ ।
నీకు జ్ఞానవిజ్ఞానకురాంకురములోయీ ॥రా॥
అంతరకర్ణికలోయీ ।
నీకు - అచలబ్రహ్మధ్యాన చూర్ణికలోయీ ॥రా॥
ఘనసహస్రారాంతమోయీ ।
నీకు - అనుమానరహిత నిశ్చలస్వాంతమోయీ ॥రా॥
ఛాయాపురుషవిధానమోయీ ।
నీకు చావుపుట్టుక లెరిగే సుజ్ఞానమోయీ ॥రా॥
స్వరశాస్త్రసంబంధమోయీ ।
నీకు - సకలంబుగుర్తెరిగె అనుబంధమోయీ ॥రా॥
పంచభూత విభాగమోయీ ।
నీకు - ప్రారబ్ధకర్మనాశనభోగమోయీ ॥రా॥
లింగాంగస్థానంబులోయీ ।
నీకు - సంగవర్జిత పరధ్యానంబులోయీ ॥రా॥
శక్తిముక్తి బ్రహ్మలోయీ ।
నీకు - సర్వసమానజీవ బ్రహ్మలోయీ ॥రా॥
త్రిపుటీరహస్యార్థమోయీ ।
నీకు - కపటనాటక సూత్రగ్రాహ్యార్థమోయీ ॥రా॥
పరమహావాక్యఫలమోయీ ।
నీకు - ఎరుకమరుపులులేని అమృతజలమోయీ ॥రా॥

వాచ్యలక్ష్యాంతరములో యీ ।
నీకు – వరసమాధికి నిరభ్యంతరములో యీ ॥రా॥
పండు వెన్నెల బయలో యీ ।
నీకు – బయలులో బయలెరిగే బట్టబయలో యీ ॥రా॥
పరిపూర్ణమైన బయలో యీ ।
నీకు – మరలతిరిగిరాని మంచిహాయిలో యీ ॥రా॥
ఘనయోగనిష్ఠారతుడో యీ ।
నీకు – ఇనగంటి పున్నయ్యదాసుహితుడో యీ ॥రా॥
పరతత్వదేశవిభుడో యీ ।
నీకు – పాటిబండ్ల వీరగురుడే ప్రభుడో యీ ॥రా॥
దూరముజూచుకొనవో యీ ।
నీకు – వీరోజిబుషిసాక్షి దాచుకొనవో యీ ॥రా॥
శిష్యులు తరించుటలో యీ ।
నీకు – శేషగురుమంత్రము స్మరించుటలో యీ ॥రా॥
గురువులు చరించుటలో యీ ।
నీకు – వరలక్ష్మణార్య నర్చించుటలో యీ ॥రా॥
ఏబదియేడింతవరకో యీ ।
నీకు – ఇలరంగరాజగురుడెంతవరకో యీ ॥రా॥
ఆనందమానందమో యీ ।
నీకు – ఆనందోపనిషద్బ్రహ్మానందమో యీ ॥రా॥

31. కాంభోజిరాగము - అటతాళము-కృతి

కనుగొంటిని-శ్రీవీరగురుని । మనసారనా-కనులకరువుదీర ॥క॥
జననమరణములను-తొలగద్రోసి మోక్ష ।
ధనమొసంగుపూర్ణ-తత్వవేదవిదుని ॥క॥

కోటిసూర్య కాం-తులనుమించిన। వాటమైన-సహస్రార వీధిన
సూటిగా యినగంటి-పున్నయదాసునేలే ।
పాటిబండ్ల వంశ-వార్నిధిచంద్రుని ॥౪॥

32. శ్రీరాగము - అటతాళము

ఓచెలియ నాగురుడు - ఉపదేశమిడెనే
ఉపదేశమిడినన్ను - జపియించుమనెనే
జపియించిపరమాత్మ - జాడగనుమనెనే
జాడగని ఐక్యమై - సాగిపొమ్మనెనే
సాగియిక జన్మలకు - రాగూడదనెనే
రాగూడదనేమాట - రాద్ధాంతమనెనే
రాద్ధాంతమద్వైత - సిద్ధాంతమనెనే
సిద్ధాంతభావార్థ - సిద్ధిగనుమనెనే
ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మయని - పలుకుకొమ్మనెనే
పలుకుకొమ్మనెనేనను - కులుకుకొమ్మనెనే
అహంబ్రహ్మాస్మియని - అరచుకొమ్మనెనే
అరచుకొమ్మనెనెనను - తరచుకొమ్మనెనే
తత్వమసియనుమాట - దాచుకొమ్మనెనే
దాచుకొమ్మనెనేనను - జూచుకొమ్మనెనే
అయమాత్మాబ్రహ్మయని - ఆడుకొమ్మనెనే
ఆడుకొమ్మనెనేనను - పాడుకొమ్మనెనే
నామరూపక్రియా - నటనలేదనెనే
నియమనిష్ఠలుమొదలె - నిర్మూలమనెనే
ఏమేమొఅనెనే యిం - కేమేమోయనెనే
నీమాటనామాట - నిజములేదనెనే

ఎరుకమరుపులు రెండు - యేమిలేవనెనే
పరిపూర్ణమైనట్టి - బట్టబయలనెనే
పున్నయ్యదాసుని - బోధవినుమనెనే
చెన్నలరవీరగురు - సిద్ధిగనుమనెనే
పదిరెండు చరణాల - పరమార్థమనెనే
సదయుడౌ వీరోజి - సామ్రాజ్యమనెనే ॥ఓ॥

33. శంకరాభరణరాగము - ఆదితాళము

ఏమిసుందరమో - యీమోహజగము ।
ఏమిసంబరమో । యీమాయసుఖము ॥ఏ।
కామబంధముల - కార్చిచ్చుకణము ।
ప్రేమబంధముల - పెనుబాముఫణము ॥ఏ॥
చిటుకునపొటుకున - సిరిసంపదలు ।
ఫుటుకునయేడ్చుచు-పొరలెడువెతలు ॥చి॥
పటుతరమైతగు - బల యౌవ ।
నములు । కుటిలవిషయసం - ఘటితరోగములు ॥ఏ॥
మతముల కలతలు - మదమత్సరములు ।
బ్రతికెడిజీవుల-బరిమార్చుటలు ॥మ॥
సతతదురాగత - సంపాదనలు ।
అతులకలమారి మ - హోద్భుతకథలు ॥ఏ॥
దిక్కుదిక్కులనుండి-దీనార్తనాదము ।
చక్కబరచలేని - సంసార భేదము ॥ది।
చెక్కుజెదరని - జిగియింద్రజాలము ।
చిక్కుతీగెలవంటి - టక్కుటమారము ॥ఏ॥
భువిని శ్రీయినగంటి - పున్నయ్య గురువరు ।

సువిచార వేదాంత - సూత్రంబెరింగి ॥భు॥
అవనిలో శ్రీ చల్ల - మాంబ బోధించిన ।
వివర మెరింగిన - భవబంధములు లేవు ॥ఏ॥

34. ఆనందభైరవి రాగము- ఆదితాళము (భక్తజనసంకల్పము)
ఆదిమధ్యాంతములు లేని - ఆత్మమూలకారణా
సాధువర్తనానుకూల - సత్యవాక్యపోషణా
వాదభేదరహితముక్తి - భామినీమనోహరా
బోధజేయుపుణ్యమూర్తి - పున్నయార్య గురువరా ॥ఆ॥
వేదశాస్త్రసుప్రమాణ - వాదమంజుభాషణా
క్రోధమేమిలేని శాంత-గుణవికాసభూషణా
నాదబిందుకళా విలక్ష - ణత్రికూటభాసురా
బోధజేయుపుణ్యమూర్తి - పున్నయార్యగురువరా ॥వే॥
సాధనప్రపూర్ణహృదయ - సర్వదోషసంహారా
నీమమహిమ దెలియతరము - గాదు సుగుణసాగరా
బాధామోదసమవిచార - పరమహంసశేఖరా
బోధజేయు పుణ్యమూర్తి - పున్నయార్యగురువరా ॥సా॥
అక్షయప్రబోధితాంత - రార్థతత్వశోధనా
పక్షపాతమేమిలేని - భక్తలోకపాలనా
శిక్షరక్షవీరయార్య - శిష్యజనసుధాకరా
మోక్షమిచ్చి రక్షజేయు - పున్నయార్యగురువరా ॥అ॥
మన్నునీళ్లు నిప్పుగాలి - మిన్ను యీప్రపంచము
ఎన్నటికిని నమ్మరాని - యింద్రజాలచిత్రము
ఉన్ననిజమదేమొదెల్పి - ఉద్ధరించవేమిరా
నిన్నెనమ్మినాముతండ్రి-పున్నయార్యగురువరా ॥మ॥

౩౫. భూపాలరాగము - అటతాళము

రామనామము కల్పవృక్షము-రామనామమునిత్య మోక్షము
రామనామముదీక్ష బూనిన-రాదుయికజన్మం ॥శ్రీరామనామం॥
హరిహర బ్రహ్మలకునైతము-అలవిగాని రహస్యనామము।
గురుకటాక్షముగల్గుభక్తుల-పరమఃయీనామం॥శ్రీరామనామం
కారణాచార్యులనుమరచిన-ఘోరనరకంబైననామము।
మేరుశిఖరముపైనవెలిగే-సారమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
గురునియాజ్ఞనుమీరిపోయిన-పరమదురితంబైననామము
ఎరుకమరుపులమరుగుదెలిసిన-గురుతుయీనామం ॥శ్రీరామనా॥
మతవిభేదపుతగవులాటల-మాటలకు గనరానినామము।
మతములన్నిటియందుగల స-మ్మతముయీనామం ॥శ్రీరామనా॥
వేదశాస్త్రపుకవెలకట్టలు--విప్పినను గనరానినామము।
వేదవేదాంతార్థములలో-వివరమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
పండితులమని శ్రమలుజేసిన-ఫలితమేమియు లేనినామము।
కుండలిని పెకలించినడిపెడి-గోప్యమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
యజ్ఞములుయాగములు జేసిన-అంతుదెలియగ రానినామము
ప్రజ్ఞగలిగిన బ్రహ్మవేత్తల-భావమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
నాదబిందుకళావిశేషని-నాదమై దనరారునామము
వాదభేదవివాదబాధని-వారణమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
సూదిమోపను సందుదొరుకక - సూక్ష్మమైనయనంతనామము
సాధనంబులు నాల్గునేర్చిన-శక్తియీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
ఆదిమధ్యాంతములు లేని-మహాప్రసాదంబైననామము ।
సాధుసజ్జన మానసాంబుజ సారమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
ఎన్నిబుట్టిన నెన్నిగిట్టిన - ఎన్నటికి చెడకున్ననామము ।

మిన్నుమన్నుజలానలానిల – మిళితమీనామం శ్రీరామనామం
ధరణిశ్రీయినగంటి పున్నయ–దాస హృదయవిహారనామము।
వరలువీరయ గురువరేణ్యుని–వాక్యమీనామం శ్రీరామనామం
వాసిగాభద్రాచలాగ్ర వి–లాస భాసంబైననామము ।
భాసురంబుగ అప్పికట్ల ని–వాస మీనామం శ్రీరామనామం

36. అసావేరిరాగము - అటతాళము

మాయమాటలుగావురా – మరలజన్మకురావురా।
మరలజన్మకురావురా – తిరిగిజన్మకుబోవురా ।
రేయిబవలును విసుగులేకయె – శ్రీగురుని సేవించరా ॥మా॥
వాదభేదమువద్దురా – వచ్చినది పొరుగూరురా ।
సాధుసజ్జన వర్తనంబున – జరుగుకాలము గడుపరా ॥మా॥
ఎరుకమరుపులు విడువరా – పరమపధమున నడువరా ।
ఇరువు తెరవులు రెండు దెలియని–గురువులతో పనియేమిరా మా॥
అందరెరుగనివట్టురా – కొంద రెరిగినగుట్టురా।
సందుగొందుల కపటభక్తుల – సంతతికి కనికట్టురా ॥మా॥
పెక్కుమాటలేలరా – ఒక్కమాటేచాలురా ।
కుక్కవలెతిరుగాడుమనసును–నొక్కిచక్కగబట్టరా ॥మా॥
కొంటెచేష్టలు మానరా – ఒంటరిగ చరియించరా ।
అంటుబాసిగంటగంటకు – జంటస్వరములు బాడరా ॥మా॥
మూడుకోవలవుట్టరా – కోడెత్రాచులగుట్టరా ।
మోడివేసిన కోడెత్రాచులు – మూడుపడిగెలువిప్పురా ॥మా॥
కుండలిని పెకలించిరా – కొండపై కెక్కించరా ।
పండువెన్నెల బయలులోపల–బట్టబయలును గాంచరా ॥మా॥
కీలకము గుర్తించరా – మేలుకొని జీవించరా ।

నీలతోయదమధ్యనిలచిన – బాలికతో భాషించరా ॥మా॥
మొట్టమొదలేలేదురా – చిట్టచివరయుగాదురా ।
మెట్టవేదాంతములు నేర్చిన – గట్టిగా భ్రమబోదురా ॥మా॥
నీకునీవే దిక్కురా – లోకమెల్ల టక్కురా ।
రాకపోకలులేని బయలున – నీకుగూడచిక్కురా ॥మా॥
స్వానుభవమునుదెల్పరా – శాస్త్రవాక్యమునిల్పరా ।
మానితంబుగ గురునిమంత్రము-మాటికినిజపియించరా ॥మా॥
కోరికలు విడనాడరా – తీరికలు సరిజూడరా ।
ధారుణిని యినగంటివున్నయ – దాసుపాటలు బాడరా ।
మాటిమాటినిదాటరా – మేటిశిఖరపు బాటరా ।
పాటిబండ్ల వీరగురుని – భజనబంగరుమాటరా ॥మా॥
కర్మబంధముద్రుంచరా – మర్మబంధము ద్రెంచరా ।
ధర్మముగ వీరోజిఋషిగురు – ధర్మమును జరిగించరా ॥మా॥

37. మోహనరాగము – ఆదితాళము

శరదింఘవదనావినవే ।
కలికీచిలకలుకొలికీ – అరవిందనయనాగనవే ॥శ॥
ధరణినే జననమొంది – తరచుగా భ్రమలుజెంది ।
పరమార్థ మనగనేమో – గురుతే దెలియనినన్ను ।
కరుణామయుడగునాగురు ।
వరు – శోకతరుణంబందున యిటురమ్మనినా ।
శిరమందునతనదక్షిణకరమిడి-తరియించెదవనిఉపదేశించెను ॥శ॥
కరిరాజగమనా వినవే ।
కొమ్మాఅపరంజిబొమ్మా – వరకుందరదనా గనవే ॥శ॥
హరిహర బ్రహ్మేంద్ర – సురసిద్ధసాధ్యకి ।

న్నర యక్షగంధర్వ- వరులకందగరాని ।
పరమరహస్యార్థమునీకొసగితి-స్మరియింపుముప్రతినిమిషంబంమన
గురుమంత్రంబునునిర్లక్ష్యముతో-
మరచితివానీకర్మముపొమ్మనె ॥శ॥
కులుకుమిటారీవినవే ॥
చెలియానవమోహనాంగీ – తళుకువయ్యారీగనవే ॥కు॥
తొలకరి మెరుపువంటి - కలిమాయసంసారమును ।
తలచకెన్నడుమదిలో - తెలిపిబ్రహ్మమునీవె ।
పలుగాకులు గూసెడిగూతలతో-పనియేమియులేదనితనసన్నిధి
గలసాంఖ్యము తారకమమనస్క- ము-
దెలిపెదననిసకలంబెరింగించెను ॥శ॥
మధురభాషిణీవినవే ఇంతీగుణములబంతీ-
మదనమోహినీగనవే ॥మ॥
సదమలమైన పూర్ణ - పదవి నాకొసగిచ్చి ।
చదువుసంధ్యలునేర్చి-పదరేడెరుకను మార్చి ।
పదహారింటికి యిరువెరిగించి-పదిహేనింటికి తెరవెరగించి
పదిరెండింటికి మరుగెరిగించి-కదలకు మెదలకుమనిబోధించెను॥శ॥
వరనీలవేణివినవే।రమణీముద్దులగుమ్మా-సరసీజపాణీగనవే ॥వ॥
వరవీరదేశికేంద్రు-కరుణాకటాక్షమొంది ।
ధరణి యినగంటి పున్నయ-దాసు దెల్పినబోధ ।
దురితవిదారము దుఃఖవిదూరము ।
నిరుపమసారము నిగమవిచారము ।
సరసవిహారము జన్మనివారము-
దొరికెను నీమదృష్టముపొమ్మనె ॥శ॥

38. ఆనందభైరవిరాగము-ఆటతాళము.

పరిపూర్ణాచెలపరబ్రహ్మసాక్షాత్కార।పరమార్థసామ్రాజ్యము।శా
శ్వతానిందస్థిరతరసౌభాగ్యము।యోగాతీతపరమరహస్యార్థము।
సద్గురుపాద।సరసిజామృతతీర్థము ।సత్యార్థకుసుమరుచిర శతకోటి
సూర్యప్రకాశము । నిరుపమానవిలాస-పరమకైలాసము ।ఎరుగ
జాలక-మోహజలధిలో తిరిగితిరిగి పొరలనేరక । మురిగిమురిగి
మరలమరలపుట్టి చచ్చెద రేమిభాగ్యము ॥ప॥
నీలతోయదమధ్య - నీవారశూకాభ । లీలావిద్యుద్భాసము ।
చిక్కాకాశ - ఫాలభాగవిశేషము। దశవిధనాద-జాలభేదసు
ఘోషము ।శ్రీగురునాధ-లీలామానుషవేషము ।గతదోషము
కాలజ్ఞానవిచార-గంభీరభాషము । భూలోకపరలోక -భోగార్థ
ద్వేషము । గతదోషము మేలుగాగనలేకము క్తి- బాలికామణి
పొందుదెలియక । జేలలై పసలేని యింద్రియ - లోలురయ్యేద
రేమిభాగ్యము ॥ప॥
పారమార్థికజీవ - బ్రహ్మైక్య వేదాంత। సారార్థ సువిచారము
మాయామోహ-ఘోరారణ్యకుఠారముసంసారమహాఘోరగం
భ్రమయాారము।సహస్రార -సారసాంతవిహారము।అవికారము।
క్రూరతన్మాత్రసం-చారభవదూరము। దారాధనతనయ మమ
కారసంహారము-నేరుపునగమనించలేక వి - చారమానసులై
కృశించుచు దారిదెలియక చిక్కులోబడి - తన్నుకొనియెద
రేమిభాగ్యము ॥ప॥
విమలశోభితగంగా ।యమునా సరస్వతీ । సమరస సంధానము।
తన్మయానంద-కమనీయమృదుగానము।నిర్మలభావశమదమను
విధానము వరగురుచరణ-కమలయుగళ ధ్యానము ।సుజ్ఞానము।

సమహితపరతత్వశాస్త్రప్రమాణము।అమితవిస్తీర్ణపర-మాత్మ
పరిమాణము।క్రమముగా గుర్తింపజాలక -కాకికొంగల చంద
ముననే।శ్రమలు జేసిపొట్టబూడ్చి-సంతసించెదరేమిభాగ్యము ॥వ॥
పరతత్వమసి వాక్య-పరమరహస్య సం ।భరిత పూర్ణానందము
వాచ్యార్థసం-భరితసదానందము।లక్ష్యార్థసంభరితచిదానందము।
అనుభవసంభరిత మహానందము।ఆనందము।పరమార్థతత్వ।త
త్వరిసహజానందము। దురిత విదూరభాసుర బ్రహ్మానందము ॥
ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ-దాసపోషక వీరదేశిక । పదు
కటాక్షానందమునుగొని- పరలుభాగ్యమె పరమభాగ్యము ॥వ॥

39 ముఖారి రాగము - అటతాళము (భక్తజనసంకల్పము)

గురువర్య సెలవిమ్ము-శరణుజొచ్చెదము ।
త్వరలోన సన్నిధికి-తిరిగివచ్చెదము ॥గు॥
నిమిషమైనను గురుస - న్నిధి విడువరాదు ।
మముబట్టియున్న క - ర్మలు దొలగలేవు ॥గు॥
మాయకాపురములకు - పోయివచ్చెదము ।
పోయివచ్చి మీకు - పూజజేసెదము ॥గు॥
ఇంటిపై భ్రమగలిగె - కొంటెమనసులకు ।
వింటే చిత్రంబౌ మీ - వంటి పెద్దలకు ॥గు॥
చిన్నవారము మేము - శ్రీగురువరేణ్య ।
మన్నించి దీవించు - మాగురువరేణ్య ॥గు॥
దాసోహమండి మా - తప్పుదిద్దండి ।
చేసినపాపములు - చెప్పెదమండీ ॥గు॥
భువిని శ్రీ యినగంటి - పున్నయ్యగురుడు ।
వివరించు సద్బోధ - విడువడేనరుడు ॥గు॥

వరవీరయార్య స - ద్గురుస్వామితోడు ।
గురుసార్వభౌమ నిను - మరువమేనాడు ॥గు॥

40. వరాళిరాగము - ఆదితాళము

గురుఉపదేశంబందవోయ్ చిన్నవాడా ।
పరమపదంబును జెందవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఒంటరిదానిని విడువవోయ్ చిన్నవాడా ।
ఒంటరివానిని బిలువవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
రెంటిక్రిందికి దూకవోయ్ చిన్నవాడా ।
రెంటిమీదికి ప్రాకవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
మూడువాళ్ళు బంచవోయ్ చిన్నవాడా !
మూడుత్రాళ్ళు దెంచవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
నాల్గుకోటలు విడువవోయ్ చిన్నవాడా ।
నాల్గుబాటలు నడువవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఐదుమూటలు విప్పవోయ్ చిన్నవాడా ।
ఐదుమాటలు జెప్పవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఆరుఅంగులు గట్టవోయ్ చిన్నవాడా ।
ఆరుమొరుగులు బెట్టవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఏడుమెట్లు నొక్కవోయ్ చిన్నవాడా ।
ఏడుచెట్లు యెక్కవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఎనిమిదిమడుపులు మడువవోయ్ చిన్నవాడా ।
ఎనిమిది తుడుపులు దుడువవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
తొమ్మిదిమలుపులు మలుపవోయ్ చిన్నవాడా ।
తొమ్మిదినిలుపులు నిలుపవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
పదిగుర్రంబుల బట్టవోయ్ చిన్నవాడా ।

పదికళ్లెంబులు బెట్టవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
పూలరథముదోలవోయ్ చిన్నవాడా ।
మోక్షరాజ్య మేలవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
భూచరిపట్టు బట్టవోయ్ చిన్నవాడా ॥
ఖేచరికట్టు గట్టవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
షణ్ముఖిశట్టు దట్టవోయ్ చిన్నవాడా ।
శాంభవిమొట్టు మొట్టువోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
మధ్యమగుట్టుజూడవోయ్ చిన్నవాడా ।
మమకారంబులు వీడవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఎరుపు తెలుపు గలుపవోయ్ చిన్నవాడా ।
తిరిగి నలుపు గలపవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
నలుపులో నలుపు గలుపవోయ్ చిన్నవాడా ।
బిలమువాకిట నిలుపవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
వెన్నెల బిందువులానవోయ్ చిన్నవాడా ।
పున్నమచంద్రుని గానవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
హంసనుమార్చి కొట్టవోయ్ చిన్నవాడా ।
హంసనుజేర్చి పట్టవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
కుంభకమొత్తి గుంజవోయ్ చిన్నవాడా ।
లంబికనొత్తి లాగవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
కుండలినంటి లేపవోయ్ చిన్నవాడా ।
మండలమంటి చూపవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
సన్నపుబిలమున జరుగవోయ్ చిన్నవాడా ।
వెన్నెలబయట దిరుగవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
అంబరమంత ఆడవోయ్ చిన్నవాడా ।

సంబరమంత జూడవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
పదిహేన్ పదహార్ దెల్పవోయ్ చిన్నవాడా ।
పదిరెండంతట నిల్పవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఏమున్నదో-ఏమోనోయ్ చిన్నవాడా ।
ఏమిలేదో ఏమోనోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
అడుగుటకు నీవెవ్వడవోయ్ చిన్నవాడా ।
నుడువుటకు నేనెవ్వతెనోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
పుచ్ఛయదాసు నడుగవోయ్ చిన్నవాడా ।
నిన్ను నన్ను గల్పునోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
వీరయగురువరు మాటేనోయ్ చిన్నవాడా ।
వీరోజీఋషి బాటేనోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥

41 శంకరాభరణరాగము - అటతాళము

వేదశాస్త్రపురాణ - గాథల కందని । ద్వాదశాక్షరి దెల్పనే
వాదభేదవినోద -. సాధన షోడశి । లేదులేదని దెల్పనే ॥వే॥
పుట్టుగిట్టులులేని-గుట్టుమట్టులుగాని । బట్టబయలును దెల్పనే
మొట్టమొదటను నడుమ - చిట్టచివరను జగము ।
పుట్టి లేదనిదెల్పనే ॥వే॥
పలుకు కులుకులులేని - వలపు తలపులుగాని ।
తెలివిబ్రహ్మము దెల్పనే
కలలోనదోచిన-కలిమివిధమునభ్రాంతి ।కలిగిలేదనిదెల్పనే॥వే॥
వారవంకలుబోని - దారిడొంకలులేని।పరిపూర్ణమును దెల్పనే
నారికేళములోనినీరుతెరగున మాయ-జేరిలేదనిదెల్పనే ॥వే॥
అంషదండయులేని - ఖండాఖండముగాని ।దండిదేవుని దెల్పనే
ఎండమావులవలెయుండే ప్రపంచము।ఉండిలేదని దెల్పనే ॥వే.

మురియుచు యినగంటి - పున్నయ్యదాసుడు ।
పూర్ణభావము దెల్పెనే
వరవీరయార్యస-ద్గురుస్వామినెన్నడు మరువలేదని దెల్పెనే॥ వే॥

42. శంకరాభరణరాగము - ఏకతాళము

చెప్పుటకేమండోయ్ వినగా - సిగ్గౌతుందండోయ్
తప్పునునొప్పుగ - నొప్పునుతప్పుగ । జెప్పుటతప్పండోయ్॥ చె॥
గురువులబోధండోయ్ శిష్యులు - తరియించుటకండోయ్
పరమార్థంబులు - చరమార్థంబులు । ఎరుకలో పేర్లండోయ్॥ చె
అసలది ఏమండోయ్ అనుభవ-మదియెట్లౌనండోయ్
గుసగుసలాడుచు - గోణిగెడి మంత్రపు - పసయేమౌనండోయ్
ముద్రలుజూడండోయ్ చూపులు - భద్రముజెయ్యండోయ్
నిద్రనుదెలిపే - నిద్రనుదెలిసితె - ముద్రలెలేవండోయ్ ॥చె॥
జపములుజెయ్యండోయ్ చేసితె - ఉపములు బోనండోయ్
అపరిమితంబగు - అజపముదెలిసితె।జపములె లేవండోయ్ ॥చె॥
యోగములాగండోయ్ మానస - భోగము వీడండోయ్
(శ్రీ)గురుసేవలో - చిత్రము దెలిసితె। యోగములేదండోయ్ ॥చె॥
ఏమోగాదండోయ్ వేరొక - సామెతగలదండోయ్
ఏమియు గానిది - నామములేనిది । ఏమోగలదండోయ్ ॥చె॥
అవసరమేనండోయ్ కీలక - మదియొకటుందండోయ్ ॥చె॥
భువి యినగంటి - పున్నయదాసుని । వివరంబడుగండోయ్॥ చె॥
మాటలు నమ్మండోయ్ జన్మకు - మరి రాబోరండోయ్
మేటివీరగురు - బాటలో యేపార । పాటులు లేవండోయ్॥ చె॥
మీరువుజూపండోయ్ కోపము - దూరముజేయండోయ్
వీరోజీఋషి - వేదాంతసుధా । సారముగ్రోలండోయ్ ॥చె॥

యిదుగో చూడండోయ్ మరి న - న్నేమనబోకండోయ్
కదలితే శేషయ - ఘనగురుశాపము గలదని నమ్మండోయ్ ॥చె॥

43. శంకరాభరణరాగము - అటతాళము

ఆపందన్నా - దాపందన్నా । చూపందన్నా - మోపందన్నా ॥ఆ
ఆపంది దాపంది చూపంది - మోపంది । ఊపంది యేపంది -
లేపందిమాపంది ॥ఆ॥
తరుగందన్నా పెరుగందన్నా - విరుగందన్నా కరుగందన్నా ॥త
తరుగంది పెరుగంది - విరుగంది కరుగంది । అరుగంది ఒరుగంది-
తిరుగంది జరుగంది ॥ఆ॥
పిలువందన్నా తలువందన్నా-నిలువందన్నా మొలువందన్నా ॥పి॥
పిలువంది తలువంది-నిలువంది మొలువంది। అలువంది కొలువంది-
బలువంది గెలువంది ॥ఆ॥
అదరందన్నా బెదరందన్నా - కుదరందన్నా చెదరందన్నా ॥ఆ॥
అదరంది బెదరింది - కుదరంది చెదరంది । వదరంది పదరంది-
ముదరంది మదరంది ॥ఆ॥
ఆడందన్నా పాడందన్నా - చూడందన్నా వీడందన్నా ॥ఆ॥
ఆడంది పాడంది - చూడంది వేడంది । ఊడంది ఓడంది -
వాడంది మాడంది ॥ఆ॥
ఆరందన్నా కారందన్నా - కోరందన్నా చేరందన్నా ॥ఆ॥
ఆరంది కారంది-కోరంది చేరంది ఊరంది మారంది -
తీరంది మీరంది ॥ఆ॥
ఆనందన్నా పూనందన్నా - కానందన్నా మానందన్నా ॥ఆ॥
ఆనంది పూనంది - కానంది మానంది । ఊనంది యీనంది-
నానంది పేనంది ॥ఆ॥

ఎరుగందన్నా మరువందన్నా-ధరణిఅప్పికట్ల-పురమందన్నా ॥ఎ॥
మరియుచుయినగంటి-పున్నయ్యదాసన్న ।స్మరియించువీరగురు -
పరిపూర్ణఫలమన్నా ॥ఆ॥

44. సావేరి రాగము - అటతాళము

అనరాని వినరాని బయలు ।ఊర
కనుగంటిమనుటేమి హాయాయలు ॥ఆ॥
అనరానివినరాని యీబయలు । కనుగొంటిమనుమాట -
కల్లగారడిమాట ॥అ॥
ఉన్నదంటే వెర్రితనము । లే-కున్నదంటే పల్చదనము ॥ఉ॥
ఉన్నదిగాదు లేకున్నదిగాదు రెం । డన్నమాటలు బండి -
సున్నలైయున్నవి ॥ఆ॥
అనుభవమున కందిరాదు । కాచి - కనిపెట్టగా సంసులేదు॥ఆ॥
అనుభవించినవారు - అటుయిటు కదలరు -అనుభవమనభుక్తి -
కనుభవమానేమో ॥ఆ॥
అచలమనగానేమిమాట - దాన్నివచియింపజాలమీనోట॥అ॥
ఆచలసిద్ధాంతము - అసలెరాద్ధాంతము - అచలమనగా వెంక-
టాచలమానేమో ॥ఆ॥
పూర్ణమొసగుదుమనే కథలు । మొదలె -
పూర్ణము దెలియని వెతలు ॥పూ॥
పూర్ణములానేమొ ॥ఆ॥
ఎరుకదెలిసితె ఎంతోమేలు । యిదియె -
గురువరేణ్యుని గొప్పకీలు ॥ఎ॥
ఎరుకదెలిసినవారు - మరిమరితిరుగరు ఎరుకనగా కొల్లాపురి -

యెరుకదెలిసినదే మొ ॥అ॥
మరువు మరచితె పెద్దతనమె । చూడ-
గురుసేవకిది మూలధనమె ॥మ॥
మరువు మరచినవాకు-మరలమాట్లాడరు।మరువనగా కని మేలూ-
మరచిపోవుటయే మొ ॥అ॥
ఎందుకు యీావట్టి భ్రమలు । లేవు-
ముందుగామేలొ్కంటె శ్రమలు ॥ఎం॥
పొందుగా యినగంటి – వున్న యార్యగురుని।సందర్భమడిగితే-
సందేహాములు దీర్చు ॥అ॥
వీరగురు పరమార్థబాట । మంచివేదాంత రత్నాలమూట ॥వీ॥
తారకసాంఖ్యవిస్తారా మనస్కప్ర । సారార్థపరిపూర్ణ-
సారముగలమాట ॥అ॥

45. నాదనామక్రియరాగము - అటతాళము సూర్యహారము

హరిహరబ్రహ్మేంద్ర - సురసిద్ధసాధ్య కి ।
న్నరులెరుంగరు బట్టబయలు ।
పరమార్థతత్వ సం – భరితదీక్షానంద ।
గురుడెరుంగును ఎరుకహరాయలు ॥హ॥
వేదశాస్త్రపురాణ – గాథావినోదార్థ ।
వాదమెరుగదు బట్టబయలు ।
వేదాంతసారప్ర – భావాచలానంద ।
బోధయెరుగును యెరుకహరాయలు ॥హ॥
జననమరణవికార – సాకారమచుకార ।
సగుణమెరుగదు బట్టబయలు ।
అనుపమానవిశేష – గుణరూపరహిత ని ।

ర్గుణమెఱుంగును యెఱుక హాయులు ॥హా॥
అందునిందన రాక - యొందెంచుజూచిన ।
సందుదోఁచకదు బట్టబయులు ।
అందిందు సందించి - యిందందు బంధించి ।
మందగించును యెఱుక హాయులు ॥హా॥
తొల్లిజన్మములనే - మల్లిజన్మములనే ।
కల్లెఱుగదు బట్టబయలు ।
పిల్లికొమ్మునుబట్టి - విఱవలేమని చెప్పు ।
బెడదచందముయెఱుక హాయులు ॥హా॥
వాఁడువీఁడనుచు విూ - వాఁడు మావాఁడనుచు ।
గోడుజెందదు బట్టబయలు ।
త్రాఁడుచేతనుబట్టి - కోడెత్రాచని చెప్పి ।
ఆడించబడుయెఱుక హాయులు ॥హా॥
అండపిండాండ బ్ర - హ్మాండ భాండంబనే ।
అండజేరదు బట్టబయలు ।
ఎండమావులనీటి - నుండి దాహముదీర్చు
మందు వేసవియెఱుక హాయులు ॥హా॥
చిమ్మచీకట్లనే - జిలుగువెన్నెలలనే ।
చిత్రమెఱుగదు బట్టబయలు ।
తుమ్మ మొద్దునుజూచి - దొంగవాఁడని చెప్పి ।
నమ్మించబడుయెఱుక హాయులు ॥హా॥
జగముమిథ్యయటంచు - సత్తుబ్రహ్మమటంచు ।
చాటదెన్నఁడు బట్టబయలు ।
పగటినిద్రనుత్రుళ్ళి - పడి ప్రొద్దుపోఁడుపని ।

జగడమాడును యెరుక - హాయులు ॥హా॥
దవ్వుదాపుల జేరి - దారిడొంకలుదూరి ।
నివ్వటిల్లను బట్టబయులు ।
గవ్వ పెంకున సూర్య - కాంతి రజతంబని ।
కవ్వించబడు యెరుక - హాయులు ॥హా॥
అవనిలో శ్రీ చల్లమాంబ జన్మవిలాస ।
మరయగోరదు బట్టబయులు ।
భువిని శ్రీయినగంటి - పున్నయ్యాగురు మంత్ర ।
మున హరించును యెరుక హాయులు ॥హా॥
అరయగల్గెద రేని - అప్పి కట్లపురంబు ।
నందు గన్పడు - బట్టబయులు ।
అరసిద్వాదశసూర్య - హారమిది ధరియింప ।
అంతరించును యెరుక - హాయులు ॥హా॥

46. కీరవాణిరాగము-అటతాళము (చంద్రహారము)

ఏమిజెప్పుదు ఏమిజూపుదు - స్వామిసద్గురురూపము
నామరూపక్రియలులేని ని - రామయంబగుదీపము ॥ఏ॥
కపటనాటకసూత్రధారణ - గానిదివ్యవికాసము
అపరిమిత దేదీప్యమాన మ - హాప్రకాశవిలాసము ॥ఏ॥
కోటిసూర్యవిలాసకాంతిని - గోటమీటిన తేజము
సూటిగా భ్రూమధ్యమందున - చూడరాని మహీజము ॥ఏ॥
లలితశోభితమాయిడా పిం - గళల కందనిస్థానము
అలరుచున్నసుషుమ్నబిలమున - కందరానివిధానము ॥ఏ॥
చెలగిప్రాణాయామముల శ్రమ - జేసికాంచనిచోద్యము
మొలగి దశవిధనాదములలో - మేళగించనివాద్యము ॥ఏ॥

పంచముద్రల పట్టులకు గమ - నించజాలని చిత్రము
పంచభూతవిభాగముల భా - గించనేరని క్షేత్రము ॥ప॥
ఆరుచక్రములందుదిరిగెడి - హంసలేరుగనిద్వీపము
మేరుశిఖరంబెక్కినను పొలి - మేరగానని స్థూపము ॥ప॥
మండలత్రయభాగమున నిలు - చుండగోరని రమ్యము
కుండలీస్థానంబునను గూ - ర్చుండబోని యగమ్యము ॥ప॥
యోగవిద్యలకందరాని అ - యోమయంబగు దుర్గము
ఆగమాంతర తర్కవాక్యము - లరయజాలనిమార్గము ॥ప॥
సర్వవేదాంతార్థములలో - స్వారిజేయు విహారము
పూర్వజన్మములందుజేసిన - పుణ్యముల పరిహారము ॥ప॥
నీవునేనను నేనునీవను - భావములకు అతీతము
భావములరగజేయు - సద్గురుసేవకే నిర్ణీతము ॥ప॥
ఎరుకయెరుగని ఎరుకనెరుగని - ఎరిగి యెరుగనిమర్మము
ఎరుకయెరుకై ఎరుకతానై - ఎరుకవీడిన ధర్మము ॥ప॥
నేనుగలనని నేనులేనని - తానెరుంగని స్వప్నము
తానుగలడని తానులేడని - నేనెరుంగనిగోప్యము ॥ప॥
నిర్వికారనిరంజనంబై - నిర్మలంబౌతత్వము
సర్వసచరాచరవిలక్షణ - స్వస్వతంత్రప్రభుత్వము ॥ప॥
ధరణి శ్రీయినగంటి పున్నయ - గురుడొసంగినపూర్ణము
సురుచిరంబుగ చల్లమాంబకు - సూత్రమైన సువర్ణము ॥ప॥
అరయగా శ్రీ అప్పికట్ల పురాంతరస్థ విభూషము
సరసషోడశపూర్ణసుకళా - చంద్రహారవిశేషము ॥ప॥

47. శంకరాభరణరాగము - ఆదితాళము (నక్షత్రహారము)

వీరగురుండిటు రమ్మని దయతో - వినిపించిన ఉపదేశమిది

సారతరంబగు పీరోజీబుషి - కారణశుభసందేశమిది ॥వీ॥
హరిహరబ్రహ్మేంద్రాదుల కందని పరఫలభోగవిరాగమిది
అరయగ శ్రీశివరామదీక్షితుల-అచలాంతరసంయోగమిది ॥వీ॥
పుట్టుగిట్టువుల రట్టులెరుంగని - పూజితమా పరతత్వమిది
పట్టువిడుపులనె బాధలుజెందక-బయలైయున్నప్రభుత్వమిది ॥వీ॥
అటుయిటుకదలని గోటుమిటులాడని - పటుతరమైనవిధానమిది
కిటుకులమారి విలాసపుబెరుకకు కీలకమొసగని స్థానమిది ॥వీ॥
ఔనని కాదని కలహములాడెడి - మానవులకు అనుమానమిది
పూనికతో నిశ్చలసుజ్ఞానము - బొందినతుదితీర్మానమిది ॥వీ॥
మతములగాధల వ్యతిరేకంబుల - గతిగని విస్మయమందడిది
సతతముసమ్మతమై యతులితమై - సర్వసమత్వంబైనదిది ॥వీ॥
ఇమ్ముగవర్ణాశ్రమధర్మంబుల - కెన్నడుదొరుకని సదనమిది
కొమ్ములుదిరిగినపండితులెందరో-దిమ్మరబోయినకదనమిది॥వీ॥
సూటిగగన్గొన రెప్పపాటులో - నీటుగగన్పడు చోద్యమిది
కోటివిద్యలవి కూటికొరకెయని-ఘాటిగచాటినవాద్యమిది ॥వీ॥
పూర్వజన్మకర్మంబులలోబడి - పౌరలెడికథలకుదూరమిది
సర్వవేదవేదాంతంబులలో-సారంబైన విచారమిది ॥వీ॥
జపములు తపములు వ్రతములు క్రతువులు-
సంధ్యలు స్నానము లరయదిది
ఉపములు నెపములు విఫలసఫలములు-
ఓర్పులునేర్పులు మురియదిది ॥వీ॥
కన్నులప్రక్కను వ్రేళ్ళిడి బొమముడి- వెన్నెలలోగనరానిదిది
వెన్నెలవెలుగున వెలగపండుపలె - వెదకుట దుర్లభమైనదిది ॥వీ॥
కోహంకత్వంద్వయ మేకంబని - కూతలుగూసిన రానిదిది

నాహం దేహోనేంద్రియతతియని-ఊహాలు జేసిన పోనిదిది ॥వీ॥
ఘోరభయంకరమారిపిశాచము-నోరిడి మ్రింగగరానిదిది
నారదరుక్మాంగద మహనీయులు నతులొనరింపగలేనిదిది ॥వీ॥
తొలకరిమొకవుల సంపదలనుగని-కులికెదరేమని అడుగదిది
కలిమియులేమియుకావడికుండల-వలెచలనములనినుడువదిది॥వీ॥
కలకాలంబీజన్మములెత్తెడి - కష్టపరంపర లరయదిది
తొలినే జేసిన ప్రారబ్ధంబని - కలవరపడిచింతించదిది ॥వీ॥
తరుగని పెరుగని విరుగని కరుగని-ఎరుగనిజరుగని పూర్ణమిది
ఇరుగనిఒరుగనిమరుగని మొరుగని-అరుగనిదివ్యసువర్ణమిది ॥వీ॥
పాపపుణ్యములు బంధమోక్షములు-పగుప్రతిష్ఠలుగోరదిది
చూపులురూపులుప్రాపులుదాపులు - రేపులుమాపులు జేరదిది॥
సత్తుచిత్తుఆనందామృతములు - జడదుఃఖంబులు బొందదిది
చిత్తవికారదురాలోచనలకు - చిక్కులపాలై చెందదిది ॥వీ॥
తానే నేనని నేనేతానని - తానే తానని తెలియదిది
లేనిదిపోనిదిరానిది కానిది - నేనన వీతే లేనిదిది ।వీ॥
ఎరుకతోవచ్చినగారడిజగమీ - మెరుకతోబోనని తెలియదిది
పరిపరివిధముల బడిప్రార్థించిన-ప్రత్యక్షముగాబోనిదిది ॥వీ॥
లేనిమెరుక తనలోనజనించుట - లేనేలేదని తెలుపదిది
మానితముగ యిదిబట్టబయలని యను ।
మాటనుసైతము నిలుపదిది ॥వీ॥
మంత్రత్రయగోప్యార్థంబులలో - మర్మంబైన అభేద్యమిది
యంత్రతంత్రములకందనిగురుచర-ణాంబుజసేవకుసాధ్యమిది ॥వీ॥
కలలోదోచిన దేహాపుచాదమె - ఇలలోగన్పడు చిత్రమిది
చెలువుగపంచదశాక్షరములలో-చేరి చరించెడి సూత్రమిది ॥వీ॥

ఎరిగెడిమూలము లేని శరీరం - బేమిటికను ప్రశ్నార్థమిది
తరుచుగ షోడశ పరిశోధించిన - తాత్పర్యపు పరమార్థమిది ॥వీ॥
ఏదియుగాదిది తెలియగ వశమా - ఏమో హామ్మను సాజ్ఞయిది
వాద భేదములకందనిద్వాదశి - భావములో గలప్రజ్ఞయిది ॥వీ॥
ధర యినగంటి పున్నయదాసుడు - తరచితరించినజ్ఞానమిది
మరువక నిత్యముచల్లమాంబతన - మదిస్మరియించెడిధ్యానమిది ॥వీ॥
అరమరలేక యె అప్పికట్లపుర - మందున దొరకెడి రత్నమిది
పరిపూర్ణాచల తారావళియిది - పరమపవిత్రంబైనదిది ॥వీ॥

48. కీరవాణిరాగము - అటతాళము

పరగ రజ్జుసర్పభ్రాంతి ప్ర-పంచమెల్ల నబద్ధము
మరు మరీచిక భ్రాంతిగా సం-సారమెల్ల నబద్ధము ॥ప॥
స్థాణుపురుషభ్రాంతిగా యీ - జగములెల్ల నబద్ధము
కాన నిద్ర దివంపుభ్రాంతిగ-కర్మలెల్ల నబద్ధము ॥ప॥
శుక్తి రజతభ్రాంతిగా యీ - చూపులెల్ల నబద్ధము
ముక్తి జూపగ లేని శాస్త్రపు - సూక్తులెల్ల నబద్ధము ॥ప॥
ధరణి శ్రీయినగంటిపున్నయ - దాసుబుట్టుటబద్ధము
వరలు పాటిబండ్ల వీరయ - గురుడుగిట్టుటబద్ధము
అరయగా వీరో జిగురుడు - తరలిపోవుటబద్ధము
తరముగాదిక తెల్పుటకు యీ - తత్వమెల్ల నబద్ధము ॥ప॥

49. శంకరాభరణరాగము - అటతాళము

ఆనందమానంద - మానందమాయె
ఆనందపూర్ణ బ్ర - హ్మానందమాయె ॥ఆ॥
వేదశాస్త్రంబుల - విధులువిడిపోయె ।
వాదభేదంబులు - వర్జంబులాయె ॥ఆ॥

స్నానసంధ్యాద్యను - ష్టానాలు లేవాయె ।
దానధర్మము లంత - ర్థానంబులాయె ॥ఆ॥
తారకసాంఖ్యాలు - తారుమారై పోయె ।
కోరి అమనస్కాలు - దూరంబులాయె ॥ఆ॥
ఎరుక మరుపులు రెండు - యేమిలేవాయె ।
పరిపూర్ణమే వట్టి - బట్టబయలాయె ॥ఆ॥
ఏమేమొ ఆయె నిం - కేమేమొ ఆయె ।
ఆమాటవచియింప - అతిగోప్యమాయె ॥ఆ॥
పున్నయ్యదాసుని - బోధవినుటాయె ।
చెన్నలరు వీరగురు - సిద్ధాంతమాయె ॥ఆ॥
పదహారువాక్యాల - పరతత్వమాయె ।
సదయుఁడౌ వీరోజి - సామ్రాజ్యమాయె ॥ఆ॥

50. హిందోళరాగము - చాపుతాళము (భక్తజనసంకల్పము)

పూలు వేసెదము।పున్నయ్యగురుని-పూజచేసెదము ॥మల్లెపూ॥
నాలుగువేదాల - మూలముజగమింద్ర । జాలమని తెల్పి - జాడదెలిసి
మేలైనచేమంతి - పూలు సన్ననిజాజి। పూలు పచ్చగులాబి - పున్నాగ సంపెంగ ॥పూలు॥
ధరణిలోజనులకు-గురుడేదైవంబని । పరమప్రమాణంబు - గురుతుబెట్టి
వరకుందమందార - వకుళాబ్జజంబీర । కరవీరనారంగ - మరపొన్న చెంగల్వ పూలు ॥మొల్లపూలు॥
కులగోత్రములగాధ-తలపెట్టి చెడగొట్టి । కలహావాదంబుల - కట్టుకథలు

కలనైన దలచక - కలిమాయ సంసార జలనిధి దాటించె -
జన్మరాహిత్యునకు ॥పూలు తుమ్మిపూలు॥
తంటాకోరులుగూసె - కొంటెకూతలతోడ । అంటుసొంటులేక-
కంటులేక
అంటశక్యముగాని-మింటికవ్వలను ము । క్కంటినిగనుకొన్న -
ఘనరాజయోగికి ॥పూలు జాజిపూలు॥
ఆధారస్వాధిష్ఠా - నాది కమలంబుల । శోధించి సాంఖ్యార్థ -
సూత్రములను
బోధించి దశవిధ - నాదబ్రహ్మానంద । సౌధంబునకు జేర్చె -
శాశ్వతానందునకు ॥పూలు పొన్నపూలు॥
ఆరూఢిగా గంగా - యమునా సరస్వతీ ।
తీరముల్ దాటించి - తెరవు మార్చి ।
కోరికతో ముక్తి - ద్వారమునకు మంచి ।
దారి జూపించిన - తారక బ్రహ్మకు ॥పూలు పొగడపూలు॥
పరతత్వ మసివాక్య - పరమ రహస్య సం ।
భరిత జీవబ్రహ్మ - భావ మరసి ।
కరుణించి భక్తులను - గాంచి అమనస్కార్థ ।
సరణిదెల్పెడిమోక్ష-సామ్రాజ్యమూర్తికి॥పూలు మొగలిపూలు॥
వచియింపరానట్టి - వాచామ గోచర ।
సుచరిత్ర గోప్యార్థ - సూత్రములను ।
వచియించి బయలులో - బయలు నిర్భయులైన ।
అచల పరిపూర్ణ బ్ర - హ్మానంద భోగికి ॥పూలు బంతిపూలు॥
వీరోజి గురువరుని - జేరి ఐక్యంబైన ।
వీర గురువర్యుని - ప్రియ శిష్యుడై ।

కారణుడై అప్పి - కట్ల పురంబున ।
జేరి భక్తులబ్రోచె-శ్రీపరమహంసకు ॥ పూలు రత్నాలపూలు॥
అవనిలో శ్రీ చల్ల - మాంబా హృదయేశుడై ।
భవబంధములు ద్రుంచె - పరమగురుడై ।
వివరించి శిష్యులకు - విరివిగ పరమార్థ ।
వివరము లందించె- వేదాంత వేద్యునకు ॥పూలు అపరంజిపూలు॥

51. జంఝూటి రాగము - ఏకతాళము

హారతిదిగో గురువరా - సూరిజన సుధాకర।మంగళారతిదుగో గురువరా॥ రారామముబ్రోవగురు-రాజశేఖరా । ఘోరకలుష విదార - కారుణ్యసాగర ॥హా॥
వేదశాస్త్ర విచారణా-విమల దివ్య కారణా-చతుర్వేదశాస్త్ర విచారణా॥వాదామామీదదయ-రాద దేమిరా।సాధుహృదయ విహార - సకలలోకాధార ॥హా॥
నిను భజించుచుంటిమి । నిన్నె నమ్ముకొంటిమి - మది - నిను భజించుచుంటిమి॥ వినవూ మామనవి కా-రణమ దేమిరా।ముని జనపోషణ - మోక్ష సంభాషణ ॥హా॥
చెంత జేరినాముర । చింతలణచవేమిర - నీ చెంత జేరినాముర॥ ఇంతబలవంతమగు - పంతమేలరా । శాంతసద్గుణశీల - సద్భక్త పరిపాల ॥హా॥
దివిజసన్నుతవర్తనా । దివ్యమంగళ కీర్తన - వర - దివిజసన్నుత వర్తనా॥ అవని యినగంటి వు - న్నయ్యదాసుని।భవబంధమణచిన - వరవీరయార్యేంద్ర ॥హా॥

52. మధ్యమావతి రాగము - అటతాళము

హారతిదుగో గురువరా।కర్పూర మంగళ-హారతిదుగో గురువరా॥

హారతిదుగో గురువరా ఆ - ధారసరసీరుహము మొదలుగ
మేరుశిఖరమువరకుదిరిగే - తీరుగల వరహారమంగళ ॥హా॥
పంచరంగులమేడలో ని - ర్మించియున్న గవాక్షమందున
మించిగన్పడుచుండుజ్యోతిని-గాంచగలమోహారతిమంగళ ॥హా॥
దండిగా పదిరెండురేకుల - పుండరీక మునందు వెలువడు
చుండు దశవిధనాధములువిను-చుండగలముత్యాలమంగళ ॥హా॥
మండలత్రయభాగమున మా-ర్తాండపావక చంద్రకాంతుల
మొండుగా వెలిగింపగలచిద - ఖండమారత్నాలమంగళ ॥హా॥
పంచభూతంబులను సమముగ - పంచబడినప్రపంచచిత్రము
చంచలంబనియెరుక మకుపుల - ప్రుంచగలవజ్రాలమంగళ ॥హా॥
ధరణి శ్రీ యినగంటిపున్నయ-దాసు నేలిన వీరిగురువరు
పరమగోప్య స్వానుభవ సం - భరితమా పరిపూర్ణ మంగళ ॥హా॥

53. ఆనందభైరవి రాగము అటతాళము

శ్రీవిష్ణుశ్రీసూర్య - శ్రీయాజ్ఞవల్క్యార్యా ।శ్రీజనకరాజేంద్ర-
శ్రీశుకులకు ॥ సేవించి సాందీప - శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ ।శ్రీయర్జు
నోద్ధవ-శ్రీవేమనలకు॥
పరిపూర్ణ జయమంగళంసదా - పరతత్వశుభమంగళం ॥శ్రీ॥
రాజిల్లు శ్రీధర - ప్రభువర్యులకు పూర్ణ ।
తేజుడౌశివరామ - దీక్షితులకు ।
రాజతానాగేశ్వ - రాచార్యవర్యులకు ।
రాజశేఖరులకు - రామజోగులకు ॥ప॥
రామకృష్ణార్యులకు - రంగరాజార్యులకు ।
లలిత చిట్టెంశెట్టి - లక్ష్మణులకు ।
శ్రీమాన్యుడౌ జమిలి - శేషయాచార్యులకు ।

ప్రేమించు పులహారి - పీఠ్దేశికులకు ॥ప॥
వరపాటిబండ్ల స - ద్వంశీయుడై వెలయు ।
వరవీరయార్యేంద్ర - స్వాములకును ॥
ధరణి శ్రీయినగంటి - వరపున్నయార్యేంద్ర ।
వరచల్లమాంబ స - ద్గురుదంపతులకు ॥ప॥
కమనీయమౌ అప్పి - కట్లపుర వరములో
విమలపరిపూర్ణ గురు - పీఠమునకు ।
అమితాచలానంద - సమితిసద్భక్తులకు ।
అఖిలప్రపంచప్రజా - నీకమునకు ॥ప॥

54. శ్రీరాగము - చాపుతాళము

తలుపుదీయవె భామామణిరో ।
తలవాకిట నేను - నిలువజాలనె రమణీమణిరో ।
తలుపుదీయుటకొరకు - పలుసార్లుబిలచినను ।
పలుకనేవలుకవైతివి - కలికిచిలుకలకొలికి ॥త॥
తలుపుదీయను చిన్నవాడా ।
నీతోడనాకు-పలుమాటలేల వన్నెగాడ ।
పిలిచినంతనె నీతో - పలికి పనిబూనిలేచి
తలుపుదీయుటకేమి - వలపు ఒయ్యారిగాడా ॥తలు॥
ఆరుమేడలుదాటి - అపరంజిమేడదాటి ।
మేరుగిరి గుహాకునిన్ను - జేరశ్రమజేసివచ్చితి ॥త॥
జారచోరులవంటి - కూర్పరుడవేమొ నీవు ।
మేరుగిరిగుహాకువచ్చిన - తీరుదెల్పకయున్న ॥తలు॥
పడియున్నకోడెత్రాచు - పడిగపై గొట్టిలేపి ।
పడివడిగ దానివెంట - నడచివచ్చితిత్వరగా ॥త॥

గడమీాదగారడివాని - గతి యింద్రజాలుడవేమొ ।
వడిత్రాచుబాముసుజూచిన - వార్త దెల్పకయున్న ॥తలు॥
మూాడుపేటలబంగరు - త్రాడుపై కెక్కి దుమికి ।
ఏడైమమూాలల బావిలో - కోడె త్రాచునుగంటి ॥త॥
మోడివేసెడి పాముల - వాడవై యుంటివేమొ ।
త్రాడుపైకెక్క గలిగిన - జాడ దెల్పకయున్న ॥తలు॥
ముందుగ మనసు దృష్టి - బంధించి బీజాక్షరములు ।
సంధించి త్రాడుబట్టి - జరిగి పైకెక్కి వచ్చితి ॥త॥
గ్రంథాలుజూచి చెప్పే - కపటవేదాంతివేమొ ।
సంధించినబీజాక్షరముల - సరణిదెల్పకయున్న ॥త॥
గురుపాద సేవజేసి - గురుని యుపదేశమంది ।
పరమరహస్య మంత్రము - స్మరియించి సిద్ధి బొందితి ॥త॥
గురువాజ్ఞలేక శిష్యుల - గూర్చిన శుంఠవేమొ ।
పరమరహస్యమంత్ర - పద్ధతి దెల్పకయున్న ॥తలు॥
పరమచండాలునివలె - గురువాజ్ఞ మీారలేదు।
పరమరహస్య మంత్రము - భద్రముగ దాచుకొంటి ॥త॥
గురు సంప్రదాయము లేని - కొంటె గురుశిష్యుడవేమొ ।
గురుపీఠాధ్యక్షుడైన - గురునిదెల్పకయున్న ॥తలు॥
గురుసంప్రదాయము గల్గి - గురు పీఠాధ్యక్షుడైన ।
ధరణి యినగంటి వున్నయ - గురుని ప్రియశిష్యుడను ॥త॥
వర పాటిబండ్ల వీరయ - గురుసార్వభౌమేంద్రుని ।
కరుణచే నీపైనాకు స్థిరమైనప్రేమ గలిగె ।
తలుపుదీసితి చిన్నవాడా । భయమేమిలేదు ।
తలపేమొ దెల్పు వన్నెగాడా॥

55. భూపాలరాగము - అటతాళము

మేలుకో యిదివరకే - కాలమెల్లను గడచె ।
కీలకము గుర్తించి మేలుకో ।
ఫాల నేత్రము దెరచి - పాపిష్టి జన్మకు ।
మూలము లేదని మేలుకో - మనసా మేలుకో ॥మే॥
రాగాంధకారంబు - బోగొట్టు జ్ఞానంపు ।
వేగుచుక్క బొడిచె మేలుకో ।
బాగుగ తెలవారి - ప్రణవ నాదంబనే ।
డేగకోడి గూసె మేలుకో - మనసా మేలుకో ॥మే॥
ఆధార స్వాధిష్ఠా - నాది కమలంబుల ।
సాధించి పెకలించి మేలుకో ।
శోధించి దశవిధ - నాదబ్రహ్మానంద ।
సౌధమున నివసించి మేలుకో మనసా మేలుకో ॥మే॥
దండి త్రికూటాద్రి - నిండు పున్నమనాటి ।
పండువెన్నెల జూచి మేలుకో ।
ఎండమావులవలె - యుండే ప్రపంచము ।
ఉండిలేదని తెలిసి మేలుకో మనసా మేలుకో ॥మే॥
అండపిండాండ బ్ర - హ్మాండ భాండంబుల ।
నిండు బయలును జూచి మేలుకో ।
ఖండాఖండములుగ - గనుపించే యెరుకను ।
ఖండించి విడనాడి మేలుకో మనసా మేలుకో ॥మే॥
తరుగు పెరుగులుగల - ఎరుక మార్గంబులో ।
మరల జన్మము గలదు మేలుకో ।
తరుగు పెరుగులు లేని - పరిపూర్ణ మార్గములో ।

తిరిగి జన్మము లేదు మేలుకో మనసా మేలుకో ॥మే॥
భువిని శ్రీ యినగంటి - పున్నయ్యదాసుని ।
సువిచారార్థము దెలిసి మేలుకో ।
భవరహితుడా పాటి - బండ్ల వీరయగురుని ।
శివజీవైక్యం బెరిగి మేలుకో మనసా మేలుకో ॥మే॥

మత్తకోకిల : చంద్రసారతుషారశారద-చంద్రికాఘనసార దే ।
వేంద్రఘోటకకల్పభూజమ-హేశశైలవటీర నా ।
గేంద్రరాజమరాళహీరసు-రేభసన్నిభసద్యశ ।
స్సాంద్రశోభితచెఃచురామయ-చౌదరీంద్రసుధీమణీ.

స ం పూ ర్ణ ము

—(ం)—

గురుస్తవము

శ్లో॥ విష్ణుం శూర్యం యాజ్ఞవల్క్యం । జనకత్స్మాపతింశుకం । సాందీప నింకృష్ణమూర్తిం । అర్జునోద్ధవవేమనాన్ । శ్రీధరం శివరామార్యం । నాగేశ్వరగురూత్తమం । శ్రీరాజశేఖరాచార్యం । రామజోగీంద్ర దేశికం । రామకృష్ణ సదాచార్యం । రంగరాజార్య సద్గురుం । లక్ష్మణార్య సదాచార్యం । శేషయాచార్య సద్గురుం । శ్రీపీరోజిఋషిశ్రేష్ఠం । వీరయార్యేంద్ర సద్గురుం । పున్నయార్య సదాచార్యం । పూజయామి నిరంతరమ్॥

గురుపీఠస్తవము

శ్రీ సచ్చిదానంద పూర్ణస్వరూపం - నిరాకారదీపం । మిథ్యాప్రపంచాతిరిక్తం-నిరంతాస్తి భాతిప్రియత్వం । మాయాశబళిత ప్రభాసం - సదాభాసకూటస్థవాసం । సర్వమత సమ్మతార్థ ప్రభావం – నిరాకాశపరిపూర్ణభావం । సహజా మనస్కానుభవ సూత్ర తాత్పర్యలక్ష్యం – సదాచార సౌభాగ్య దీక్షం । వర సాంఖ్యయోగార్థ భావప్రదానం - త్రిలోకప్రధానం । తారకానందవాచ్యార్థ లక్ష్యార్థ దీక్షావిశేషం - చతుర్వేద శాస్త్రాంతరార్థ ప్రభూషం । ఖేచరీ భూచరీ షణ్ముఖీ శాంభవీ మధ్యముద్రావలోకం – సదాచార సంచార వరశిష్యలోకం । కుండలీ మండితాఖండ తేజః ప్రదేశం – మహాకోటి సూర్యప్రకాశం । లంబికాబంధనోపేత పద్మాసనాసీన చిన్ముద్రలీలా వినోదాంతకాశం – దయాసత్య శౌచాలవాలం । నియమాసన ధ్యాన యమధారణ సమాధిముఖదివ్య యోగాష్టకాం ×

ప్రకాశం - నభస్థాన పూర్ణప్రవేశం। శాశ్వతాశాశ్వత పదార్థ పరిశోధన సుతర్కవాదం - మనోన్మన్యనంత ప్రమోదం। ఇహలోక పరలోక ఫలభోగవైరాగ్యశీలం - జగత్సృష్టి పరిపోషణలయార్థ ఖేలం। శ్రద్ధాసమాధాన శమదమతితిక్షోపరతి షట్కసంపద్వికాసం - చిదాభాస భ్రూమధ్య లీలావిలాసం। మోక్షేప్సితాలోచనార్థ ప్రకీర్ణం - నిరాలంబ నిర్నిద్రపూర్ణం। స్వరశాస్త్ర పరిశీలనాధార మహిమా విశేష ప్రభావోక్త సత్కాలదుష్కాల ఫలనిర్ణయానందఘోషం - గురోర్వాక్య శాస్త్ర ప్రమాణానుభవ చిత్రవేషం। ఛాయా పురుషలక్షణ విశేషసుజ్ఞాన మహిమాసహిత మృత్యుకాలప్రబోధం - దురాలోచనాసక్త మానసనిరోధం। దూరశ్రవణ దూరదర్శన జలస్తంభనాకాశగమనాన్య కాయప్రవేశాద్య దృశ్యప్రయోగానుభవ యోగసూత్రం -పరబ్రహ్మజీవైక్య సుజ్ఞాననేత్రం। దోషద్వయ గుణత్రయ చతుర్విధవిదుఃఖ పంచభ్రమవికార షట్కవ్యసన సప్తకసమూల హరణం - మహాఘోర సంసారవారాశి తరణం। త్రిపుటిత్రయ రహస్య సమ్మేళనానంద పరమార్థ సామ్రాజ్య పట్టాభిషేకం - దివాకర శశాంకాగ్ని మండల విలోకం। షట్చక్ర మధ్యస్థితాధ్యక్షకానంద సాన్నిధ్యపూజా విధాన ప్రయోజక మహాయోగ సాధకసమర్థ ప్రభుత్వం- పరాత్పరసుదర్శనఘనత్వం। విలసత్సహస్రార సరసీరుహాంతస్థ వర సూక్ష్మరంధ్రో పరిస్థాన సచ్చంద్రికాబాహ్య మధ్యస్థిత వ్యర్థ బాహ్యప్రకాశార్థ సందర్శనానంద మోక్షం - మహాభక్తసంరక్షపక్షం। నిర్లేపనిస్సంగ నిర్మోహనిష్కామ నిష్కంపనీరంధ్ర నిర్భంగ నిర్భిన్నగాత్రం - సుషుప్త్యంతర సుషుప్తి చిత్రం।అష్టా

క్షరీప్రణవపంచాక్షరీ యోగబీజాక్షరీవాక్య పూర్ణాక్షరీ ద్వాదశీ షోడశీ పంచదశ్యాదిపూర్ణ ప్రబోధోప దేశాధికారం – పునర్జన్మరాహిత్య యుక్తిప్రచారం । సత్సంప్రదాయాధికారార్థ శ్రీవిష్ణు శ్రీసూర్య శ్రీయాజ్ఞవల్క్యార్య శ్రీజనక రాజేంద్ర శుక యోగి సాందీపనిమహాత్మశ్రీకృష్ణమూర్త్యర్జునోద్ధవ సదాచార్య వేమన మహాయోగిశ్రీధరగురుశ్రేష్ఠ శివరామగురు దేవనాగేశ్వరాచార్య – శ్రీరాజశేఖర సదాచార్య శ్రీరామయోగీంద్ర – శ్రీరామకృష్ణార్య శ్రీరంగరాజార్య శ్రీలక్ష్మణాచార్య శ్రీశేషయాచార్య పీరోజిఋషివర్య శ్రీవీరయార్యేంద్ర కారుణ్యవిస్తార వేదాంత గోప్యార్థభావప్రవాహం-సదానంద ఇనగంటి పున్నయ్యా గురుసార్వభౌమేంద్రపీఠం । భజేహమ్ భజేహమ్ భజేహమ్.

అప్పికట్ల బాపట్లతాలూకా, గుంటూరు జిల్లా.	ఇట్లు శ్రీమతి ఇనగంటి చల్లమాంబ

శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయార్యగురువరేణ్యులవారి ధర్మపత్ని.

ఓమ్.

శ్రీ సద్గురు పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ మదఖండ సచ్చిదానంద స్వరూపులైన శ్రీ ఫీరోజి ఋషీశ్వరులవారి పీఠస్థులగు శ్రీ సంకా ఉపేంద్రరావు గురువర్యులవారు నాకొసంగిన శ్రీ సద్గురు పీఠాధికారమును, శ్రీ శివరామ దీక్షితులవారి పీఠస్థులైన శ్రీ సచ్చిదానంద వెంకటేశ్వరస్వామివారు నా కొసంగిన పరిపూర్ణబోధాధికారమును శ్రీ పాటిబండ్ల వీరయార్యగురువరేణ్యులవారి సుసంకల్పముగా భావించి నేను స్వీకరించియున్నాను.

ఇట్లు

అప్పికట్ల ఇనగంటి పున్నయ్య చౌదరి

గురుపరంపర

శ్రీమదఖండ సచ్చిదానంద పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మ

స్వరూపులైన

ఉపనిషద్బ్రహ్మ

సనక సనందనులు

శ్రీ సాందీపులవారు

శ్రీ కృష్ణభగవానులు

శ్రీధరస్వాములు

1 శ్రీ రంగరాజాచార్యులవారు	2 శ్రీ॥ శి॥ రా॥ దీ
శ్రీ చిట్టెంసెట్టి లక్ష్మణార్యులు	శ్రీ॥ కం॥ అ॥ రా॥
శ్రీ జమిలి శేషయ దేశికేంద్రులు	శ్రీ॥ ప॥ సీ॥ స్వా॥
శ్రీ పులహరి వీరోజి ఋషివర్యులు	శ్రీ॥ భా॥ కృ దా॥
శ్రీ పాటిబండ్ల వీరయార్యగురువర్యులు	శ్రీ॥ వీ॥ ల॥ దే॥
శ్రీ ఇనగంటి పున్నయ్య గురువరేణ్యులు	శ్రీ॥ స॥ వెం॥ స్వా॥

ఇట్లు

ఇనగంటి చల్లమాంబ

(పున్నయ్య గురువరేణ్యులవారి సతీతిలకము)

అప్పికట్ల

ముక్తికాంతావిలాసము

తత్వములు

గ్రంథకర్త:

శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయ్యాచౌదరి,

అప్పికట్ల.

కృతిసమర్పణము

సీ॥ ద్వయదోష రహితమై ¯ ద్వైతమద్వైత వి
శిష్టంబులిమిడిన ¯ చిత్రపథము।
సకల వేదాంతవి ¯ స్తారసారార్థ తా
త్పర్య సంయుతమైన ¯ తత్వపథము।
నిఖిల చరాచరా ¯ నీకోద్భవస్థితి
లయములజేరని ¯ నియమపథము।
నిరోక నిర్లేప ¯ నిష్కామ నిష్కంప
నిర్భంగమైనట్టి - నిత్యపథము

గీ॥ మీకడను వీరగురుడెరిగి ¯ నాకొసంగి
యుండెగావున పరమగు ¯ రుండవైన।
తమకొసంగితి ముక్తికాం ¯ తావిలాస।
కృతిని పులహారి పీరోజి ¯ ఋషివరేణ్య॥

ఇట్లు

అప్పికట్ల. ఇనగంటి పున్నయ్య చౌదరి

విజ్ఞప్తి

ఆర్యులారా !

శ్రీ రంగరాజాచార్యులవారి పీఠస్థులును శ్రీ శివరామదీక్షితులవారి మార్గస్థులైన శ్రీ పీరోజి ఋషివర్యులవారి మతాది పతులగు పులహారి పీరోజిబాబు గురువర్యులవారొసంగిన గురూపదేశాధికారమును శ్రీ వారి పీఠస్థులగు శ్రీ సంకా ఉపేంద్రరావు గురువర్యులవారొసంగిన సద్గురు పీఠాధికారము శ్రీ శివరామదీక్షితులవారి పీఠస్థులును శ్రీ రంగరాజాచార్యులవారి మార్గస్థులగు శ్రీ సచ్చిదానంద వెంకటేశ్వర స్వామివారొసంగిన పరిపూర్ణ బోధాధికారమును నేను మదీయ దేశికేంద్రులైన శ్రీ పాటిబండ్ల వీరయార్యగురువరేణ్యులవారి సుసంకల్పముగా భావించి అతిభక్తితో స్వీకరించి యున్నాడను. మరికొందఱు సనాతన సాంప్రదాయ సద్గురు పీఠస్థులగు అవధూతలును పరమహంసలు మున్నగువారు నాకొసంగిన జ్ఞానాధికారపత్రికలనేకము లున్నను గ్రంథ విస్తరభీతిచే అట్టి పత్రికలిందు ప్రకటింప జాలనయితిని.

ఇట్లు

అప్పికట్ల శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయ్యా చౌదరి

తొలి పలుకు

మహాశయులారా!

నేనీ ముక్తికాంతావిలాసమను గ్రంథము నచ్చొత్తించుటకై కొందరు భక్తాగ్రేసరులు నన్ను త్వరపెట్టుటచే తిరిగి సవరణ జేసికొనుటకు సావకాశము లేనివాడనైతిని. యీ గ్రంథమును వ్రాయుటలో వ్యాకరణము ననుసరించి మార్పు జేయకుండుటయే గాక కొన్ని కొన్ని స్థలములందు సంధులను విడదీయుట కల్పుట మున్నగు సందర్భములలో పండితులకే గాక పామరులకు సైత మర్థమగునట్లు మాములుగా ప్రచారంబుననున్న పద్ధతి ననుసరించితిని. అంతియేగాని వ్యాకరణమును జవదాటినవాడనని భావింపవలదు. మరియు నేనీ గ్రంథమునం దెచ్చటను ఒకమతమును, ఒకసంఘమును, ఒకవ్యక్తిని గురించి యేవిధమైన నిందారోపణము జేసియుండలేదు. కాబట్టి కవి యభిప్రాయము మరుగైయుండుటవలనగాని, సామాన్య దృష్టితో జూచుటవలనగాని, మరి యేవిధముననైనగాని, యట్టి భావ మేమహనీయులకైన స్ఫురించెనేని వారికొఱకు నేనిదే క్షమాపణము గోరుచున్నాడను.

ఇట్లు

అప్పికట్ల   శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయ్య చౌదరి

శ్రీ పున్నయ్య గురుస్వాముల శిష్యులు

శ్రీ ఇనగంటి పిచ్చయ్య చౌదరిగారు

అప్పికట్ల

ఓమ్

శ్రీ రామచంద్రా నుగ్రహా శ్రీ వీరగురు పరబ్రహ్మణేనమః

ముక్తికాంతా విలాసము

౧. కీరవాణి రాగము - అటతాళము

జిలుగుబంగరు పువ్వులద్దిన - జీరగట్టిన చిన్నది ।
తళుకు బెళుకు పురాణిపైటను-దాల్చి మెరయుచునున్నది ॥జి॥
రత్నములు ముత్యములు గూర్చిన -రవికె దొడగిన చిన్నది ।
రత్నమయ సింహాసనంబున - రాజ్యమేలుచు నున్నది ॥జి॥
అందచందము లందుతానే - అతిశయంబగు చిన్నది
మందమతులగు మానవులతో - మాటలాడక యున్నది ॥జి॥
జగములెల్ల నశించిపోయిన - శాశ్వతంబగు చిన్నది ।
తగినపురుషుడు లేకతనలో - తాను చింతిలుచున్నది ॥జి॥
వేదశాస్త్ర పురాణగాథల - వివరమెరిగిన చిన్నది ।
వాదభేదము లాడుచుండెడి - పండితులగన నన్నది ॥జి॥
స్నానములు సంధ్యలును తపములు-జపములెరిగిన చిన్నది ।
మానసంబున శుద్ధిలేని _ మాటలను విన నన్నది ॥జ॥
దానధర్మ పరోపకార వి-ధాన మెరిగిన చిన్నది ।
జ్ఞానహీనుల కర్మమార్గము - కంటకంబను చున్నది ॥జి॥

హెచ్చుగా యోగములు ముద్రలు - మచ్చులెరిగిన చిన్నది
సచ్చిదానందం బెఱింగని - స్వాములను గన నన్నది ॥
తీర్థయాత్రలు తిరిగి తిరిగి - డిమ్మదిరిగిన చిన్నది।
సార్థకంబగు గురునిపాదమె - తీర్థమని కూర్చున్నది॥
శాస్త్ర మనుభవ మెరుగకుండిన - సరకుజేయని చిన్నది ।
శాస్త్రదృష్టము గురునివాక్యము -స్వానుభవమై యున్నది ॥
ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ - దాసుజేరెద నన్నది ।
వరలుపాటి బండ్లవీరయ - గురుని తోడనుచున్నది ॥జిలుగు॥

౨. నాదనామక్రియ రాగము - అటతాళము

మల్లె మొగ్గల చీరగట్టి - తెల్లజాజిపూలుజుట్టి - చల్లని పన్నీరుచేపట్టి । ఓ హొయలుమీరిన చిన్నదానా । వల్లభుని పేరు దెల్పవే ॥మ॥

తెల్లపట్టు తలకుజుట్టి - నల్లకస్తురి బొట్టు బెట్టి - అల్లిబిల్లిగ ఉంగరాల్ బెట్టి।ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా - పెల్లిగాని కన్నె పడుచునురా ॥తె॥

నిన్నుగన్న తల్లియెవతె - నిన్నుగన్న తండ్రియెవడు- తిన్న గాయోచించి చెప్పవే - ఓ హొయలుమీరిన చిన్నదానా - ఉన్నది యున్నట్లుబల్కవే ॥మ॥

నన్నుగన్న తల్లిలేదు - నన్నుగన్న తండ్రిలేడు _ నన్నునేనే కన్నదాననురా। ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా । ఉన్నమాట విన్నవించితిరా ॥తె॥

కులమదేదో గోత్రమేదో - పిలువదగిన పేరుయేదో-నిలచి యుండే కాపురంబేదో । ఓ హాయులు మీరిన చిన్నదానా। చలముమాని తెలియపరచవే ॥మ॥

కులముగోత్రము లేమిలేవు - పిలువదగిన పేరులేదు-నిలచి యుండే కాపురములేదు । ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా । స్థలము గాని స్థలము మాయూరు ॥తె॥

వింత వింతలమారిదానా - సంతసంబు కోలుపోయి - చింత జెందే కారణంబేమే। ఓ హాయులుమీరిన చిన్నదానా। వంత గించక అంతుదెల్పవే ॥మ॥

అంతులేను పొంతులేదు - చెంతజేరే వాడులేక - అంతు లేని చింతగల్గెనురా। ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా। యింతకన్న వేరులేనురా ॥తె॥

కొమ్మరో నే నిన్నుజేర - తొమ్మిది కిటికీలమేడ - సొమ్ము పెట్టి కట్టి యుంటినిగా। ఓ హాయులు మీరిన చిన్నదానా। అమ్మివేసే విధము దెలియనుగా ॥మ॥

కుమ్మరి వారిండ్లకేగి - క్రొత్తకుండ యొకటిదెచ్చి - గుమ్మ మునకు గుర్తుబెట్టుమురా। ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా । అమ్మి వేసే విధము దెలియునురా ॥తె॥

పంచవన్నెల రామచిలుకను - పంజరంబులోననుంచి - పెంచి ముద్దు లాడుచుంటినిగా । ఓ హాయులు మీరిన చిన్న దానా । మించినభ్రమ వీడకుంటినిగా ॥మ॥

మంచి మల్లెపూలతోట - నుంచివచ్చే చల్లగాలి - కొంచా మాఘ్రాణించి రావోయి। ఓ సొగసుదీరినచిన్నవాడా। మించిన భ్రమ వీడిపోనోయి ॥తె॥

మూడుకాల్వల నీటిలోన - మునిగిమునిగి తేలితేలి - క్రీడ లాడే జాడగంటిని గా। ఓ హాయిలుమీరిన చిన్నదానా। జోడువిడచే బాటదెలియదుగా ॥మ॥

మేడిచెట్టుపైనయూగు - లాడుచుండే పండుటాకు - జాడ జూచి విడచిరావోయి। ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా। మూడు కాల్వలు దాటగలవోయి ॥తె॥

వరలు పాటి బండ్లవీరయ - గురువరేణ్యుని సాక్షిగా నీ - తెరవుజేర దలచియున్నానే। ఓ హాయిలు మీరిన చిన్న దానా। విరివిగానే మరులుగొన్నానే ॥మ॥

ధరణి (శ్రీ) యినగంటి పున్నయ-దాసుని యుపదేశమంది- తిరిగివచ్చి నన్నుజేరుమురా। ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా। స్థిర ముగా వరియించు కొందుమురా ॥తె॥

3. బేగడ రాగము - అటతాళము

హంస నడకలునడచు చిన్నది। అపరంజిబంగరు। హంస లను ముద్దాడుచున్నది॥

హంసనడకలు నడచుచిన్నది-హంసలను ముద్దాడుచున్నది। హంసలను చేపట్టకుండిన - హింసలొందుట సత్యమన్నది ॥హం॥

మెరుపుతీగెల వంటి చిన్నది । సొగసైనతోలకరి । మెరుపు-లను దిలకించుచున్నది॥

మెరుపుతీగెల వంటి చిన్నది-మెరుపులను దిలకించుచున్నది-మెరుపులను గమనించకుండిన-పరితపించుట సత్యమన్నది ॥హాం॥

రాగమాలిక దీయుచున్నది । పడిగలను విప్పిన । నాగుబాముల బట్టుచున్నది ॥

రాగమాలిక దీయు చిన్నది-నాగుబాముల బట్టుచున్నది ।
నాగుబాముల గొట్టకుండిన – నాశనంబే సత్యమన్నది ॥హాం॥

ఆరుమేడలుగనిన చిన్నది । పదినూర్ల పలకల । మేరుశిఖరం-బెక్కుచున్నది ॥

ఆరు మేడలు గనిన చిన్నది – మేరుశిఖరంబెక్కుచున్నది ।
మేరు శిఖరం బెక్కకుండిన – ఘోరనరకమె సత్యమన్నది ॥హాం॥

ఈడుజోడై యున్న చిన్నది । జలకంబులాడే । మూడు-కాల్వల నీదుచున్నది ॥

ఈడుజోడై యున్న చిన్నది-మూడుకాల్వల నీదుచున్నది।
మూడుకాల్వలు దాటకుండిన-ముప్పు జెందుట సత్యమన్నది॥హా॥

భాసురంబై యున్న చిన్నది। యినగంటి పున్నయ । దాసు-వాక్యము నమ్ముకొన్నది ॥

భాసురంబైయున్న చిన్నది-దాసువాక్యము నమ్ముకొన్నది।
దాసువాక్యము నమ్మకుండిన-దోసమొందుటసత్యమన్నది॥హా॥

సారవంతంబైన చిన్నది । (శ్రీ) పాటిబండ్ల । వీరగురుని జేర నున్నది ॥

సారవంతంబైన చిన్నది । వీరగురుని జేరనున్నది।వీరగురుని జేరకుండిన – వెతలుబొందుట సత్యమన్నది ॥హం॥

4. శంకరాభరణ రాగము – జంపె తాళము

ఎంత చిత్ర మెంత చిత్రము – నాగురునిబోధ – ఎంతచిత్ర – మెంత చిత్రము ॥ఎం॥

ఎంత చిత్ర మెంత చిత్రము – అంతులేని మహా విచిత్రము ।
అంతరంగము నందుగల – చింతలణచిన మూలసూత్రము ॥ఎం॥

ఒంటి స్తంభము బెట్టికట్టిన – యింటి లోపల నన్ను జేర్చి ।
కొంటె మొకముల భయము మాన్పి – తంటాదీర్చిన మూల సూత్రము ॥ఎం॥

రెండుకొండలపైన మెరయు – చుండే సన్నని బిలములోన ।
పండువెన్నెలగాయుచుండే-నిండుచంద్రునిజూపినసూత్రము ॥ఎం॥

మూడుకోవల పుట్టనుండి – దాడివెడలి కరువవచ్చే ।
కోడెత్రాచు పడిగమీద – కొట్టిచంపిన మూలసూత్రము ॥ఎం॥

నాల్గుత్రోవల రాజమార్గము –నడచేవిధము దెల్పి గుహలో।
వెల్గుచుండేజ్యోతిజూపి– వెతలుబాపిన మూలసూత్రము ॥ఎం॥

ఐదుమూటలు విప్పియిరవై – యైదుమూటలు గట్టిమొత్తము ।
పైదుజేసి మంత్రముచేత – మర్మము విడదీసిన సూత్రము ॥ఎం॥

ఆరుమేడలు దాటి పై బం - గారు మేడలోనున్న ।
నారీమణితో క్రీడలాడే - దారిజూపిన మూలసూత్రము ॥ఎం॥

ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ - దాసుజెప్పిన తత్వమందు ।
మరుగువిప్పి వీరగురుని-మహిమజూపిన మూలసూత్రము ॥ఎం॥

౫. నాదనామక్రియరాగము - ఆదితాళము

ఏ మండీ ఓ పండితులారా - ఏమి జెప్పెదరు ॥ఏ॥

మోమోటము లేక జెప్పిన - ముక్తిబొందెదరు
తామసించి చెప్పిన బల్ - తంటాల్ జెందెదరు ॥ఏ॥

వేదశాస్త్రము దేవుడే విని - పించె ననియెదరు ।
వేదములందరు జదువరాదని - విసుగుజెందెదరు ॥ఏ॥

సర్వవ్యాపకోహరియని - శాస్త్రాలనియెదరు ।
ఉర్విగట్టిన గుళ్ళలోహరి - ఉన్నాడనియెదరు ॥ఏ॥

విశ్వం నారాయణోయని - విధులుజెప్పెదరు ।
అశ్వముబట్టి యజ్ఞములోన - హాతముజేసెదరు ॥ఏ॥
పంచవింశతి తత్వముల ప్ర - పంచ మనియెదరు ।
పంచములంచు కొందఱమనుజుల - వంచనజేసెదరు ॥ఏ॥

ఒక్కడే దేవుడటంచు - బుక్కులు జెప్పెదరు ।
ఎక్కడెక్కడ పోలేరమ్మల - నెత్తుకొనియెదరు ॥ఏ॥

అజమంత్ర గాయత్రీయని - అర్థాల్ జెప్పెదరు ।
భుజముపైన నూలుజందెపు - పోగులువేసెదరు ॥ఏ॥

రానుపోను రైలుచార్జి - నేనే బెట్టెదను ।
జ్ఞానానంద మయుడగు హరిని - గాంచివచ్చెదము ॥ఏ।
ధరణిలో యినగంటి పున్నయ - దాసునని యెదరు ।
పరలు పాటిబండ్ల వీరయ - గురునే మనియెదరు ॥ఏ॥

౬. నాదనామక్రియరాగము - అటతాళము

నరుడవై జన్మించి నావా। ఓరీ। గురువరునిసన్నిధి - మరచియున్నావా ॥న॥

దరిలేని జననంబు - మరణంబు జెందుచు ।పరిపరి విధముల- బాధపడుచున్నావా ॥న॥

ఎరుకలోపల బుట్టి - ఎరుకలోపల బెరిగి । ఎరుకలోపల జచ్చి - యెరుగకున్నావా । ఇరవు తెరవులరెంటి - నరయకున్నావా । పరులసంపదకొరకు భ్రమయుచున్నావా । వరభోగ భాగ్యముల - వాంఛగొన్నావా । తరుణీమణులవలలో- దగులుకొన్నావా॥ మెరుపుతీగెలవలె - మెరసి చిత్రంబైన । స్థిరములేని సుఖము - మరగియున్నావా ॥న॥

మూడారువాకిళ్ళ-మూసినిద్రించిన । కోడెత్రాసునులేపి - యాడించలేవా । క్రీడలాడేహంస - జోడువిడలేవా । మేడలా శిటిపైన - మేడగన లేవా । యేడుకోటల బాట - యెగిరిపోలేవా । చూడరాని స్థలము - శోధించలేవా ॥ మూడుకాల్వల యందు - మునుగుచు తేలుచు । వాడువీడను మాట వర్జించలేవా ।న॥

పదియారువన్నియు - బంగారమైనను । పదపడి మున్నులో-పల బుట్టెగదరా । అదిమెరిగి తనువులో - ఆత్మ గనవలెరా । యెదిరించి విషయముల - నదలించ వలెరా । కుదురుపరచి మనసు - కూర్చుండవలెరా । పదిలంబుగా జ్యోతి - పరికించ వలెరా ॥ మదమత్సరంబుల - మటుమాయ మొనరించి కద లని మెదలని - గతినుండవలెరా ॥న॥

ఐ దారు పదునాల్గు - లైనతత్వంబుల । సాధించి దేవుని - శోధించవలెరా । కాదన్న వారిని - కాదన వలెరా । నీదినాది యనుట-లేదనవలెరా। వాదభేదంబులు - వదలుకొనవలెరా । సాధులస్నేహము సలుపగవలెరా॥ వేదవేదాంతసం - వేద్యులైన గురు । బోధలేనిదె ముక్తి లేదనవలెరా ॥న॥

వడిగా గడియకు మూడు - వందల అరువది। గడచిరాను న్నట్టి - గడువు గనవలెరా । నడినాళమున జేర్చి - నడిపించ వలెరా। జడకుచ్చులనుదాటి - సాగిపోవలెరా। ఎడలేక పీఠోజ-ఋషినిగన వలెరా । తడయక వీరగురు - దరిజేరవలెరా ॥ పుడమి (శ్రీ) యినగంటి - పున్నయ్య దాసునిసుడువులు విని నీవు - కడతేరవలెరా ॥న॥

2. లతాంగి రాగము - అటతాళము

గురువరుని పూజించరే - పరమాత్ముడని । గురినిల్పి తరి యించరే ॥గు॥

భరియింపరానట్టి-భవసాగరములో జిక్కి।పరితాపముసుబొందక। మరి మరి పుట్టుచు-మరి మరి గిట్టుచు। దరిలేని వెతజెందక ॥గు॥

పంచ భూతంబులను - పంచి తత్వంబుల । పంచవింశతిజెం చిన । పంచశక్తులనెంచి - పంచ ముక్తులగాంచి । పంచకర్తల మించిన ॥గు॥

ఆధారస్వాధిష్టా - నాదికమలంబుల । శోధించేవిధిదెల్పిన। బోధించిరేచక - పూరకకుంభక । సాధనములు నిల్పిన ॥గు॥

ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మంబని - పరమవాక్యముదెల్పి । అజ్ఞానమును ద్రుంచిన । జిజ్ఞాసులను గూర్చి - జీవు డీశ్వరుడగు । ప్రజ్ఞ ప్రసాదించిన ॥గు॥

తరుగక పెరుగక - విరుగక కరుగక । తిరుగనిసిరిజూపిన । తరుగుచు పెరుగుచు - విరుగుచు కరుగుచు । తిరిగే తేమిని బాపిన ॥గు॥

మందార పున్నాగ - మాలతీచంపక । కుందార విందములచే । చందనాగరుఘన - సారగంధంబుల । సుందరాంబరములచే ॥గు॥

భువిని (శ్రీ) యినగంటి - పున్నయ్యదాసుని । కవనధారలు జల్లుచు । భవరహితుడౌ పాటి - బండ్ల వీరయగురుని।భావంబు వెదజల్లుచు ॥గు॥

౮. బారువరాగము - జంపతాళము

ధరణిని నాగురు - వరుడేనా దైవము ॥ధ॥

పరులమాట వినుటవలన - ఫలములేదు సరిగదా ।

తరుగు పెరుగు సంగతుల - తగవులాటలౌ గదా ॥ధ॥

ఎన్ని యోగశాస్త్రములెరింగిన - నన్ను నేనుచూడగలనా ।
సన్నపుబిలమందువెలుగు - స్వామిని నే విడువగలనా ॥ధ॥
జలుగురాళ్ళ పూజజేసి - చేసి చేతులు కడిగికొని ।
తెలివిలోపలనున్న బ్రహ్మము - దెలిసికొంటినమ్మికొని ॥ధ॥
కారణాచార్యులసన్నిధి - కారణమునందుకొని ।
దూరదూరముగ నుదిరుగు - వారితోనా కేమిపని ॥ధ॥
గురునియాజ్ఞ మించిపోయిన - నరునికి నరకముగదా ।
పరమపావనమైనగురుని - పాదమే మోక్షముగదా ॥ధ॥
ధరణిశ్రీయినగంటిపున్నయ - దాసువాక్యమునమ్మికొంటి ।
వరలు పాటిబండ్ల వీరయ - గురునిదీవనలందుకొంటి ॥ధ॥

౯. కాంభోజిరాగము - అటతాళము

వందారు సచ్చిదా - నందపరబ్రహ్మ । నందములేక భవ - బంధమువిడునా ॥వం॥

కుందారవిందమక - రందసుగంధాఢ్యా । నందాభ్యాసము నొంది - యిందుముఖులపొందే । అందమనుచును - చందమనుచును । గంధసింధుర - మొందుగతిమద - మంది యింద్రియ బృందమును గెలు । పొందలేని - మందమతులకు ॥వం॥

జ్ఞానానుసంధాన - మానసాంతర్గతా - ధీనవిశ్చయసంవి - ధానధ్యానమున ॥జ్ఞా॥

మానావమానవి - హీననిత్యనిధాన । మానితానూనని - స్త్రాణనిరవధాన - మైనసౌఖ్యముగానకసుభ్రమ - బూనిమేను

నుతాననుచు - సంతానసంపద జిక్కువడి కను-గానలేని దీన జనులకు ॥వం॥

అండపిండాండ బ్ర - హ్మాండభాండావృత । భండనభీమప్ర - చండదోర్దండమై ॥అం॥

మండితాకృతి జిత । మండలత్రయమై మా । ర్తాండకోటి ప్రభా - చండప్రపూర్ణమై । యుండుతావును గాన లేకను - యెండమావుల తండములవలె । నుండుధన రాసుల దగుల్కొని - మొండితనమున నుండు జనులకు ॥వం॥

పంచవింశతితత్వ - భావైక్యాద్వయ తాత్ప । ర్యాంచిత సారాంశ - మై పరాత్పరమై ॥పం॥

పంచశక్తిబ్రహ్మ-పంచకాతీతమై । పంచముక్తివిలక్ష - ణాంచితబ్రహ్మమై । మించుస్థానము జేరలేకను - సంచితము గడియించుకొని X । ర్వించి తాపత్రయములను పద - లించుకొనక త - పించు జనులకు ॥పం॥

వరయోగి జనహృదయ - సరసిజషట్పద । పరమార్థతత్వ సంభరితసాగరమై ॥వ॥

నిరుపమానవిలాస - నిర్వికారవిశేష - నిరత మహోల్లాస - నిగమాంతవేద్యమా । ధరణి (శ్రీ) యినగంటిపున్నయ దాసునేలిన వీరగురువరు। తెరవెరుంగక నైహికంబే । స్థిరమటంచును - దిరుగుజనులకు ॥పం॥

౧౧. సావేరి రాగము - అటతాళము

అంతుదెలియని భగ - వంతుని రూపము । యెంతో వింతగ నున్నది ॥

నిరా । ద్యంత విస్తీర్ణ ది - గంత పరిపూర్ణప । ర్యంతానంతంబైనది ॥అం॥

సంతతము వే - దాంత విద్యా । వంతమై య - త్యంతమై యా । వంతయేని కొలుంతలేక ని - రంతరము దనరారుచున్నది ॥అం॥

వరయోగి జన హృదయ _ సరసిజ భృంగమై। పరమానంద త - రంగమై ॥వ॥

నిరుపమానమై - నిర్మలతేజమై । సురుచిరభ్రూమధ్యాం - తర చిద్విలాసమై । గిరులకును ఝురులకును తరులకు - కరులకును హరులకును నరులకును । సురులకును ఖేచరులకును కిన్నర వరుల కాధారమైనది ॥అం॥

ఇందిరారమణార-విందసంభవశివ । బృందారకాతీతమై ॥ ఇందుసూర్యాగ్ని కళా - మందిరాధారమై । సందళితాసుర - బృందవిశాలమై । అందచందము లందుగలభ్రమ - నొందకను కందకను కుందక । అందకను పొందకను చెందక _ సందులేకను నిండియున్నది ॥అం॥

విః సితలత్పాన్యర్ధ - ఫలితవిలక్షణమై । కలమెలుకువలు శూన్యమై ॥వి॥

కులము స్థలములేక - గోత్రసూత్రము గాక । వెలుగుల కెల్లను వెలుగై యున్నది । పలుకరించిన పలుకకున్నది - తల చినసుమదిదగులకున్నది । చలికి వణకక నిలచియున్నది - జల మునకు తడియకనెయున్నది ॥అం॥

ఘోరకలుష విదార - సూరిజనోద్ధార । పారావారవిహా రమై ॥ఘో॥

దూరాదూరార్థ వి - స్తార చారిత్రమై । పూరిత కరుణార్ద్రి - సారపవిత్రమై । ధారుణిని యినగంటి పున్నయ - దాసపోషిత వీరగురు సువి - చారమైరసపూరమై గంభీరమై యలరారుచున్నది ॥అం॥

౧౧. శంకరాభరణ రాగము - ఆదితాళము

పరాత్పరుండెటు-భరియించెనోయీ।ప్రపంచమంతయు గురువరా
ధరాతలంబీ- సరోవరంబుల । భరియించినటువలె శిష్యుడా ॥ప॥
అరూపకుండో-స్వరూపకుండో।యెరుంగ బల్కుము గురువరా।
అరూపకత్వము-స్వరూపకత్వము।ధరించియుండెను శిష్యుడా ॥ప॥
భరింపజాలని- భవాబ్ధిదాటు వి। వరంబదేదో గురువరా ।
చిరాననినునీ - వెరింగిసద్గురు। వరుణ స్మరింపుము శిష్యుడా ॥ప॥
నరుండుతను తా - నెరుంగకనుభువి। జరింపనేమగు గురువరా ।
జరామరణజన - నరాజిని విప। త్పరంపరలజెడు శిష్యుడా ॥ప॥
పురందరముఖా - మరానీకమెటు । తరించగలరో గురువరా ।
ధరణ జనించియు-నరత్వమునగురు। వరుణ భజించియే శిష్యుడా॥

రవిజ్వలనసో - మవాయ్వంబరనిల । దివంబు రేమో గురువరా ।
అవిచ్ఛిన్నమం-దనాదిప్రకృతి । ప్రవృత్తిచిత్రము శిష్యుడా ॥వ॥
శివుండెవడు మా-ధవుండెవండబ్జ । భవుండెవాడో గురువరా ।
శివబ్రహ్మవి-ష్ణువుల్ గుణత్రయము । మువాస్తవంబుగ శిష్యుడా ॥వ॥
భువిన్ శ్రీయినగంటి - పున్నయ్యదాస్ యను । భవంబదేమో
గురువరా ।
భవంబులేకు - న్న వీరగురు స । త్ప్రభావఫలమే శిష్యుడా ॥వ॥

౧౨. బంగాళా తోడిరాగము - అటతాళము

గురుబోధ విని నట్టి - గుణవంతులారా । మరలజన్మము లేని - మార్గమేదండీ । తిరిగిజన్మము రాని - తెరవుయేదండీ ॥గు॥

గురుసేవజేయని - కుటిలమతులారా - గురునియాజ్ఞలేక - యెరిగించమండీ । గురునియాజ్ఞనుమీరి - చరియించమండీ ॥గు॥

మాయందు దయయుంచి - మమ్మాదరించి - సాయంబు జేయండి - సన్నుతించెదము । ఉ । పాయంబుజెప్పండి - ప్రస్తుతించెదము ॥

వేయినూరులలక్షల్ - వేలొసంగినను । న్యాయంబుగాదండి - సాయంబు జేయ । ఉపాయంబు లేదండి - భావంబుదీయ ॥గు॥

మామీద దయలేక - తామసించినను । మేమెట్లు తరియించి - మేలొంద గలము । మేమెట్లు కడతేరి - మిము జేర గలము ॥గు॥

మామాటవినిమీరు - మాగురునిజేరి । పామరత్వ
ముమాని ఫలముగాంచండీ । స్వామివారిని జేరే - జాడదెలి
యండీ ॥గు॥

మీమార్గమునవిష్ట - లేమేమిగలవు । ఆ మాటలైనను -
అంతు జెప్పండీ । మోమాటమును లేక - ముచ్చటిం చండీ ॥
తామసగుణములు - తగవిడువవలెను । ప్రేమ గుణంబులు -
పెంచగావలెను । కామగుణాంబులు - ఖండించవలెను ॥గు॥

విరళించి చెప్పండీ - వినకోర్కెగలై । అరమర లేక మే -
మాలకించెదము । పరమపావనమని పఠనజేసెదము ॥
పరపురుషునకు తండ్రిభావమందించి । పర కాంతతల్లిగా భావించ
వలెను పరధనమువిషముగా - పరికించవలెను ॥గు॥

మరియేమిగలవో మీ - మార్గంబునందు । సరసమతులై
వట్టి సాధుజనులారా । పరమాత్మ జెరెడి భక్తవరులారా॥గు॥

పరులదూషించెడి - పనిమానవలెను । పరులకుపకారంబు-
జరుపగవలెను । కరుణించిదీనుల - కాపాడవలెను ॥గు॥

అవనిలోయీబోధ - నందించునట్టి । శివగురుడు మీకె
వడో చెప్పరేమండీ । భవసాగరములోన - బడియుంటిమండీ॥

భువిని శ్రీయినగంటి - పున్నయ్యదాసు - వివరమెరిగించిన-
శివగురుడుమాకు । భవసాగరముదాటే-ఫలమిడునుమీకు ॥గు॥

పున్నయగురువరుని - సన్నిధిజేర్చి । తిన్నగ మమ్ములదీవిం
చరండి । కన్నులపండుగ గావించరండీ ॥

చెన్నలరు వీరగురుశిష్యవరుడైన- పున్నయ్యగురువరుని సన్నిధియిదుగో । కన్నులపండుగగానున్నదదిగో ॥గు॥

౧౩. మధ్యమావతిరాగము - ఆటతాళము

వినరమ్మ చెలులార - వినరమ్మమీరు ॥ మనగురునిపూజించుమార్గమెట్లనిన ॥

రత్నమణిమయపీఠ - రాజంబుదెచ్చి । రత్నకంబళిగప్పి - రమ్యమొనరించి ।

గురువరేణ్యునికోరి - కూర్చుండబెట్టి । పరమాత్ముడనుచు స - ద్భక్తిసమకట్టి ।

కనకంపుపళ్ళెరంబును దెచ్చిపెట్టి । ఘనగురువరుని పాద- కమలంబుబెట్టి ।

పదియారువన్నియ - బంగారురేకు - పొదిగియుండినవెండి- బుంగచేపట్టి ।

కావేరికృష్ణగో-దావరీసింధు । పావనంబౌ సర - స్వతిగంగయమున ।

రంగుమీరినభీమ - రథితామ్రపర్ణి । తుంగభద్రా సరయు - దోషరహితంబౌ ।

నర్మదాజలము వి - న్నాణముగవంచి - ధర్మంబుగా నడుగు - దమ్ములనుగడిగి ।

తడిరేయొత్తిపట్టువ - స్త్రముగట్టబెట్టి। తడయకను తాంబూల దక్షిణలఁబెట్టి।

పునుగుజవ్వాజి క-ర్పూరంబలంది।ఘనముగా చందనా-గరు గంధమద్ది।

నుదుటకస్తురిబొట్టు - కుదురుగాబెట్టి। పదిలపరచిన మంచి పన్నీరుజల్లి।

ఇఁదీవరంబులర - విందబృందములు। మందారములు బంతి మల్లె చేమంతి।

కరవీర పున్నాగ - సురపొన్నపొగడ। విరజాజిసంపెంగ - విరులువెదజల్లి।

అలరారు కుంకుమం - బక్షతలనుంచి - చెలగుమారేడు తుల - సీదళములుంచి।

హృత్రాణ లక్ష్యంబు - లేకంబుజేసి। తత్పదంబుననుంచి- తాల్మివహియించి।

వగమాని సద్బుద్ధి - పాత్రగావించి। తగపుణ్యపాపముల తైలమందుంచి।

ఊనిచినోమ్మదసు - జ్యోతి మాట్టించి। ఆనందనై వేద్య మర్పించిమించి।

మొనసికామక్రోధ - మోహాలోభములు। దునిమిమద మాత్సర్య - ధూపంబువేసి।

నిర్వికల్పసమాధి నిలచియున్నట్టి । సర్వజ్ఞుడౌగురు-స్వామిసన్నిధిని ।

తల్లిపిల్లలమీద - ధ్యాసలనుమాని । అల్లుండ్లకోడండ్ల - యాశలనుమాని ।

అన్నదమ్ములమీద-నున్నభ్రమమాని । పిన్నమ్మపెద్దమ్మ-ప్రేమలనుమాని ।

బావమరదులమీద-భ్రాంతులనుమాని । ఆవరించినమిత్ర - భావంబుమాని ।

ధనధాన్యములజోలి - తలపెట్టవలదు । ఘన గృహంబుల వాంఛ - లను బూనవలదు ।

పొలములపైకోర్కె - బోసీయవలదు - బలరూపయౌవనం - బుల దలచవలదు ।

కులగోత్రములమీద - గురిబెట్ట వలదు । కలహాకారుల మీద - కసిబట్టవలదు ।

ఊరుపల్లెలతీరు - నూహించవలదు । దారిద్రొంకలసారు - దలపగావలదు ।

రాళ్ళపూజలుజేయు-రగడమనకేల । గుళ్ళచుట్టునుదిరుగు-గోలమనకేల ।

తులసిచెట్లకుమ్రొక్క - త్రోవమనకేల । జలములోపలమునుగు - జాడమనకేల ।

వేషబొమ్మలుబెట్టు - బెడదమనకేల - కోడెత్రాచులు ద్రొక్క - గోడవమనకేల ।

క్రౌర్యంబు గలయజ్ఞ - కర్మమనకేల । సూర్యనమస్కార - సుఖముమనకేల ।

పలుతీర్థయాత్రల - పరుగుమనకేల । తలవెంద్రుకలజడల - తాల్పుమనకేల ।

గోళ్ళుబెంచిచరించు - గురుతుమనకేల । వల్లకాటిలోదిరుగు వార్తమనకేల ।

కారడవిలోదిరుగు - గాథమనకేల । కోరిగుహలనుదూరు - గోడుమనకేల ।

ధరణిలోపలజనులు-తగబుట్టిచచ్చి । మరుగెరుంగక ఘోర - మాయలనుజిక్కి ।

ఇహమెసత్యంబని - యెంచిభ్రమియించి । బహుదుఃఖములలోన - బడుచుకృశియించి ।

ఆగామిసంచిత - ప్రారబ్ధములను । ప్రోగుజేయుచునరక - మునకష్టపడుచు ।

దారిగానకనుపరి - తాపమొందుచును । సారంబులేనిసం - సారులైనారు ।

కనుకనేనూటికొ - క్కరు కోటికొకరు । ఘనపూర్వపుణ్యాన - సత్కర్మంబువలన ।

కారణా చార్యులను - జేరియుండెదరు । ధీరులౌచు గు
రూప - దేశమందెదరు ।

అమరతారముసాం - ఖ్యామనస్కములు । ప్రమదపరి
పూర్ణాను - భవమెరింగెదరు ।

అట్టివారలెవిూర - లౌటచేనిట్లు। గట్టిగావివరింపగాబూను
కొంటి ।

నిర్భంగ నిస్త్రాణ - నిస్తులంబైన । నిర్భేద నిరుపాధి -
నిర్జరంబైన ।

నిర్లోకనిర్మోహ - నిర్మలంబైన । నిర్లేప నిస్సంగ - నిశ్చ
లంబైన ।

నిష్కామ నిర్నిద్ర - నిర్ద్వంద్వమైన । నిష్కంపనిశ్చింత -
నిర్భయంబైన ।

అద్వితీయాపరో - క్షానందమైన । అద్వైతభావాంత -
రార్థమయమైన ।

గురుమహిమ దెలియగా - నరులవశమానా । హరిహర
బ్రిహ్మలకు - నలవిగాదమ్మ ।

గురుడు బ్రహ్మయువిష్ణు - గురుడీశ్వరుండు । గురుడే పర
బ్రహ్మ - మరివేరుగాడు ।

అనెడిశాస్త్ర ప్రమా - ణానుసారమున । అనుమాన ర
హితమై - నట్టి లక్ష్యమున ।

వరగురుని సాష్టాంగ - వందనంబులతో ।నిరుపమానవిలాస-నియతిసేవించి ।

భువిని(శ్రీ)యినగంటి-పున్నయ్యదాసు । కవనమల్లినతత్వ - గానంబుబాడి ।

భవరహితుడౌ పాటి-బండ్ల వీరగురు । సువిచార వేదాంత సూత్రంబెరుంగ ।

వరలువీరోజిఋషి-వరుపాదమాన । తిరిగియిక రాబోరు - మరలజన్మలకు ।

యీతత్వరాజంబు - నెవరుజదివినను । పాతకంబులు దొలగి - ఫలము సమకూరు ।

ఇదిసత్యమిది సత్యమిది సత్యమమ్మ । పదిలంబుగా దాచి పఠియించరమ్మ.

౧౪. లతాంగి రాగము - ఆదితాళము

జనులార యే మండయా । మనవూరుజేర । అనుమాన మేమండయా ॥

పనిబూని మీారిటకు-వచ్చినదెందుకు।తినితిరుగుచున్నారు-కనుగానకున్నారు ॥జ॥

పడవెళ్ళిపోతుందయా । యికతిరిగిరాదు । తడవేల యెక్కండయా ।

వడిగా గడియకు మూడు - వంద లరవై మైళ్లు। గడువుగ పోతుంది - గడబిడ జేస్తుంది ।జ॥

యిది యేమి చిత్రంబయా । చెప్పినవినరు ॥ న ది యె ట్లు దాటేరయా ।

విధిగా యిరవై యొక్క - వెయ్యారునూర్ల మైళ్ళు-పదిలంబు గారోజు - పడవా నడిపించాల ॥జ॥

మరి మనమందరము । ఒకయూరినుండి। తరలివచ్చినారము। తరచి తరచి మిమ్ము - త్వరపెట్టుచున్నాము । పౌరుగూరు వారిని - తరుచుగ బిలవాము ॥జ॥

మాదేమి బోయింది లే । మీ వారితోటి । మాకేమి రాబోదులే ।

రావలచితే రండి । లేదా మరి చెప్పండి । మీదారి మీదేను । మాదారి మాదేను ॥జ॥

ధ ర వీ ర గు రు వాజ్ఞ ను । యినగంటి పున్నయ । దాసు విన్నందునను ।

మరిమరి మిమ్ముల । మర్యాదజేస్తిమి । తరువాతపైమాట దైవానికే యెరుక ॥జ॥

౧౫. బిలహరిరాగము - అటతాళము

ఏమిజెప్పుదు శిష్యుడా । నిర్గుణబ్రహ్మం । బిడుగోచూడుము శిష్యుడా ।

తామరసగర్భ త్రివిక్రమ । వామదేవుల కందరాకను । నామ రూపములొందక పరం –ధామమై నిష్కామమైనది ॥ప॥

గర్వాగర్వములేనిది । సర్వముతానై । నిర్వాక్యపారంబైనది నిర్వికార నిరావరణమై – నిర్విశేష నిరంజనంబై । నిర్వివాదనిరామయంబై । నిర్విచార నిరీహమైనది ॥ప॥

గ మ నా గ మ న ము లే ని ది । నిత్యమై వర్ణా । శ్రమ ధర్మములుగానిది ।

అమలమై యపరోక్షమై యా । ద్యంతర హితంబై యమితమై । అమృతమై పరిపూర్ణమై యే । శ్రమలెరుంగక నిలచి యున్నది ॥ప॥

వింతచింతలులేనిది । సంతతమై య । త్యంతానంతంబైనది । వంతలెన్న । డెరుంగకే యా _ వంతయేని కొఱంతగాక ని । రంతరము విశ్రాంతిలేక న – భోంతరాళము నిండియున్నది ।ప॥

అంధచందము లేనిది । శాశ్వతమగుచు । బంధమోక్షము గానిది ।

యెందరెందరో యెన్నివిధముల । నెందుజూచిన నందుతానై అందకను పొందకను చెందక – సందులేక వసించియున్నది ॥ప॥

మరుకమరుపులులేనిది । వీరోజిఋషీ । శ్వరుని భావంబైనది ।

ధరణి శ్రీయిసగంటిపున్నయ–దాసపోషిత వీరగురు హృ । త్సరసిజాంతర నిలయమైనది – స్సార వేదాంతార్థమైనది ॥ప॥

౧౬. వరాళిరాగము - ఆదితాళము

వేదముజదివిన పండితులారాలా। వాదము జేయుచు కాలముగడుపక।
వేదాంతార్థం బేమోదీనికి । వివరము జెప్పండీ ॥వే॥
అరవై రెండ్లు నూటముప్పై । ఆరు తొమ్మిదు లేబదియారు।
అరవై సార్లు లెక్కవేసి । గురుతుజెప్పండీ ॥వే॥
పేరులేని యూరిలోన । వేరులేని చెట్టుమీద ॥
నోరులేని చిలుకజేరిన । తీరు జెప్పండీ ॥వే॥
భర్తలేని చిన్నదానికి । ప్రాణములేని బిడ్డబుట్టి ।
కర్తయై భూమండలమేలిన । గతము జెప్పండీ ॥వే॥
తల్లిదండ్రి లేనిపిల్ల । తావులేని చోటబుట్టి।
పిల్లిగొమ్ము చేతబట్టిన । విధము జెప్పండీ ॥వే॥
మట్టిలేని భూమిలోన । పుట్టని పెరుగని పురుషుడొకడు ।
దిట్టముగను దాగియున్న । గుట్టు జెప్పండీ ॥వే॥
ఏవిధముననో సారముదీసి । యేడునెలలకు భావము జెప్పి ।
భావము జెప్పిన యేడేండ్లకు తా । త్పర్యము జెప్పండీ ॥వే॥
తరచితరచి పరిశోధించి । మరుగుబయలు పడక యున్న ।
ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ । దాసు నడుగండీ ॥వే॥
పాటిబండ్ల వీరగురుడు । భావము విడదీసి తెల్పిన ।
నూటియా పీరోజి ఋషివరు । సూత్రమానండీ ॥వే॥

౧౭. సింహేంద్రమధ్యమ రాగము - అటతాళము

ఎలమి మానవజన్మమెత్తినందుకు మోక్ష । ఫలముజెందెడి
దారి జూడండయా ॥

తోలకరి మెరుపుల - వలె నమ్మకము లేని । కలిమిపై గల
భ్రాంతి - వీడండయా ॥ఎ॥

ఉర్వీమతములపేర-యొకరితో వేరొకరు । యూరక వాదించ -
ఫలమేమయా ।

సర్వమతములలోన - సారంబు దీసిన।స్వామియొక డున్నాడు-
తెలియం డయా ॥ఎ॥

కుల గోత్రముల నెంచి- కలహించు చుందురు - ఫలితమే ము
న్నదో తెలుపండయా ॥

ఇల జనులందరు - తలిదండ్రి వలపున - గలిగిన వారని
తెలియుండయా ॥ఎ॥

తరుచుగ వ్యాకరణ - తర్క- శాస్త్రంబులు । తరచి చదివిన
లాభ - మే మండయా ।

మరణము జెందెడి - తరుణము గుర్తించు । మర్మ మెరిగిన
చదువు - జదువండయా ॥ఎ॥

భువిని (శ్రీ) యినగంటి - పున్నయ్య దాసుని - బోధారసంబు
గ్రో - హించండయా ।

భవ రహితుడా పాటి - బండ్ల వీరయగురుని - భావంబు
దెలసి తరించండయా ॥ఎ॥

పీరోజి గురువరుని - జేరి షోడశిమంత్ర _ సారార్థమును గమ
నించండయా ।

శ్రీరి శేషయగురుని - జేరి ద్వాదశిమంత్ర । సారంబుచే ముక్తి
గాంచండయా॥

రహింలక్ష్మణాచార్య - రంగరాజాచార్య - రాజమార్గంబున నడువండయా ॥

సహజ పరిపూర్ణ వి - స్తార సారోప ని । షద్బ్రహ్మ పథమున నిలువండయా ॥ప॥

౧౮. జంఝూటి రాగము - అటతాళము

ఎంతో బ్రహ్మానందము - నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మా నందము ॥ఎం॥

అంతరంగమునందు - చింతలణంచిన । సంతసామృత భాండము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

పంచాక్షరిని ప్రసా - దించి భవబంధము । ద్రుంచిన పర మార్గము । నాగురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

తారకబ్రహ్మ సం - దర్శనమిడి పరి । తాపమార్చిన సారము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

వరమహావాక్యార్థ - సరణి దెల్పియు పరా । త్పరుని జూపిన సూత్రము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

పరిపూర్ణభావాను - భవ నిశ్చయముగల । తిరిగిరాని విచిత్రము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

భువిని (శ్రీ) యినగంటి పున్నయ్య దాసుని । శివజీవైక్య విలాసము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

రహి పాటిబండ్ల వీరయ దేశికేంద్రుని । సహజ బ్రహ్మా
నందము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

౧౯. ముఖారి రాగము - ఆదితాళము

గురుడే బ్రహ్మ - గురుడే విష్ణు । గురుడే మహేశ్వరుడు
మరియు - గురుడే సాక్షాత్పరబ్రహ్మ ॥గురు॥

గురునికంటే దైవము వే - రరయగా నెచ్చటను లేడు ।
నిరుపమాన నిర్వికార నిర్విచారంబై వెలింగిన ॥గు॥

జ్ఞానానంద మయమునందు - లేనిపోని భ్రాంతి గలిగి । తానే
జీవత్వంబు వహించి । పలుమారు బహుళం । బైన యోనుల
యందు జన్మించి । అతిశయసంచిత । మైనకర్మజాలము గడించి।
ప్రారబ్ధసంయుత । మైన దుఃఖంబులను గ్రహించి । దరిగాన
లేక । దీనులై యత్యంధకార - మైన సంసారమున నున్న ।
మానవానీకమునకు జ్ఞాన - మార్గమిడి తరియింప జేసిన ॥గు॥

తారకసాంఖ్యా మనస్క । సారము వెదజల్లి రేచక।పూరక
కుంభకములాదిగించి అరిషడ్వర్గముల । పేరుతో మొదలంట
జెకలించి । సప్త వ్యసనముల । దూరమేగునట్లు విదళించి ।
అష్టమదములను । పేరులేనితీరునను ద్రుంచి । వరయోగి హృ
దయ । సారసదళాంతర వి - హారమై భవబంధక ని । వారమై
యలరారు జగదా - ధారమును కను - లార జూపిన ॥గు॥

కుదురుగా గూర్చుండబెట్టి । ఇదమిద్ధంబని శ్రుతివాక్యముల।
జదివి సిద్ధాంతములు గావించి । త్రిగుణముల వివరము । విదిత
ముగ చర్చించి బోధించి।సాధన చతుష్టయ । విధిని విపులముగా
ప్రసాదించి । పంచకోశముల । వదిలముగ విభజించి చూపించి

మమకారమణచి । సదమల పరిపూర్ణమైన - స్వప్రకాశానంద మయమగా । పదవి నంద జేసి మోక్ష-పథ మలంకరింపజేసిన ॥గు॥

ధరజీవనపావకసమీరాం । బరము లిరువదియైదువిధముల । తిరిగిమరలినసందియముదీర్చి । ఊర్ధ్వకుండలిని।జరిపెడియోగము నకడతేర్చి । భ్రూమధ్యస్థలాం। తరవిలాసాద్భుతము సమకూర్చి సహస్ర దళయుత । సరసిజాంతర్బిలమునకుదూర్చి । బయలందు జేర్చి । ధరణి శ్రీయునగంటి పున్నయ । దాసమానస రాజవీధిని। స్థిరముగానివసించి వీరయ । దేశికేంద్రుండై చెలంగిన ॥గు॥

౨౦. భైరవిరాగము-అటతాళము

గురురాయ నిను నేను - కోరి భజింపక ॥గు॥

తిరుగ ఫలిత మేమి - దొరుకదు సత్యము ॥గు॥

దీనులబోషింప - దిక్కెవ్వరున్నారు। ఆనందమయుడవై - అలరు నీవేగాక ।

జ్ఞానా జ్ఞాన విధాన - మైన ధర్మము దెల్పి । మానసాంత ర్గత - మైన చింతలుదీర్చే ॥గు॥

వరమహావాక్యార్థములను - తరచి తరచి బోధజేసి ।
నిరుపమానంబైన పరా - త్పరము జూపించి ।
మరల జన్మంబునకు రాని - మరుగుదెల్పి తరింపజేసి ।
ధరణి శ్రీయునగంటిపున్నయ దానునేలిన వీరయార్యా ॥గు॥

౨౧. మధ్యమావతిరాగము - ఆదితాళము

గురునిస్నానము దీర్చిరమ్మా । పూబోణులారా । నరుల కందరికి దొరుకదమ్మా ॥గు॥

కరముల్ల కంకణములు - ఘల్లు ఘల్లున మ్రోయను ।

వరుసగ బారులుదీరిన – వరనారీమణులుకొందరు ॥గు॥

చెంగావిరంగు చీరలుగట్టి । జలతారు మొగ్గలు । రంగారు పట్టు రవికెలుదొడిగి । వంగపండునుమించిన–వన్నె పైటలు వేసి॥
సింగారములుమీరిన– అంగనామణులు కొందరు ॥గు॥

సిందూరతిలకములనుబెట్టి। పుష్యరాగములు జేర్చిన కెంపుల కమ్మలుబెట్టి ।
పొందుగ కుందనంపు। మొలనూళ్లు బిగియగట్టి ।
అందచందములు మించిన । సుందరీమణులు కొందరు ॥గు॥

మెరుగుబంగారు పువ్వులుగూర్చి । తళతళలాడి । మెరయు రత్నాలపీఠము జేర్చి ।
గురుసార్వభౌమేంద్రుని । కోరి కూర్చుండబెట్టి ॥
కురులు ముడివీడజేసి । పరమానందము జెంది ॥గు॥

పగడంపు వెండిగిన్నెలలోన । యున్న గులాబీ । అగరు సంపెంగ తైలములను ।
సొగసుగా శిరమున కద్ది । చోద్యమలరగ రుద్ది ।
మగువలందరు వరుసగ । మార్పులు జేసికొనుచు ॥గు॥

ఘనమౌ ముత్యాలుదాపియున్న । నిగనిగలాడు । గాజు పళ్ళెరములలోనున్న ।
అనువొందు రకరకముల । దనరారు పిండిదినుసులు ।
పునుగు జవ్వాజి యొంటికి । బూసి నలుగులుబెట్టి ॥గు॥

గంగభీమ రథితామ్రపర్ణి । సరస్వతి యమున । కావేరి కృష్ణ సింధు సరయు ।
తుంగభద్ర గోదావరి । గంగ లమరిన బంగరు।

గంగాళముల నీరు । పొంగి పొరలగబోసి ॥గు॥

తడియార్చి నూతన వస్త్రముదెచ్చి । అదికట్టబెట్టి । కడు వేడ్క పట్టుసేల్వా గప్పి ।
ముడిగొన్న కురులచిక్కు । విడిగ విడిగదీసి ।
తడయక తాంబూలములు । దక్షిణలర్పణజేసి ॥గు॥

సదమలమైన పూలచెండ్లు । మెడనిండవేసి । సుదతులందరు సంతసించి ।
నుదుట కస్తురిచుక్క । కుదురుగదిద్ది అగరు ।
చిదిపిధూపమువేసి చెల్వొంద హారతులిచ్చి ॥గు॥

ధరణి యినగంటి పున్నయదాసు । తత్వములు జదివి । వర పాటిబండ్ల వీరగురుని
స్మరియించి గురువరునకు । సాష్టాంగ వందనములు । పరమ భక్తితో జేసి । తరియించే ఫలముగాంచి ॥గు॥

౨౨. లతాంగిరాగము - ఆదితాళము

మంగళం జ్ఞానానంద - మయుడౌ పరబ్రహ్మమునకు
మంగళం కోటిసూర్య స - మాన తేజునకు ॥మం॥
నాల్గు వర్ణములు గల్గిన - నాల్గు రేకుల కమలమందు ।
వెల్గుచున్న గణపతికిని - విభవ మంగళం ॥మం॥
ఆరువర్ణములు గల్గిన - ఆరురేకుల కమలమందు ।
ధీరుడై నిలచిన బ్రహ్మకు - దివ్యమంగళం ॥మం॥
పదివర్ణములు గల్గియుండిన - పదిరేకుల కమలమందు ।
సదయుడైన విష్ణుమూర్తికి - సౌఖ్య మంగళం ॥మం॥
ద్వాదశ వర్ణములు గల్గిన - ద్వాదశ దళకమలమందు ।

ఆధారుండై యున్న శివునకు - అక్షయ మంగళం ॥మం॥
షోడశ వర్ణములు గల్గిన - షోడశ దళ కమలమందు।
ఆడుచున్న జీవునకును - హర్ష మంగళం ॥మం॥
రెండు వర్ణములు గల్గిన - రెండు రేకుల కమలమందు।
దండిగా వెలుగొందు ఆత్మకు - ధన్య మంగళం ॥మం॥
శ్రీయుతంబై యలరుచున్న - వేయిరేకుల కమలమందు।
స్థాయిగా నెలకొన్న గురునకు - జయమంగళం ॥మం॥
ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ - దాసమానసరాజపీఠిని।
స్థిరుడై యున్న వీరగురునకు - దివ్యమంగళం ॥మం॥
భాసురంబుగ వీరోజిఋషీ - శ్వరుని హృదయ పద్మాంతరని।
వాసుడైన శేషగురునకు - భవ్యమంగళం ॥మం॥
వరలు లక్ష్మణార్యగురుని - గురుడౌ రంగరాజ గురుని।
గురుడౌ ఉపనిషద్బ్రహ్మకును - కుశల మంగళం ॥మం॥

౨౩. కారువ రాగము - జంప్యతాళము

మేలుకొనవేమే। ఓ మనసా। మేలుకొనవేమే॥
మేలుకొనవే క్రూరవిషయ - లోలతనువిడచి। శుభముగా ॥మే॥
శుక్తిరజతభ్రాంతియారతి సుఖములను విడచి। శుభముగా ॥మే॥
స్థాణుపురుషభ్రాంతియా సం-తానమునువిడచి। శుభముగా ॥మే॥
రజ్జుసర్పభ్రాంతియా ధన-రాసులను విడచి। శుభముగా ॥మే॥
నిద్రదివవిభ్రాంతియా పర - నిందలను విడచి। శుభముగా ॥మే॥
మరుమరీచికభ్రాంతియాదు-ర్మదములనువిడచి। శుభముగా॥మే॥
ధరణిశ్రీ యినగంటి పున్నయ-దాసు బోధవిని। శుభముగా ॥మే॥
వరలు పాటిబండ్ల వీరయ - గురుని భజియించి। శుభముగా ॥మే॥

సంపూర్ణము.

శ్రీ పున్నయ్య గురుస్వాముల శిష్యులు

శ్రీ చలపల్లి సుబ్బయ్యచౌదరిగారు

ఓమ్

శ్రీ సద్గురు పరబ్రహ్మణేనమః

మా ధ వ శ త క ము

గ్ర ం థ క ర్త:

శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయ్యా చౌదరిగారు

అ ప్పి క ట్ల

వి న్న ప ము

—:o:—

ఆ ర్యు లా రా !

శ్రీ పులహరి వీరోజిబాబుగారు (శ్రీ వీద్రేశి కేంద్రా లయ స్వాములు)

శ్రీ పాటిబండ్ల వెంకటనరసమాంబగారు (శ్రీవీరయార్య గురుసార్వభౌములవారి సతీతిలకము) మొదలగు మహాదార్యుల సమక్షమున స్వ॥ శుక్ల నామ సం॥ కార్తీకశుద్ధ అష్టమిరోజున అప్పికట్ల గ్రామములో మధ్యాహ్నంబున నాచే జరుపబడిన శ్రీ పాటిబండ్ల వీరయార్యగురు సార్వభౌములవారి యారాధన మహోత్సవమును ప్రతిసంవత్సరమును ఆరోజుననే నాచే అప్పికట్ల గ్రామములో జరుపబడును.

ఇట్లు

అ ప్పి క ట్ల   శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయ్యచౌదరి

ఓం

శ్రీ సద్గురు పరబ్రహ్మణే నమః

మా ధ వ శ త క ము

ఉ. శ్రీమదఖండమై విబుధ,సేవ్యమునై మునిబృందవంద్యమై
శ్యామలవర్ణమై దనుజ, సంహరణైక విశేషపూజ్యమై
కామవికారదూరమయి, కాంచనవస్త్రము గల్గియున్ననీ
కోమలరూపమారయఁగఁ, గోరికగల్గినదయ్య మాధవా. ౧

ఉ. శ్రీరమణీయమై వెలయు,చిన్మయరూపుఁడవైననిన్ను మున్
నారదపుండరీక సుర, నాథుఁడుమున్నగువారు చూడఁగా
నేరక ధ్యానయోగులయి , నీపదసేవ యొనర్చియుండ నే
నారయఁబూనియుంటపరి,హాసముగానగునేమొ మాధవా.

ఉ. ఏడుసముద్రముల్ నదులు,వృక్షములాకసమగ్ని వాయువుల్
మేషలుమిద్దెలద్దములు , మేదినితారలు పర్వతావళుల్
గోడలుద్వారముల్ మొదలు,లోకములన్నియునీవెగాననిన్
జూడఁగలేనటన్నఁగడు, చోద్యముగానగునేమొ మాధవా.

ఉ. శౌరి ముకుంద కేశవ ని,శాచరభంజన సారసాక్ష బృం
దారకపోషణా భుజగ,తల్ప జనార్దన మానిరక్షణా
సూరిజనావనా కుజన, శోషణ శార్ఙ్గి సుపర్ణవాహనా
వారిజనాభ సూర్యకుల, పావనగోత్రధరార మాధవా. ౪౭

ఉ. సోమకరాక్షసుండనెడు, శూరుఁడు వేదము లబ్ధిముంపఁగా
దామరసోద్భవుండు పరి,తాపముఁ జెందుటఁ జూచి చేపవై
సోమకుఁద్రుంచియానిగమ,సూత్రము లెల్ల నుదమ్మిచూలికిన్
బ్రేమనొసంగినాఁడవని, వింటిని నీదు యశంబుమాధవా. ౪౮

ఉ. దేవతలు న్నిశాచరులు, క్షీరతసాగరమున్ మథింప నీ
వేవరకూర్మరూపివయి, యాప్పితముల్ నెరవేర్పఁగాసుధన్
దీవిగదీసినారలట, నిర్జరబృందము పూర్వదేవతల్
గావున నిన్ను నమ్మికొనఁ,గష్టము లెన్నఁడు లేవుమాధవా. ౪౯

ఉ. కక్షకుకాలు ద్రవ్వి త్రిజ,గంబులనాశన మొందఁ జేయఁగా
దీక్షనుబూనియున్న రణ,ధీరుఁడు క్రూరుఁడు పాపుఁడౌ హిర
ణ్యాక్షుని ద్రుంచినాఁడవు మ,హాద్భుతమైనవరాహరూపివై
సాక్షివిగానన్నిటికి, సాధ్యముసర్వము నీకు మాధవా. ౫౦

ఉ. శ్రీధర శ్రీధరాయనుచుఁ, జిత్తములో స్మరియించుచున్న ప్ర
హ్లాదునిజీరి శ్రీధరుని, నర్చనసేయఁగ రాదటంచు సం
బోధనచే హిరణ్యకశి,పుండు సుతున్ మరలింపలేక బల్
బాధలు పెట్టుతండ్రిని స,భాస్థలి గూల్చితివయ్య మాధవా. ౫౧

ఉ. వంచకుఁడై సురావళిని, స్వర్గమునందు వసింపకుండ బా
ధించఁదలచి క్రొవ్వున మ్మదించి చరించి విరించికిన్ సదా
మించియసాధ్యుఁడై సకల, మేదిని గెల్చి యజేయుఁడౌ బలిన్
వంచనఁ జేసిత్రొక్కితివి,వామనరూపము దాల్చిమాధవా. ౯

ఉ. తజ్ఞులు మెచ్చుధర్మములఁ,దప్పిచరించుచు నిత్యమున్ బరా
వజ్ఞతసల్పుచున్ బుధుల, బాధలబెట్టినయట్టి రాజులన్
బ్రాజ్ఞవిదూరులన్ బరశు,రాముఁడవై దునుమాడినావు నీ
వ్రిజ్ఞ బరీక్షఁ జేయఁగఁ,దరంబె విధాత్రునకైన మాధవా.౧౦

ఉ. తామరసోద్భవాది సుర, తండము లెల్ల దశాస్యుచేత బల్
బాములఁ జెందితాళక వి,పజ్జన బాంధవ కేశవా పరం
ధామ ముకుంద నీకు శర,ణంబని వేడఁగ రావణాసురున్
రాముఁడవై వధించితివి,రాజ్యము తమ్మునకిచ్చిమాధవా౧౧

ఉ. ధారుణిసజ్జనుల్ ఖలుల,దాడిసహింపఁగలేక దీనులై
దారిఁగనంగరాక మది, తల్లడిలన్ బలరామమూర్తివై
గారవ మొప్పవర్ధిలుచుఁ, గౌరవపాండవ యాదవాదులన్
జేరిచిదుష్టులన్ దునిమి, శిష్టులబ్రోచితివయ్యమాధవా.౧౨

ఉ. అర్థవిహీనులన్ ధనికు,లైన జనావళినిన్ బ్రజాళినిన్
పార్థివులన్ మనీషులను, పామరులన్ బహునీచజన్ములన్
సార్థకులన్ సమస్తమును, సాక్షివిగాఁ బరికించుచుండు భా
వార్థము బుద్ధరూపమని,యార్యులు చెప్పిరిమున్ను మాధవా

ఉ. గూఢముగాఁ జరించి బుధ, కోటులఁ గూళల వేరు జేసి యా
మూఢమత ప్రజాళి నొక, మూలకుఁ జేర్చుటెగాక వారలన్
గాఢబలంబుఁ జూపికడి, కండలు ప్రేవులుఁ జీల్చి చంప నా
రూఢత నీవు శ్రీకలికి, రూపముఁ దాల్చెదవయ్య మాధవా. ౧౪

ఉ. దేహము శాశ్వతంబనిమ, దిన్ దలపోయుచు మూఢచిత్తుఁడై
మోహమునన్ దగుల్కొనిము, ముక్షువుగాక భవాగ్ని చేతవ్యా
మోహితుఁడైనవానికి య, ముండు శ్రమల్ గలిగించుగా నసం
దేహము లేక నామనసు, నీపయిఁ జేర్చితినయ్య మాధవా ౧౫

ఉ. వాసవసన్నుతా భువన, వర్ధన భోగిశయాన సంతతా
భ్యాస వశంవదా సుజన, పాలనపూతచరిత్ర శ్రీమనో
ల్లాసవిచిత్ర మోహన వి, లాస విశేషవికాస భూషణా
దాసహృదబ్జభృంగకుమ, తవ్రతభంగ శుభాంగ మాధవా ౧౬

ఉ. నాలుగు వేదముల్ చదివి, నన్ స్మృతులన్ బఠియించి నేర్చినన్
లోలత నారు శాస్త్రముల, లోఁ గలసంగతులన్ గ్రహించినన్
గోలయెగాక యందుఁగల, గోప్య మెరింగిన నీవుదక్క నిం
కేలెడువారలీజగతి, కెవ్వరు లేరుగదయ్య మాధవా. ౧౭

ఉ. నీదయ లేక యున్న ధర, ణీస్థలి పాలనసేయు పార్థివుల్
బీదదనంబుఁ జెందుదురు, పేదలు నీదు కటాక్షమున్నచో
భూధవులై చెలంగుదుర, మోఘయశః పరిపూర్ణమూర్తులై
నీదరిఁ జేరినాఁడనను, నీకరుణాంబుధిఁ దేర్చు మాధవా. ౧౮

ఉ. సారసపత్రనేత్ర మధు, జైత్రమహాబలఘోరదైత్య సం
హారక ముఖ్యసూత్ర దురి, తావళి బంధలతాలవిత్రబృం
దారకనాథమిత్రముని, తండవినిర్మల హృత్సరోజ సం
చారచరిత్ర గోత్రధర, చారుపయోధర గాత్రమాధవా. ౧౬

ఉ. కమ్మనితేనియల్ చిలుకు, కైతనునీపయి గ్రుమ్మరించ నా
నెమ్మనమూనె నేనొక మ, నీషివరుండనుగాను పంచకా
వ్యమ్ములునేర్చియుండను బ, దార్థవిచక్షణ జేయుశక్తిలే
శమ్మును లేదుగానఁ గొన, సాఁగునొ సాఁగదొ శ్రీరమాధవా

ఉ. అన్నవగున్న మావిచిగు, రాకులుమెక్కుచు చొక్కికోయిలే
తెన్నననేగదో మొలవ, తీపియలాకులకై యదేవిధిన్
గొన్నిచరిత్రలుండినను, గోరదునామది నీచరిత్రమే
యన్నివిధంబులన్ దలచి, హాయినిబొందుచునుండుమాధవా

ఉ. వన్నెలుచిన్నెలున్ గలుగు, బంగరుపుట్టము బర్హిపింఛమున్
తిన్నని తమ్మికన్గవ సు, నీలపయోద నిభాంగసంపదన్
పున్నమవెన్నెలన్ మిగిలి, ముద్దులుగుల్కెడి లేతనవ్వు నా
కన్నులపండువౌనటులఁ, గాంచుదునో గనలేనొ మాధవా.

ఉ. గోవులగోపికామణులఁ, గూరిమిమీరఁగఁ గాచి రుక్మిణీ
దేవిని సత్యభామ నొక, తీరుగనేలిన భాతిఁదోఁపఁ బ్ర
జ్ఞావిభవంబుజూపుచు వ, సందగునందెలజోడు ఘుంఘుణా
రావములీననాడెడు వి, రాజితరూపము జూపుమాధవా. ౨౦

ఉ. చిత్రముగాదె గర్వితని, శీచరరాజ సమూహతంత్రవై
చిత్రవిఖండనుండవయి, జెన్నలరారెడు నీకు గోపికా
పుత్రికలట్టివచ్చి తరి, ముద్దలుమెక్కెనన్ యశోదయే
మాతృమటంచు రోలొకటి-మాత్రమెమీపునగట్టె మాధవా

ఉ. చల్లదనంపుచూపులు ప,సందులుగుల్కెడునాట్యసంపదల్
తెల్లనిలేతనవ్వొకడు, తియ్యనలొల్కెడి ముద్దుపల్కులున్
ఫుల్లసరోరుహాననము, మోహనశోభితవేణుదండమున్
మెల్లగపొంచిగాంచెద సు,మీకడునేర్పుతో శ్రీకమాధవా.

ఉ. పెందళుకీనఁగాఁ దులసి, పేరులగుత్తులు గట్టి యందమై
విందొనరించుచుండ నొక, పిల్లనగ్రోవినిబట్టి నీటుగా
సిందురమద్ది పచ్చని ప, సిండిమెరుంగు పటంబుదాల్చి నా
ముందరనిల్వకున్న నెటు, మ్రొక్కఁగలాఁడనయారె మాధవా

ఉ. మామనుజంపినావు పలు, మారులుగొల్లలపాలుద్రావి మా
రాములు జేసినావు నడి, రాతిరి వెన్నలదోచినావు పెన్
బామునుద్రొక్కినావు మరి, బావమరందిని గొట్టినావు ని
న్నేమనవచ్చుఁగొండవయి, కెత్తిన సామి నమామి మాధవా.

ఉ. ముమ్మొనవాలుఁదాల్చుదొర, ముద్దులచేడియగంగ నీదుపా
దమ్ముననుద్భవించెనట, తమ్మియనన్ దనరారు పొక్కిలిన్
బమ్మజనించియుండెనట, భారమెకింతయులేక పద్మజాం
డమ్మునుకుక్షినుంచితట, నాకొకమారిటుజూపుమాధవా.

శ్రీ పున్నయ్య గురుస్వాముల శిష్యురాలు

శ్రీమతి వులసి బుల్లెమ్మ

ఉ॥ బాలరసాలసాల నవ,పల్లవకోమల కావ్యకన్యకన్
గూళలకీయనంచు మును,గోవిదవర్యుఁడు పోతరాజు పే
రోలగమందుజాటిన మ,హోన్నతినవారిత భక్తితోడనేఁ
దాలిచిమస్తకాన కయి,తంబులునీపయిఁగూర్తు మాధవా॥

ఉ॥ చేతిని దాళమూని యొక,చేతను దంబురఁబట్టి భక్తితో
బాతరలాడుచున్ గులుకు,పాటలఁబాడుచుసొక్కఁజేయఁగా
నాతరమా యతీంద్రుఁడగు,నారదమౌనికిఁజెల్లు నేనయో
పాతకుఁడన్ విమూఢుఁడను, బామరుఁడన్ గరుణించు మాధవా।

ఉ॥ చుక్కలుచందమామరవి,శూలిపితామహులఁ డాకసంబు పెం
పెక్కఁజలించువాయువుమ,హీస్థలినీరమువీతిహోత్రుఁడున్
రక్కసి మూఁకలున్ విబుధ,రాజినగంబులు లేనినాఁడు నీ
వొక్కఁడ వెట్టులుంటివో మ,హోజ్జ్వలరూపుఁడవైర మాధవా॥

ఉ॥ ఓపురుషాగ్రణీ! విలసి,తోరగరాజశయాన శౌరి స
ర్వాపదరాతిమానివ్యాద,యాంబుజభృంగశుభాంగభక్తసం
తాపవినాశ దుర్మతవి,దార కరీంద్రవిచార కాననో
ద్దీపిత వీతిహోత్ర నగ,ధీర పవిత్రచరిత్ర మాధవా॥ 3౨

ఉ॥ వారినివల్వలన్ విడచి,వారిజనేత్రలు హేమసుందరా
కారిణు లందగత్తెలు వి,కాసముఖుల్ గజగామనులోయనన్
గేరెడి గొల్లజవ్వనలు,క్రీడలు సల్పుచునుండఁ గట్టుపైఁ
జీరెలు దొంగలించిన వి,శేషమదే మొయెఱుంగ మాధవా॥

ఉ॥ సారవిహీనమైన భవ,సాగరమందు మునింగి తేలఁగా
నేరుపు లేక మానసము,నీరసమై కృశియించు చుండె వి
స్తార యశోవిలాస పరి,తాపము మాన్పెడి వాఁడవీవెగా
కేరుగలారునాకు తెర,వెయ్యది శీఘ్రమె ప్రోవు మాధవా॥

ఉ॥ సమ్మతి లేనివారు పలు,శాస్త్రములన్ దిలకించి వానిసా
రమ్ముఁ గనంగలేక తమ,ప్రజ్ఞలె ముఖ్యమ గాఁగనెంచి భే
దమ్ములఁ జెప్పుఁజేసెడి మ,తమ్ముల చర్చలుసల్పి నీదుపా
దమ్ములఁగొల్వనేర్చెడి వి,ధమ్ముగ్రహించరు శ్రీరమాధవా
॥

ఉ॥ సారము వీఁ శైవమును,శైవము ద్వైతము సాంఖ్య భావమున్
భైరవ వల్లభాద్వయిత,వార్తిక తార్కిక బౌద్ధజైనముల్
సారము గ్రోలువారలకు,చాటుచు నుండును నీదుపాదమం
దారమరందపానము వి,నా గతి లేదని శ్రీరమాధవా॥ ३౬

ఉ॥ లాలనుబోసి తల్లి కను,లన్ నును కాటుకదిద్ది ప్రేమతో
పాలనొసగి జోలయని,పాటల బాడుచు చందనంబుతో
ఫాలమలంకరించి యొక,పక్కనమర్చి పసందుమీర ను
య్యాలలనూపు బాల్యమక,టానినుగొల్వదు శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ కూరిమితోడ కుఱ్ఱలను,గూడి చరించుచుఁ జిట్లపేకలున్
బారులు బంతు లీతలును,వామనగుంటలుగోలుగాయలున్
ధారుణి పందుగుంటులును,దాగిలిమూతల నాడుచుండు కా
లారమునీదుధ్యానమును,మాత్రము సేయదు శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ చందనగంధమున్ పునుగు,సన్న నిజాజులు మల్లెమొగ్గలున్
పందిరిమంచముల్ తళుకు,బంగరుసొమ్ములుపట్టునేల్వలున్
సుందరమందగామినుల,చుట్టరికంబులుగోరి మోహమున్
జెందెడు యౌవనంబు నినుఁ,జేరగనిదుగదరా మాధవా॥ ౩౯

ఉ॥ కోడలుఁ గొట్టఁ గూతురతి,కోపముఁ జెందఁ గుమారుఁడేప పో
రాడగ భార్యక్రూరవృత్తి,యన్ గృశియించుచునుండిలోకమున్
జూడగగన్నులేక చెవి,జొచ్చకమాటలుదంతమూడ న
ల్లాడెనువృద్ధకాలమక,టా నిను గొల్వఁగనీదు మాధవా॥ ౪౦

ఉ॥ చీరెలులేవు కట్టుకొనఁ,జెంబులులేవు కుమార్తెకీయ సం
బారములేదు కూరలకు,బంగరుగాజులులేవు చేతులన్
బోఁన లాభమేమిఁకను,బోయెద నాతండ్రియింటికిం
చారడిఁ బెట్టుభార్య యవు,రా నినువేడఁగనీదుమాధవా॥ ౪౧

ఉ॥ కోడెలు గేదెలావులును, గొఱ్ఱెలుచేలు మెఱుంగునీకు మా
రాడకమార్చిపంచుమన,యమ్మకు నాలుగు రోజులెక్క వే
కూడిడినాము నీదు సతి,కొంచెముమాస్థలమూడ్చెనంచు బో
రాడెడిసోదరుల్ తమ పదాబ్జములన్ గననీరు మాధవా॥ ౪౨

ఉ॥ నీటురుమాలలున్ పసిడి,నీటి నలందిన కుచ్చుటోపీ బల్
ధాటిఁజెలంగునేల్వలు క,ళావరు యుంగరముల్ బనార్సులాం
కోటులొసంగ లేదనుచు,గొన్నడి యల్కలమారి యల్లుఁడే
నాఁటికిఁ గూడ నిన్ను శర,ణంబననీఁడుగదరా మాధవా॥ ౪౩

ఉ॥ చల్ల పెరుంగుపాలు తరి,సన్ననిబియ్యము పైడితీగె
నల్లిననాను కంటె కడి,యంబులు కాసులు దోచికన్న వా
రిల్లు నుగుల్లజేసి తన,కేమియులేదని వీధివారితో
నల్లరిఁజేయు చెల్లె లవు,రా నినువేడఁగనీదు మాధవా॥ ౪౪

ఉ॥ బొమ్మలు కాగితంబులును,పుస్తకముల్ బలపాలుపల్కలుం
సొమ్ములుకానులద్దములు,సూదులు సబ్బులు జీడిపప్పు పా
కమ్ములుగాక వెన్నెలను,గాయుచునుండెడి చందమామ నే
దెమ్మని పోరుబిడ్డలు ము,దిన్ నినునమ్మఁగనీరుమాధవా॥౪౫

ఉ॥ విత్తనముల్ విదల్చి తడి,వేమరుగట్టి హళాయల్ చెలంగ పెం
పెత్తిననారుదీసి బల,మెక్కిన మళ్లనునాటి కల్పనే
చెత్తనుదీసి గట్లనిడి,చేలను పైరునుగోసి నూర్చి వ
డ్లెత్తుకపోవుసేద్య మరె,రే నినుగొల్వదుశ్రీరమాధవా॥ ౪౬

ఉ॥ గ్రామములం జరించి సెన,గల్ ధనియాల్ పొగాకుమిర్చియా
సాములయొద్దచౌకఁగొని, క్షామముఁగోరి గిరాకిఁజూచి కో
స్తామునిమీలకమ్మకము,సల్పిపదింతలు లాభమొందు మా
రాముడిబేరమెట్లునిను,ప్రార్థనసేయఁగనిచ్చుమాధవా॥ ౪౭

ఉ॥ భోగములన్ మరంగి వెలు,పుంగడుదూరముజేసిసత్యముం
త్యాగమొనర్చి జీతమెప్ర,ధానముగా గమనించి నేర్పుతో
కాగితముల్ లిఖించిరొయొక,కాసుమొదల్ పదివేలుగూర్చు ను
ద్యోగమునిన్నుజేరగల,యుక్తిగ్రహించదుశ్రీరమాధవా॥ ౪౮

ఉ॥ రంగదసంగ సంఘటిత, రాజితనిర్ఝరిణీ చటచ్ఛటా
భంగతరంగ ఘోషలను, వారియవారితరీతిఁ జొచ్చినన్
పొంగకనిల్చి భోరుమని, మ్రోగెడి సంద్రముభాతి బాధ తె
బ్బంగిఘటిల్లినన్ విడక, ప్రార్థనజేసెద నిన్ను మాధవా॥ ౪౯

ఉ॥ గాలియుడంగిపోయిన న, గంబులు గ్రుంగిన నిప్పుచల్లగాఁ
గ్రాలినఁ జుక్కలూడిన జ, గంబు లదృశ్యములైన నీవొకే
లీలవికారమొందక వి, లీనముఁ జెందక శాశ్వతంబుగా
కాలములన్నిటన్ నిలిచి, కావురముందువు శ్రీరమాధవా॥ ౫౦

ఉ॥ భూరితరప్రభావ పరి, పోషిత భూషితమా త్వదీయ వి
స్తారకటాక్ష వీక్షణ శ, తంబను నావ యొసంగకున్నచోఁ
గ్రూరభుజంగదంత విష, కుంభిత ఘోరపిశాచరూప సం
సారమహాబ్ధి దాటఁగవ, శంబె విధాతృనకైన మాధవా॥ ౫౧

ఉ॥ శాత్రవసైన్యమధ్యమున, స్యందనమాపి ప్రశాంతచిత్తుఁడై
పుత్ర సుమిత్ర భ్రాతృ గురు, పుంగవులన్ దిలకించి దీనతన్
క్షాత్రముమాని భీతిలి వి, చారముఁజెందిన క్రీడికిన్ కురు
క్షేత్రమునందు గీతలు వ, చించిన దేశికవర్య మాధవా॥ ౫౨

ఉ॥ ఎట్లుగుణత్రయంబు సృజి, యించితొ నిర్గుణమూర్తివై జగం
బెట్లు త్వదీయకుక్షిని వ, హించితివో గద నిర్వికారివై
యెట్లు దశావతారముల, నెత్తితివొక్కొ నిరంజనుండవై
యెట్లుమదీయపాపముల, నెన్నక ప్రోతువొ శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ పోడిమిమీరశయ్యలగు,ముల్ గమకంబులు ప్రాసలర్థముల్
గూడి రసంబుగల్గు పద,గుచ్ఛములల్లగ లేని యీతఁ డె
వ్వాఁడులిఖింప గ్రంథమని,బల్కక నాకలమందుతాండవం
బాడుముదంధణాంధణ ధ,ణారవముల్ జెలుఁవొందమాధవా॥

ఉ॥ శారద చంద్రికాజనిత,సారముగ్రోలు చకోరకంబు నీ
హారరసంబు ద్రావఁగల,దా శుకశౌనక పుండరీక సా
మీరి విభీషణాదులు ర,మించి తరించిన నీదునామ మం
దార మరందమాన కెటు,నామనమన్యముఁగోరు మాధవా॥

ఉ॥ నీటగు గాయనీమణుల,నృత్య విలాసము సన్నజాజి పూఁ
దోటలతాఘుమంఘుమలు,తోయజనేత్రలతోడి కుల్కు స
య్యాటలు కప్పురంపు విడి,యంబులు చందన లేపనంబు నా
కేటికినీదయారస మొ,కింత స్రవింపఁగఁ జేయుమాధవా॥౫౬

ఉ॥ భారము లేక నే విషయ,వాజిఖలీనములన్ బిగించి యే
దారిని లాగనీక సుప,థంబున స్వారినిదీయు విద్య నే
నేరువలేదు నీదుపద,నీరజముల్ నెరనమ్మి యన్యమున్
జేరనిశక్తి నాకొసఁగి,శీఘ్రముప్రోవుము శ్రీరమాధవా॥౫౭

ఉ॥ సొంపుదలిర్పకోయిల కి,శోరము తియ్యని కూతగూయఁగా
జంపఁదలంచువాయసము,చాడ్పున నామనమన్య మేమి యూ
సింపక నిన్ గనన్ దలఁచి,సేవకుఁబూనెడి వేళలందు వా
రింపగరాని నిద్ర ముసి,యించుని దేటి యవస్థమాధవా॥౫౮

ఉ॥ ద్రౌపదిఁ బ్రోచి రాతినొక,తన్విఁగఁజేసి కిరీటిఘోరసం
తాపము సంహరించి కరి,నాథునిఁగాచి కుచేలు నేలి సాం
దీపునిపుత్రునిఁగామనిచి,దీనుఁడనై విలపించుచున్న నా
పాపముఁబాపకున్న నగు,బాటగుఁగాదె ధరిత్రి మాధవా॥ ౮౯

ఉ॥ మారుతమెట్లు పుప్పొడిదు,మారము రేపునొ మిన్నుముట్టనా
నేకములట్లె భిన్నమయి,నింగి తెరంగున శూన్యమొంద సం
హారముఁజేయకున్న నణు,మాత్రము సైపను సుమ్మి నాదుహృ
త్సారసమందు నీపదము,సంకెలివైచి బిగింతు మాధవా॥ ౯౦

ఉ॥ అందమెసంగు కెంజిగురు,టాకులఁగేరెడి పాదముల్ రుచుల్
పొందినజాళువా తళుకు,పుట్టము నాల్గుభుజంబు లిందిరా
సుందరిగల్గువక్షమును,సొంపొనగూర్చెడి నల్లచాయ నీ
వెందునడాగినన్ గురుతు,లింకెటు పోయెదవయ్య మాధవా॥

ఉ॥ సారములైఖిలాళికి వి,చారములై యనిమేషకోటి కా
ధారములై ప్రదోషక వి,దారములై దనుజేంద్రబృంద సం
హారములై సుమానసవి,హారములై యసమానకీర్తి వి
స్తారములైన నీదుచరి,తల్ వినఁగోరిక గల్గె మాధవా॥ ౯౨

ఉ॥ మానసమందు లోకపరి,మాణము భారముగాఁగఁదోఁచి ని
ర్యాణముఁజేసి నీవుమహా,దంబర చుంబిచటచ్ఛటచ్ఛట
ధ్వానమువాలుర్మివాల్గుతద,భంగతరంగ పయఃపయోధినే
పానువుగాగ్రహింతువట,పన్నగతల్పము వీడి మాధవా॥ ౯౩

ఉ॥ తుక్కనుకొండఁగొట్టియును, గోతినిగార్ధభముఁ వరాహముఁ
నక్కనుగొక్కెరఁ పశుగ,ణంబుల ముట్టి మనుష్యజాతిలో
నొక్కఁడుగాఁ జనించియు మ,హాపకృతిఁ ఘటియించుపంచముఁ
వెక్కసమూని తాకరిది,వింత భరింపనిచింత మాధవా॥ ౬౪

ఉ॥ త్రాగనుగంజిలేక మెయి,దాల్పఁగవస్త్రములేక ఘోరమా
రోగముచేతగుందిన బ,రుండను మంచములేక నూరిలో
కేగిన నంటుదోసమున,హీననొందెడు పంచముం డయో
యోగతిజీవయాత్ర భరి,యించునొ నీవెవచించుమాధవా॥

ఉ॥ రెక్కలుముక్కలౌనటుల,రేయిబవల్ శ్రమజేసిరొక్కముఁ
బొక్కసమందునింపి యతి,భోగులజేసి నుతించు పంచముఁ
గుక్కలకన్న నెక్కువగ,గొట్టెద రావలికేఁగుమంచయో
దిక్కుదివాసిలేని జగ,తిన్ సృజయించితివేలమాధవా ॥౬౬

ఉ॥ లోకములోన జన్మముల,లో నరజన్మము శ్రేష్ఠమంచు తా
టాకులలోనవ్రాసిన మ,హాత్ముల వ్రాతల ద్రోసిపుచ్చి చీ
కాకొనరించు బూటకపు,గాథలునమ్మిన కారణంబుచే
కాకులకన్ననీచముగ,గాంతురుపంచముఁరమాధవా॥౬౭

ఉ॥ నాలుగువత్సరంబులయి,నఁ బరిపూర్తిగలేని కూనయా
బాలికయొద్దుచుండగ వి,వాహముజేసి మగండు వెంటనే
కాలునిజేర నాపె కల,కాలముదుఃఖముఁ జెందుచున్న యా
గో[illegible]ల్లురన,కుండునె మాధునకైన మాధవా॥

ఉ॥ మానవతీమణుల్ జదువ,మంచిదిగాదట స్త్రీరజస్వలే
యైనవివాహమున్ సలుప,న్యాయముగాదట చేడెఛత్రమున్
బూనఁగ గొప్పదోసమట,ముండ్లయినన్ సరె పాదరక్షలన్
మానిని దాల్చ నేరమట,మాయలమారివిధుల్ రమాధవా॥

ఉ॥ భార్యలు నల్గురుండిన వి,వాహపు టర్వాత పూరుషాళికీ
చర్య సతీజనావళికి,చట్టములేక మగండు చచ్చినన్
కార్యమువేరె లేదనెడు,కర్ణకఠోరపు వాక్యజాలమే
యార్యుఁడుపల్కె ప్రేమమది,యందణుమాత్రము లేక మాధవా॥

ఉ॥ మానవులైన స్త్రీలకు స,మానపు స్వేచ్ఛయొసంగకే సభా
స్థానములందుఁదా విడక,సజ్జనబృందము చేయు ప్రార్థనల్
గానగనీక ప్రాయ్యపౌగ,కన్నులఁజొచ్చి ప్రయాసమొందఁగా
బోనులనుంచు సింహముల,పోలిక నుంచెదరేమి మాధవా॥౭౧

ఉ॥ ఠీవిదలిర్ప శాస్త్రము గ,డించి లిఖించెను గ్రంథరాజి లీ
లావతి దేవహూతి యబ,లల్ చదువుల్ చదువంగరాదనే
భావము సిగ్గుచేటగు ప్ర,పంచమునన్ గళలన్ని శారదా
దేవియధీనమందు గల,వీరు గ్రహించిన శ్రీరమాధవా॥ ౭౨

ఉ॥ పుత్రుఁడుబావితోట చెరు,వున్ గృతిసత్రము దేవగేహమీ
ధాత్రిని బున్నెమిచ్చెడి వి,ధమ్మైన మానవజాతికెల్లెడన్
బాత్రమెరింగి బాలికకు,భర్త గతించిన బెండ్లిసేయు స
త్పుత్రులుపౌత్రులున్ గలుగు,పున్నెముగల్గును శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ ప్రేమ రవంతలేక నిడు,భిక్షము భిక్షముగాదు రోగులన్
బాములబెట్టి డబ్బుగొను,వైద్యుఁడువైద్యుఁడుగాఁడుదీనలా
భామల స్వేచ్ఛనోరువని,పత్రిక పత్రికగా దనాథలా
లేమలపెండ్లిగూడదను,లీడరు లీడరుగాడు మాధవా॥ ౨౪

ఉ॥ కోరికెదీర మంచి తళు,కుల్ బెళుకుల్గల మేల్మివన్నె బం
గారవుభూషణంబులు ని,గారపు కాలరుకోట్లుసూట్లు మో
టారులు వెండిగిన్నెలు ప,టంబులనీయగలేని బీదసం
సారికుమార్తె పెండ్లియగు,మార్గముగన్పడ దేమిమాధవా॥

ఉ॥ ప్రాయము జాలనట్టి పసి,బాలికలన్ దమతల్లిదండ్రులా
దాయముకై భ్రమించిస్మృతి,దప్పితుయన్ గృశియించిక్షీణతన్
కాయము గ్రుంగి మస్తకము,కంపముదాలిచి నేలపైఁబడన్
గాయములొందు వృద్ధులకుఁ,గట్టెదరేమితమాషమాధవా॥

ఉ॥ అక్రమపద్ధతుల్ దునిమి,న్యాయము స్థాపనజేయునట్టి నీ
చక్రముగాక వేఱెయొక,సాధనమున్నదె లోకమందు ని
ర్వక్రములౌవిధానములు,రాజిలఁజేయఁగమున్న రాక్షసుల్
శక్రుడుఁబోరు కాలమున,శాంతినిగూర్పఁగలేదె మాధవా॥

ఉ॥ కాకులుగోరువంకలు బ,కంబులు చిల్కలు చక్రవాకముల్
ఘూకము లూరబిచ్చుకలు,కోళ్లుచకోరకముల్ మయూరముల్
కోకిలముల్ కపోతములు,గువ్వలుమున్నగు పక్షిరాశి నీ
వేకరణిన్సృజించితివొ,యెవ్వరుజెప్పగలారుమాధవా॥ ౨౫

ఉ॥ కాకులుకొంగలౌచుశున,కంబులు మత్తగజంబులౌచు బెం
డాకులు తమ్ములౌచుకుజ,నాళి బుధావళియౌచు స్వప్నమం
దేకరణిఁ గనంబడు న,దేవిధి దేవిధి నీజగమెల్ల మిధ్యయై
నీకువినా మరెద్దియును,నిల్వఁగఁజాలదు శ్రీరమాధవా॥౮౯

ఉ॥ పన్నగమెట్లు పాములను,బట్టెడువాని పాదాలసొంపుకై
గ్రన్ననమ్రోలజేరి పలు,కష్టములొందునొయట్లెతంత్రముల్
పన్నినగాథలన్ వినఁగఁ,బర్విడుఁగాని మదీయ కర్ణముల్
పున్నెపు నీకథల్ వినఁగ,బోవు జవంబున శ్రీరమాధవా॥౯౦

ఉ॥ సంపెంగపుష్పమందుగల,సారతరంబగు తావిభృంగమా
సింప వినాశమొందునటు,లింపగు నీపదపద్మగంధమా
సింపక నాదునాసికము,చెచ్చెరపోవు జవాజిపున్గు క
ప్రంపుసుగంధవాసనల,పైమమకారముచేత మాధవా॥ ౯౧

ఉ॥ పండనియగ్నిగాంచుశల,భంబులమాడ్కి మదీయనేత్రముల్
దండిప్రభుండవైన తమ,దర్శన సంపద గాంచలేక బల్
కండలక్రొవ్వులన్ దనరి,గబ్బిచనుంగవ గల్గునట్టి స్త్రీ
మండలివంకఁజూచునతి,మత్తతఁగ్రొవ్వి తెగించి మాధవా॥

ఉ॥ జాలరి గాలమందెరను,జంపిభుజింపఁదలంచి మత్స్యమా
గాలమునందుజిక్కి దరిఁ,గానక దుఃఖముఁ జెందునట్లు నా
నాలుక నీపవిత్రమగు,నామసుధారసమున్ గ్రహింపకే
క్రోలును షడ్రసంబులను,గోరికతోడను శ్రీరమాధవా॥౯౩

ఉ॥ మత్తకరీంద్ర మొంటిగుల మానగ వృత్తము చెంతమ్యాహమా
యత్తము జేసియున్న నొక, యల్లిక పైఁ జను దెంచి గుంటలో
తత్తరపాటు చేఁబడు వి,ధంబున నాదు శరీర మత్తరుల్
మెత్తుకొనున్ త్వదీయపద,మృత్తికఁ గోరక శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ కమ్మని తెమ్మెరల్ సడల,గా వడ గ్రుమ్మగ నుమ్మదమ్ము చే
చెమ్మట గ్రమ్మియుమ్మిరొయిక, చిమ్ముఖమ్మున లేక నన్ని ప్రా
ణమ్ములు దిమ్మరొందవ్యస,నమ్మధికమ్మయి సొమ్మసిల్లు గ్రీ
ష్మమ్మున మిమ్మున మ్మెడిక్ర,మమ్ము మనమ్మున లేదు మాధవా॥ ౮౫

ఉ॥ పెల్లున చల్లగాలి వడి,వీవగఁ గొల్లఁగ నెల్లదిక్కులన్
బిల్లియు నల్లి బల్లియును,బిల్లలు బల్లిదులెల్లవారు భీ
తిల్లగ నల్లిబిల్లి ఘటి, యిల్లుచునుండెడి శీతకాలమం
దుల్లము తల్లడిల్లి కననొల్లదు మెల్లగ నిన్ను మాధవా॥ ౮౭

ఉ॥ కారుమొయిళ్ళనుండి యుద,కంబతి ధారగ గారి జోరుగా
దారులు జేరి మీరి పటు,దర్పపరంపరలన్ జెలంగ గం
భీరబలాహకా రవము,భీకరమై తగు వర్షమందు కం
గారయి హృత్సరోరుహము, గానఁగ నేరదు నిన్ను మాధవా॥

ఉ॥ పుత్రులు నిల్వఁ బోరుపొల,ముల్ విడిపోవును గేహముల్ చెడున్
గాత్రము క్షీణమొందు సతి,గన్పడదర్థముగుఱింగు బంధువుల్
మిత్రులు దూరమౌదురని,మిథ్యగ నెంచి జగత్సుఖంబు నీ
స్తోత్రముఁ జేయువారి వద,ధూళి శిరంబున దాల్తు మాధవా॥

ఉ॥ తేనియఁబెట్టి యీఁగ కడు,తియ్యని పాలను గూర్చి యావు వి
న్నాణెమెసంగు కస్తురి వ,నంబున నుండు మృగంబొసంగి ని
ర్ధ్యానముజేసి కోయిల ము,దంబిడి యన్యులసేవఁజేయఁగా
మానవుఁడేమిచేయవలె,మానినుతాంఘ్రిసరోజ మాధవా॥

ఉ॥ శారదకోవిదారవట,చంపక కేసరబిల్వతాళ జం
బీరరసాల శాబర క,పిత్థమధూలకవాతపోధ మం
దారతమాలవంజుల క,దంబ శమీర శిరీష తింత్రిణీ
భూరుహాముల్సృజించిన ప్ర,భుండవు వాహ్వారె శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ నీవుసమస్తలోకముల,నింగి తెరంగు చెలంగియుండి యా
రావగుణంబునొందక జ,రామరణంబులఁజెందకే మనో
భావముఁబొందకే విషయ,వాసనలంటకె సత్త్వకాశ సౌ
ఖ్యావళికాలవాలమయి,నట్టి స్వరూపుడవయ్య మాధవా॥

ఉ॥ చారలుబొర్లుదీరగ పి,సాళిరుచుల్ దళుకొత్తుజాళువా
చీరనివాటు మీర నును,జెక్కిటిసెజ్జకు నీటుముంగురుల్
జార జిలుంగుపయ్యెద వ,చారిడనెమ్మోయిమేల్మివన్నె బం
గారును గేరు రాధనిను,గాంచి తరించె సెబాసు మాధవా॥

ఉ॥ రాపిడిదీరు మేల్పసిడి,రంగు లలందిన గద్దియల్ పసం
దౌ పరుపుల్ నివాళెసగు,నద్దపుమేడలు మానికంబులన్
దాపిన పట్టెమంచముల,దాకక చిల్వలరేని శయ్య నీ
వేపనిబూనిదాల్చితివొ,యెవ్వరుచెప్పఁగలారు మాధవా॥

ఉ॥ పన్నగవేణి చంద్రముఖి, పంకజగంధి సువర్ణగాత్రి సం
పన్నతభాగ్యశాలి నవ, పల్లవ కోమలపాణి యెన్నడున్
కిన్నెరమీటుచున్ కదన, కేళి నెఱుంగని సత్యభామ నీ
సన్నిధి దానవాగ్రణిని, జంపిన చిత్రమదేమొ మాధవా॥౯౪

ఉ॥ కోయనితియ్యనల్ బరవు, కూతలు గూయుచు లేతమావికెం
జాయచిగుళ్లు మేయుచును, సందులుగుల్కుచునుండుకోయిలన్
వాయసమూరకే తనదు, వాటపుచంచువుతోడ నొక్కి బల్
గాయములొందఁ జేయును జ, గంబిటులుండుటదేమొ మాధవా॥

ఉ॥ కాలునిదూతలోయన బ, కంబు ఝషంబుల జాలిలేక మా
ర్జాలము మూషకంబులను, సర్పములన్ విహగాధిపుండు శా
ర్దూలము గోవులన్ దరిమి, దౌర్బలతన్ భుజియించు నీజగ
జ్జాలవుగారడిన్ దెలియ, శక్యమెవారికి శ్రీరమాధవా॥౯౬

ఉ॥ క్రోధపుమిట్ట మోహముల, గుట్ట నరంబులచుట్ట ఘోరమహా
వ్యాధులుపుట్ట దుఃఖముల, కంతములేనటువంటి బుట్ట బల్
బాధలతట్ట లోభముల, పట్ట మదంబులమట్ట దేహ మ
య్యా దయజూపి జన్మమడు, గంటగఁ జేయుము శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ నీచరితల్ లిఖింపని మ, నీషి మనీషియుగాడు నిన్ను నే
జూచెడికోర్కెలేనియతి, శూరుఁడు శూరుఁడుగాడు భక్తితో
[illegible]రణాబ్జముల్ గనవి, నేర్పరి నేర్పరిగాఁడు నిన్ను చే
[illegible]నుతించనట్టి నర, జన్మ జన్మముగాదు మాధవా॥౯౮

ఉ॥ అండముపిండమంబుజభ, వాండమునిండిలసత్ప్రచండమా
ర్తాండవికాసపావక వి, రాజితపూర్ణ శశాంకమండలాల్
మెంసుగ వెల్గజేయఁగల, మేటివెలుంగును గల్గియుండి యే
యండయులేక నేనిలచి, నట్టి మహాత్ముడవయ్య మాధవా॥

ఉ॥ కారణమీవు లోకమున, కర్తవునీవు చరచరాళి కా
ధారము నీవు ప్రాణులకుఁ, దండ్రివి నీవల వేల్పు పెద్దకున్
శూరుఁడవీవు పాపముల, శోషిలఁజేయఁగ ఘోరదైత్య సం
హారుఁడవీవు భావముల, కందని వాఁడవునీవుమాధవా॥ ౧౦౦

ఉ॥ మూలము లేనినాజనన, ముల్ మరణంబులు నీకుఁ గ్రీడఁగా
బోలవినాకుభారమిఁకఁ, బుట్టువుగిట్టువు లేక చేసి న
న్నేలకయున్న నీచరణ, మేగతి యుంచు మదిన్ దలంచి యే
జోలియు లేని నాయుసురు, చూపును నీకు నిజంబుమాధవా॥

ఉ॥ నేనతిమూఢుఁడన్ జడుఁడ, నిన్ను స్తుతించెడిమార్గమున్ రవం
తేని యెఱుంగనట్టి మతి, హీనుఁడ స్వల్పుఁడఁ బాపకర్ముఁడన్
మానవనామధారుఁడను, మాయకుఁడన్ విషయ ప్రలోలుఁడన్
గానముదీయరక్షణము, కష్టముగానగు నీకుమాధవా॥ ౧౦౨

ఉ॥ చంద్రుఁడులేనిరాత్రి పతి, సమ్మతిలేనిసువర్ణగాత్రి రా
జేంద్రుఁడులేనిధాత్రి చన, వించుకఁ గానని మైత్రిరీతి నీ
సాంద్రదయాసముద్రమున, స్నానముఁజేయని జన్మవ్యర్థమౌ
యింద్రను తాంఘ్రివారిజ గ, జేంద్రవిచార నివార మాధవా॥

ఉ॥ రాగులుబోయి రెండరో వి, రాగులు కూలిరిమిక్కుటంబుగా
త్యాగులుగుంపుగా జనిరి, దాగిరి భోగులు పుష్కలంబుగా
యోగులుగూడ నేగిరిఁక, నుండెడివాఁడెవఁ డీజగాన నీ
వేగదయన్ని కాలముల, నేమరకుండుట శ్రీరమాధవా॥ ౧౦౪

ఉ॥ మాధవమాదవాయనుచు, మాటికిమాటికి వ్రాయజాలకే
మాధవనామలాంఛనము, మాత్రము వ్రాసితినంచు నీవు నా
మీఁదచలంబుఁ బూనకకు, మింపుముమాధవ శ్రీరమాధవా
మాధవశ్రీరమాధవర, మాధవమాధవ శ్రీరమాధవా॥ ౧౦౫

ఉ॥ భాగ్యముభోగమాయువు శు, భంబునుగల్గి చెలంగినత తా
రోగ్యులునై పరస్పర వి, రోధములేక మెలంగి జ్ఞానులై
యోగ్యులునై మనీషులయి, యుత్తములై భవదీయసత్కృపా
భాగ్యముచేఁ బ్రజాసమితి, వర్ధిలుగావుత శ్రీరమాధవా॥ ౧౦౬

ఉ॥ కమ్మకులావతంసము జ, గత్త్రయపూజ్యముపాటిబండ్ల వం
శమ్మున సత్కళాయుతె ని, శాకరబింబము పాపవారి వా
హమ్ములణంచుమారుతము, నై తగు వీరయదేశికేంద్రుపా
దమ్ములుగొల్చి నినుఁగని, ధన్యుడనైతిని శ్రీరమాధవా॥ ౧౦౭

ఉ॥ ఆతతమైన కమ్మకుల, మందు జనించి విశేషమైన ప్ర
ఖ్యాతిగడించినట్టి యన, గంటినృసింహుఁడు బాపమాంబికా
చేతముఁరంజిలన్ గనిన, చిన్నికుమారుఁడఁ బున్నయాఖ్యుడన్
కైతనుగూర్చినీకిడితిఁ, గల్వలమాలధరించు మాధవా॥ ౧౦౮